

A sopronyi magyar kir.

állami főreáliskola

19-ik évi

ÉRTESÍTŐJE

1893–94.

Közli:

Salamon Léo,

kir. igazgató.

Soprony,

Nyomatott Litfass Károly könyvnyomdájában.

1894.

Sopron város földrajzi fekvése és neve.

— I. Földrajzi viszonyok. —

A kis magyar Alföld vagy Pozsonyi medence a Fertő tavától Ny-ra egy hegységekkel övezett és dombhátakkal szeldelt öbölszerű területtel áll összeköttetésben, mely geológiai viszonyainál fogva nem is egyéb, mint régi tengerből kiszáradt és feltöltődött feneke.

Ezen öböl nagyjában trapezhoz hasonlít, melynek keleti vonalát a Fertő, déli oldalát a Soproni Hegység, nyugoti részét a Rozália Hegység és a Lajta-Vulka közötti vízválasztó, északi részét pedig a Lajta Hegység jelöli.

Ezt a területet kisebb dombhátak három apróbb teknőre osztják: a soproni-, kőhidai-, és kismartonira. A teknők magasság dolgában egymástól eltérők. Legmagasabb a déli vagy soproni teknő átlag 220 m-rel; középett áll a kőhidai 145 m-rel; míg a kismartoni teknő a legalacsonyabb, mert Sércz táján már csak 124 m. magas, vagyis 100 m-rel mélyebben fekszik mint a soproni teknő.

Maga a soproni teknő alakja nevezetes szorulatot tüntet fel Sopron városánál; a teknő u. is Ny-on, tehát Somfalva és Ágfalva között 2600 m széles, míg ellucben magánál Sopronnál csak 1500 m széles; túl a városon DK-re vagyis Kópháza és Keresztúr felé a teknő újra kitágul.

Sopron város közvetlen területe tehát mintegy középett fekszik egy nagyobb teknőnek, mely átmenetet képez a hegyes vidékről az alföld felé. De e fekvésnél számba veendő még azon körülmény is, hogy a kőhidai teknő déli nyújtványával, a Mélyúttal, csaknem a város faláig ér, mely körülmény Sopron központi fekvését még jobban tünteti föl.

Kétséget sem szenved, hogy a fekvés e viszonyai, melyekhez még az egészséges ivóvíz bősége, a legelő- és termőföld elegendő volta is hozzájárul, kiváló befolyással valának arra nézve, hogy az ember már ősi időktől fogva megtelepedett e helyen.

Hogy azonban e telep idővel várossá fejlődött, arra nagyobb földrajzi tényezők működtek közre.

Általában áll az a törvény, hogy városok csak ott keletkeznek, hol nagy közlekedő vonalak találkoznak.

E szempontból vizsgálván fekvését, csakhamar azt látjuk, hogy Sopron két nevezetes útvonal találkozó pontját jelöli. Ha Közép-Európa térképét szemügyre vesszük, azonnal feltűnik azon körülmény, hogy a Földközi- és Balti tengerek vidékét összekötő legrövidebb járható útvonal városunkon vezet keresztül. A Balti-tenger felől u. is két nagy út vezet párhuzamosan Európa szívébe, az egyik az Odera mentén a Mährische Gesenke-n át a Morva völgyébe és innen a Dunához; a másik a Visztula mentén a Jablunkai hágón át a Vág völgyébe és innen a Csallóköz ágas-bogas vizeinek kikerülésével a Kárpátok keleti lejtője mentén szintén a Dunához. Itt találkozik tehát e két út a Dunajelölte főútvonallal, mely Ny-ról K-re vezet. Mindkét találkozó pontnál nevezetes város van Bécs és Pozsony. Előbbinek fontosságával az ó-korban Carnuntum (a mai Német-Óvár közelében) birt. Általmenvén a Dunántúlra, azt látjuk, hogy a főcsomópontokból kiinduló és az Adria tengernek tartó utak a nehezen járható Alpok kikerülésével Sopronnál futnak össze, hogy azután egyesülten folytatódjanak Szombathely felé.

Az egyenesbik¹vagyis a Pozsony felől vezető ut a Hundsheimi hegységtől K-re a Nyulasi térségen át a Lajta hegység meg Fertő közötti szoroson keresztül Sásony, Széleskút, Feketeváros, Sércz, Oszlop és Szt.-Margita községeket metszve egyenesen D-re Sopronnak halad, hol a Bécs felől jövő és a Lajta hegységet DNy-on megkerülő Vimpác, Szárazvám, Vulka-Pordány és Klimpa helységeket metsző főúttal találkozik.

Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy e találkozó-pontnál a különböző vidékekről jövő népek önkényt állapottak meg rövidebb-hosszabb időre.

Sopron város fekvésének e viszonyai magát a várost későbbi időben, mikor a Lajta jelölte az ország határát, az ország kapujává avatták, a mint ezt világlátott királyunk Róbert Károly a városhoz 1317. november 12-én intézett levelében különösen ki is emeli. E levelében ugyanis megújítja a városnak tűzvész által elpusztított kiváltságait s szabadságait hivatkozván a város hűségére, egyszersmind ráutal a fekvés jelentőségére e szavakkal: »et potissimum, quia ipsa Civitas Supruniensis pene in confinio Thetonie sita, quasi porta regni nostri appellatur.«*) (Kiváltképen pedig azért, mivel Sopron városa Németországnak majdnem határán fekvén, mintegy országunk kapujának. neveztetik).

*) Sopron városi levéltár Lad. L. Fax II Num. 18.

Mind e körülmények figyelembe vétele teszi érthetővé azt, hogy itt már a római hódítás előtt találunk virágzó kelta telepet, Scarbantiát, mely a hódítás után is megmaradt nevezetes municipiumnak, a mint ez az újabb leletekből kitűnik. Ugyancsak e földrajzi tényezőknek köszönhető az, hogy a város a népvándorlás viharai okozta romokból új, immár több mint ezer éves létre föltámadt.

A legrégibb író, ki városunk fekvéséről megemlékszik a Kr. utáni első században élt Caius Plinius Secundus, ki műve III. könyvének 27. fejezetében*) ezeket írja:

Noricis junguntur lacus Peiso, deserta Bojorum: jam tamen colonia Divi Claudii Sabaria et oppido Scarabantia Julia habitantur.« Noricummal határos a Peiso tava, a bojok (kelta nép) pusztasága: mindazonáltal már az isteni Claudius gyarmatában Sabariában (Szombathely) és Scarabantia Julia (Sopron) városában laknak.

Ezen igen tág meghatározásból megtudjuk azt, hogy Noricum először a Peiso tavával határos. Ámde Noricum keleti határa csak a Mons Cetius-ig, a mai Bécsi erdőig ért, ettől K-re már Pannonia Superioris kezdődött, mely magába foglalta a mai Alsó-Ausztriának délkeleti részét vagyis a Bécsi medenczét a Steinfelddel együtt. E területen három nevezetesebb hely volt: Vindobona (Bécs), melyet a római hódítók már itt találtak; Aquae (Baden) alkalmasint római alapítás és a Tiberius császár (41—54 Kr. u.) építette(?) Carnuntum a mai Német-Óvár közelében, Petronell község határában.

Az első két helyről semmiféle említést sem teszen Plinius, de Carnuntumról kétszer is megemlékezik; először a IV. könyv 25. fejezetében**) e szavakban: »usque ad Pannonica hiberna Carnunti« Carnuntum pannoniai téli hadiszállásig vagy táborhelyig és másodszor a XXXVII. könyv XI. fejezetében,***) hol a glessum (borostyánkő) hazájáról szólván, ezeket mondja: »Sexcentis fere M. pass. a Carnunto Pannoniae abest litus id Germaniae, ex quo invehitur« Majdnem hatszázezer lépésnyire van a pannoniai Carnuntumtól Germániának az a partja, honnan szállítják.

Ime tehát Plinius jól tudta, hogy Noricumhoz közvetlenül Pannonia csatlakozik, hogy tehát amannak határától a Peiso taváig még jókora darab föld van és mégis mind a mellett csak úgy odaveti: Noricis junguntur lacus Peiso. Ezzel a költői licentiával azután azt érte el, hogy sokan késő

*) Caii Plinii Secundi Historiae Naturalis etc. Joannes Harduinus Parisiis MDCCXXIII Pag. 179. 180.

**) Id. munka I. kötet 216.

***) Id. munka II. kötet 771.

századok múltán bizva a klasszikus szerző helyismeretében, az említett szöveget szó szerint vették és a lacus Peisoban a mai Fertő tavát látták; holott az Ó-kor író világa Peiso vagy Pelso alatt csakis a Balatont értette.

De Plinius meghatározásából megtudjuk még azt is, hogy Noricum a bojok pusztaságával (*deserta boiorum*) is határos.

Kik voltak a bojok? Erre ma határozottan azt feleljük, hogy kelták. E hatalmas nemzet számos törzse Galliát lakta, honnan egy részök a Kr. e. IV. század elején felkerekedett és K-re meg DK-re költözködött.

Már 390-ben összeüzzák Róma hadait az Alliánál; 336-ban az illyr partokon tanyáznak; 280-ban Thrakiában, 278-ban Delphiig pusztítanak; 276-ban egyes törzseik, köztük a tolistobojok, Kis-Azsiában Galatia tartományt alapítják; 274-ben feldulják Macedonia régi fővárosát Edessát, szóval dúlnak és rabolnak mindenfelé, mignem a rómaiak dél felől, a germánok észak felől össze- és le nem szorítják őket.

Négy hiteles író emlékszik meg a kelták e vándorlásairól. Cäsar De Bello Gallico műve VI. k. 24. fejezetében; Livius az V. k. 34. fejezetében; Tacitus, ki a Germania cím. mű 28. fejezetében azt írja: A hercyniai erdő és a Rajna meg Majna között laknak a helvétek, odább a bojok, mindketten gall népek. Még fenmaradt Boihemum (Csehország) neve« A negyedik író Justinus, ki XXIV. könyve 4 fejezetében elmondja, hogy a gallok egy része a pannonok leveretése után megtelepedett Panonniában és az illyr öblökig nyomult előre. Megjegyzendő, hogy Justinus e helyen Alsó Panonniát (Horvát- és Tótországot) tartotta szem előtt. Mind a négy író gall népeknek mondja e törzseket. Tacitus a bojok törzsét meg is nevezi; Strábo a bojokat keltáknak mondja. Cäsar pedig egyenesen kimondja, hogy a görögök keltája egyenlő a római gallal.

Kétséget sem szenved tehát, hogy a Kr. e. IV. század elejétől a III. század közepéig itt hullámozott népek kelták voltak.

De mindezen adatoknál ékebben szól a régészeti kutatások eredménye.

Eltekintve az emlékköveken előforduló nevektől, milyenek pl. Atebla, Dacorix, Scarbantilia, Vallaunus stb. melyek éppen olyan kelta eredetűek akár a városnevek Vindobona, Carnuntum, Arabona, Aquincum, Scarbantia, csakis azon leleteket veszem számba, melyek a római hódítást közvetlenül megelőző időből valók.

Ezt az időt a régészek La Tène*) kornak nevezik és a Kr. előtti IV. század elejétől a Kr. u. I. század végéig számítják. Ezen kornak összes

*) Ez a neve a Neuenburgi tó zátonyos szakaszának Marin helység mellett, hol czölöp-féle szigetvár romjaira bukkantak, melyek közt tengernyi tárgyakat leltek.

fegyvere, szerszáma, ékszere és edénye elűt a megelőző hallstatti és a vele egyidejű római korok jellegétől.

Az ezen kort jellemző kulturát az eddig megejtett kutatások nyomán az Atlanti Óceán partjaitól közép Európán keresztül a Fekete tengerig követhetjük.

Hazánkban eddigelé a Dunántúl szolgáltatott sok e korba tartozó tárgyat, de biztosra foghatjuk, hogy a Dunától északra eső területeken sem kisebb ezen időbeli telepek száma, csak több kutató kellene hozzá. Ha a mi vidékünkön előforduló e korbeli tárgyakat összehasonlítjuk az osztrák cseh, bajor, helvét vagy francia földön találtakkal, meglepő egyezést veszünk észre különösen a kapcsoló tűk, a kardok és legkivált az edények körül; akárcsak egy és ugyanazon egy műhelyből kerültek volna elő. Már pedig az csak nem tehető föl, hogy a gall gerencserek törékeny árujokkal csekélyke haszon kedvéért az akkori időben megtegyék az utat a Szajna vidékétől a Rábaközbe, vagy a fehérmegyei dinnyési pusztára, vagy Hatvanra s. i. t.

Nyilvánvaló tehát, hogy ezeket a tárgyakat, valamint ezeknek készítési módját a hozzávaló ügyességgel együtt csakis a Galliából keletre költözködő népek hozták ide. Egy újabb példa ez arra, miképpen egészíti ki az archaeologia a történetet.

Nincsen tehát semmi kétség az iránt, hogy az itten a római hódítás megelőző korban megtelepült népek, tehát a bojok is, gallok vagy a mi ezzel tökéletesen egyenlő kelták voltak.

Fölmerül most a kérdés, hogy hol keresendő a bojok lakóhelye. Tacitus fentebbi idézetéből azt látjuk, hogy Csehországban és a Duna mellékén, Plinius és más írók szerint a Dunántúl tartományaiban; Olaszországban is megfordultak; sőt a tolistobojok Kis-Ázsiáig jutottak el, hol meg is települtek.

Hazai íróink Sopron, Mosony és Vasme gyét jelölik ki szállásokul. Salamon Ferencz*) szerint még 140 körül Kr. u. hazánk nyugati felében — talán Vasme gyében laknak.

Annyi bizonyos, hogy a Plinius-féle deserta boiorum (bojok pusztasága) csakis a Dunántúl északnyugati szögletében kereshető, hol Scarbantiát és Sabariat lakják; mert Plinius III. könyve XXVIII. fejezetében (mindig a régi beosztás szerint idézek) így folytatja a leírást: »Inde (a bojok pusztaságától) glandifera Pannoniae, qua mitescentia Alpium juga, per medium

*) Budapest Története I. rész 113. és 114. lapja a boiokról szól, hol is több fölíratok körül idézeteket is közöl Katancsics és Mommsen után.

Illyricum a septentrione ad meridiem versa, molli in dextra ac laeva de-
xitate considunt. Ad septentriones Pannonia vergit: finitur inde
Danubio.

Innen Pannonia makktermő vidékei mint az Alpok meneteles hátai,
Illyria közepén át Északról Délre, jobb felől is, balfelől is szeliden lejtő-
sődnek. Északra Pannonia fekszik: honnan a Duna határolja.

Azután elmondván, mely népek területén folyik keresztül a Dráva
meg Száva, felsorolja Pannonia többi népeit, melyek a következők: aza-
lok, amantok, belgiták, catarok, cornacatok, eraviscok, herkuniatok, lato-
vikok, oseriatok és varcianok. Ha már most a colapianok (Colapis=Kulpa,
Kulpamellékiek) mintájára az azalokat a Zala, az eraviscok vagy aravisco-
kat az Arabo (Rába) mellékére tesszük, marad még nyolcz törzs a
Dunántúl többi részére, a bojokat nem is számítva, kiknek ilyenformán
Mosony és Sopron megyéken kívül alig jutna még terület, hacsak Alsó-
Ausztriát be nem népesítjük velök. E területnek is nagyobb része pusztaság,
hogy ne mondjuk sivatag (deserta); hát ezt hová helyezzük? De azt mondják hazai íróink azt a desertát nem kell szó szerint venni,
hanem ez inkább csak azt jelenti, hogy a föld itt miveletlen, kevés-
lakott, alkalmasint a dákok változtatták sivataggá a Kr. e. I. században,
kipusztítván belőle a bojokat. Ezen utóbbi állítás tarthatatlan, mivel a bojok
még a Kr. u. II. században is itt vannak, tehát korántsem lettek kiirtva,
hiszen a Kr. u. 6—8 évben kitört nagy pannon lázadásban Pinnetus
szerepel a bojok vezére gyanánt.

Megverni, megverhették őket a dákok, de ki nem irtották. Én a
desertát szóról-szóra veszem és valóságos sivatagot értek alatta, sivatagot,
melyen végig nyargal az északi szél, hogy halmokba hordja és rakja a
futó homokot.

Ezen sivatag pedig nem egyéb, mint a Fertőnek kiszáradt medre, a
hozácsatlakozó kopár Hansággal együtt. E szerint Plinius sem értett
egyebet a Peiso alatt, mint a Balatont. Hogy miért említi mégis első
helyen a lacus Peisot és csak azután a desertát, ez egyszerűen forrásainak
rovandó föl. Annyit hallott, hogy a Noricummal határos Pannoniában van
mindkettő, fölemlíti tehát e két földrajzi objectumot anélkül, hogy fekvé-
sökre nagyobb ügyet vetne. Általán el lehet mondani, hogy Pannoniának
az id. fejezetben közlött leírása igen felszínes. Carnuntumról e helyt egy
szót sem szól, pedig utóbb kétszer is említi. Fölsorolván a bojok pusztaságában
Scarabantiát és Sabariát, leírja Pannoniának innen D-nek tartó
tölgyeseit, hogy rögtön hozzáfűzze: »Pannonia É-ra fekszik, onnan a

Duna határolja.« Most meg Aemona (Laibach) és Siscia (Sziszek) coloniákat említi, tehát Augustus császár Pannoniájáról szól, melyben a Dráva és Száva melletti népeket ejti sorba, hogy azután a többi Pannoniát lakó törzsöket felsorolja; szóval az Augustusbeli Pannoniát a maga korabelivel kavarja össze.

Hogy a Fertő tó medre a római időben száraz volt, bizonyítják a fenekén talált római és későbbi korú sirok, sőt valóságos temetők. Ugyanez áll a Hanról, hol római telepek oly helyeken voltak, melyeket később századokon át járt a víz. Talán a rómaiak csapolták le? Akkor bizonyosan több író megemlékezett volna erről a nevezetes munkáról. A hagyomány szerint a magyarok beköltözte után is századokon át föld vala, hol virágzó helységek állottak.

A második író, ki városunk földrajzi fekvéséről említést teszen, Claudius Ptolomeus.*) Az Ó-kor ezen híres csillagásza nyolcz könyvből álló műbe hordta össze korának összes földrajzi ismereteit a Kr. utáni 140—160 közötti években, Alexandriában. Szerinte városunk, melyet Sakarbantiának nevez, a földrajzi szélesség 39 foka, 30 percze és a földrajzi hosszúság 47 foka alatt fekszik.

Ortvay Tivadar Pozsony város történetéhez**) közli Ptolomeus térkép-részletét a II. századból, melyet az Athoshegyi vatopédii kolostorban levő eredeti után fotografált és Párisban 1867-ben kiadott Langlois Victor. Érdekes néznünk azt, hogy a többnyire négyszögekkel jelölt városok közt Sakarbenti-nek, úgy van írva a térképen, csaknem a legnagyobb négyszög jutott; még feltűnőbb az, hogy Sakarbantia jóval odább D.-re esik, mint Aquincum (Ó-Buda), melynek földrajzi szélességét csaknem a valóságnak megfelelően 47 fokkal és 30 percczel határoz meg (valóságban 47 fok 32 percz). E szerint a valóságban inkább északibb fekvésű Sakarbantia nyolcz fokkal esnék odább D.-re Aquincumnál. Ezen eltérés már azért is feltűnő, minthogy Ptolomeus a magyar Duna D.-re folyó szakasza mellett fekvő városok földrajzi szélességét majdnem a valónak megfelelőleg határozza meg; ezt másképp meg nem magyarázhatjuk, mintha feltesszük, hogy a régi geografus ezt a hibát vagy akkor követte el, mikor a használt itinerarium (utikönyv) mérföldszámát szélességi fokokba számította át, vagy hogy a szélességet fölcserélte a hosszúsággal. Ezen utóbbi föltevés annál jogosultabbnak látszik, minél jobban vesszük szemügyre az említett térkép-

*) Moletius-féle 1562-iki kiadást használtam, a csornai praelatus dr. Kuncz Adolf ur könyvtárából. E könyvet érdekessé teszi Báthori István következő authographja: Paulo Julano in perpetue amicie singnum Stephanus Batorius m. p. 11. July. 1572.

**) Pozsony város története írta Ortvay Tivadar I. kötet 44 lap.

részletet. Ezen u. is az Acquincumtól D.-re eső Salinum, melynek szélességét 47 fokkal határozza meg, még északabbra fekszik Sakarbentinél, de a szélesség 46 fokával és 45 perczével meghatározott Lussonium már ugyanazon párhuzamos körre esik mint Sakarbenti, míg a 45 fok és 40 percznyi szélességű Tentoburgium jóval odább D.-re fekvőnek van feltüntetve.

Nem tehető fel, hogy a rajzolásnál fel nem tűnt volna az az óriási különbség, mely Sakarbenti és Teutoburgium közt a szélességre nézve mutatkozik; és csakugyan föl is tűnt, mert a térkép részlet északi részén látjuk a hosszúságot Ny.-ról K.-re növekvő értékkel jelölve, hol Sakarbenti éppen a 39. és 40. fok kellő közepére esik. Nyilvánvaló tehát, hogy a fentebb közlött szélességi meghatározás semmi egyéb egyszerű elnézésnél, hogy tehát Ptolomeus városunk szélességi fekvését eredetileg a 47. fokkal határozta meg. Elvégre az is állitható, hogy a használtam kiadás hibázta el a dolgot. Hogy a hosszúság 5 fokkal több a valónál, azt e földrajzi tényező meghatározása nehézségének kell tulajdonítani. Ptolomeus meghatározásai a kartografusoknak majdnem tizenhat századon keresztül szolgálnak alapul és e térképek mind jobbak azoknál, melyek uti könyvek (itinerarium) után készültek.

A legismertebb uti könyv az Antoninus féle itinerarium.*)

Ezen itinerarium négy helyen emlékezik meg Scarabanti áról, a 233., 261., 262. és 266. lapon (a lapszámok az alapvető munkára vonatkoznak).

Mind a négy hely városunk a szomszédos nevezetesebb városoktól való távolságát határozza meg.

Az említett szerzők jegyzetek alakjában közlik az illető meghatározásoknál a különböző kéziratok adatait, melyeket én zárójel közé zárok.

E szerint Scarabantia távolsága

Sabariától XXXIII. (XXXIII., XXXVI., XXXVIII., XL.) M. P.

Mutenumtól XII.? (XVI., XVIII., XVIII., XXVIII.) M. P.

ab Aquis (Baden) XXXI. M. P.

Carnuntumtól XXXVIII. (XXVIII., XXXIII.) M. P.

Az M. P. (mille passus, = ezer lépés), a római mérföld. Hogy e távolságokat mérlegelhessük tisztában kell lennünk a római mértékek mai értékével. Bojesen Hoffa**) szerint a római hosszsmérték egysége a pes

*) Parthey és Pinder Berlin 1848. Munkájoknak Wesselingnek Amsterdamban 1735-ben megjelent Vetera Romanorum itinera c. műve szolgál alapul.

**) Kurzgefantes Handbuch der Röm. Antiquitäten. Bearbeitet von Josef Wilhelm Kubitschek. Wien. 1886.

(láb) egyenlő 0.29574 m.-rel; 5 = pes 1 passus vagyis 1.479 m. tehát a M. P. = 1479 m., vagyis 21 m.-rel kisebb mint 1.5 km.

Ha ezen meghatározás szerint helyettesítjük a méreteket a következőket nyerjük eredményül:

Scabarantia Sabariától 50.286 (48.8, 53.24, 56.20, 59.16,) km.

Mutenumtól 17.748, (23.66, 26.62, 28.1, 41.41) km.
ab Aquis 45.849 km.

Carnuntumtól 56.2, (41.41, 50.286) km.

Mielőtt ezen értéket a valóval egybevetnők, meg kell említenünk azt, hogy Mutenumot némelyek Szárazvámnál, mások Széleskútnál keresik;*), vannak olyanok is, kik két Mutenumot is különböztetnek meg.

Lássuk most a való távolságot. E végből a csász. és kir. katonai földrajzi intézet kiadta térképet 1:200,000-hez használtam; minden helyet toronyírányt, tehát a legegyszerűbben határoztam meg, e szerint:

Sopron várostornya Szombathely közepétől 51.6 km.

»	»	Széleskút	»	31.1	»
»	»	Szárazvám	»	22	»
»	»	Baden	»	45	»
»	»	Petronell romjától	»	52	»

Ha az így nyert eredményeket egymással egybevetjük, egy kicsit gondolkodóba esünk a fölött, hogy milyen szépen vágnak egyik-másik helynél a méretek.

Még inkább áll e megegyezés, ha a sopronmegyei muzeumban levő római láb hosszából indulunk ki. Ez u. is 0.298 m. hosszú, tehát Bojesen Hoffa meghatározásánál 2.26 mm.-rel hosszabb; ennél fogva a passus annyi mint 1.49 m., vagyis 1 cm.-rel kisebb mint 1.5 m. Azt találom, hogy e meghatározás még közelebb esik a valóhoz, mert a római passus lépés voltaképpen kettős lépés; a rómaiak pedig úgy látszik teljes lépésnek csak azt tekintették, melynél mind a két láb kilépett. A mai katonalépés hossza 0.75 m., két lépés tehát 1.5 m., vagyis csak 1 cm.-rel több mint a római passus az én meghatározásom szerint. Látni való ebből, hogy a világ legelső és leghatalmasabb katonai állama erre a mértékre nézve csaknem tökéletesen megegyezik a mai katonalépés mértékével.

Szerintem tehát Scarabantia távolsága lenne:

Sabariától 50.49 (49, 53.46, 56.43, 59.4) km.

Mutenumtól 17.82 (23.76, 26.73, 28.22, 41.58) km.

ab Aquis 46.04 km.

*) Mindkét helyen terjedelmes római épületek maradványait tárták fel.

Carmuntumtól 56·43 (41·58, 50·49,) km.

Allítsuk most e meghatározásokat könnyebb áttekintés végett egymás mellé, akkor a következő táblázatot nyerjük.

Scarabantia távolsága.

Honnan	Az Antoninus-féle itinerarium szerint M. P.-ban	Bojesen Hoffa számítása alapján	A sopronmezei múzeumban levő római láb hossza szerint	Valódi távolsága torony irányában		
				km.-ben	mai katonalépésben	római mil-le passusban
Sabariától	XXXIII	50·286 km.	50·49 km.	51·6	68·782	34·391
"	XXXIII	48·8 "	49 "			
"	XXXVI	53·24 "	53·46 "			
"	XXXVIII	56·20 "	56·43 "			
"	XL	59·16 "	59·4 "			
Mutenumtól	XII	17·748 "	17·82 "			
(Széleskút ?)	—	—	—	31·1	41·301	20·65
(Száravám ?)	—	—	—	22	29·326	14·66
"	XVI	23·66 km.	23·76 "			
"	XVIII	26·62 "	26·73 "			
"	XVIII	28·1 "	28·22 "			
"	XXVIII	41·41 "	41·58 "			
ab Aquis						
(Badentól)	XXXI	45·849 "	46·04 "	45	60·000	30
Carnuntumtól	XXXVIII	56·2 "	56·43 "			
(Petronell romjától)	—	—	—	52	69·316	34·658
	XXVIII	41·41 "	41·58 "			
	XXXIII	50·286 "	50·49 "			

Ha ezen táblázatot behatóan szemügyre vesszük, kitűnik az, hogy a Sabariáról fölvelt és az itinerariumban többször ismételt XXXIII. M. P. féle távolság semmi szín alatt sem tartható fenn, mert olyan út nem képzelhető, mely a toronyiránynál is rövidebb lenne. Ennélfogva legközelebb járunk a valóhoz, ha a három nagyobb szám közül egyet veszünk föl az út hosszából. Mutenumra vonatkozólag az adatok igen elütők; de ezt könnyen megmagyarázhatjuk azzal, hogy hiven az itinerariumhoz két Mutenumot különböztetünk meg. Az egyik a Sopronból Bécsbe vezető úton fekszik, ez lenne Száravám és távolságának legjobban megfelelne a XVI. vagy XVIII. M. P. — 23·76 esetleg 26·73 km. Ma is ez az út Kertesén, Vulka-Pordányon át a legrövidebb, mondhatnám a legeggyenesb.

A másik Mutenum a Carnuntumba vezető út mellett feküdt és nem lehet más mint Széleskút. Megjegyzendő az, hogy a római leletek leg többjét jóval odább DNy.-ra a mai helységtől találják, honnan az út a Fertőmelléki dombhát nyugati lejtőjéhez közelebb mint ma, tehát egyenesb

irányban vezetett Sopronba. A XVIII. M. P. 28·22 km. alighanem megfelel a valóságnak. Már a Badenbe (Aquae) vezető útnak minden esetre hosszabbnak kellett lennie ámbátor Szárazvámtól fogva is meglehetősen egyenesen folytatódhatott Badenbe. Közelebb esik megint a valósághoz a Carnuntumról felvett távolság XXXVIII. M. P.-mal, lévén ez 4·43 km.-rel hosszabb a toronyiránynál.

Mindezekből azonban kétségtelen az, hogy az itinerarium féle Scarabantia semmi más nem lehetett, mint Sopron; minden egyéb, tehát Tsapring (Csepregh) féle kombináció is, merőben tarthatatlan.

Még egy ó-kori térképről kell megemlékeznünk, melyen Scarabantia neve előfordul és ez az u. n. Peutinger-féle tábla. Ezen térkép 12 hártyalapra volt rajzolva. Peutinger Konrád (1465—1547), német régész kapta ajándékba Celtestől, ki a tegernseei benedekrendi kolostorban találta. *)

E térkép, mely valószínűleg a IV. században készült, (némelyek Severus, mások II. Theodosius császár korára teszik) a római katonai utakat tünteti föl. Ránk nézve legérdekesebb a városunkat feltüntető szakasz. Ezen Carnuntumtól D.-re sorrendben a következő helyek vannak jelölve: Ulmo XXV., Scarabantia (így) XXXIII., Sabarie XX., Arrabone XLIII. és ad vicesimum XX.

Mi és hol volt Ulmo, nem tudjuk. Üres kombinációkba bocsátkozni nem komoly dolog; majd megadják erre a legbiztosabb választ az archaeologiai kutatások.

Az eddigiekben összehordtam mindazt, a mit Sopron földrajzi fekvésére vonatkozólag az ó-kori íróknál összeszedni tudtam. A mi a középkori ebbeli följegyzéseket illeti, ezek nyomába sem érnek az ó-koriaknak. Többnyire határjárások, melyek egyes birtokrészekre vonatkoznak; földrajzi értékük semmi.

Valódi tudományos értékkel bíró meghatározásokat csak e században találunk. A legrégibb ezek közül 1813-ból való. Ekkor adta ki az osztrák General-quartiermeisterstab Alsó-Ausztriának 20 lapra terjedő térképét, melynek egyik lapja kizárólag városunk és vidékéről szól. E térkép szerint Sopron az északi szélesség 47. foka 41. percze 25. másodpercze és a Ferrótól számított keleti hosszúság 34. foka, 15. percze és 33. másodpercze alatt fekszik.

*) A Tabula Peutingeriana több kiadást ért. Maga Peutinger nem adta ki. Legteljesebb volt a Mannert-féle lipcei kiadás 1824-ben; legjobb a dr. Miller Konrád-féle 1888-iki ravensburgi kiadás. Az eredeti a bécsi csász. és kir. könyvtárban van.

Stein Zeitungs-Lexikonja ekkép határozza meg Sopron fekvését:

É. Sz. 47 fok, 40 percz és 45 másodperc.

K. H. 34 » 15 » és 30 »

Hunfalvy János »A Magyar Birodalom Természeti Viszonyainak Leírása« czimű munkája I. k. 77. lapján a következő 5 meghatározást találjuk.

1. Lipszky szerint: É. Sz. 47 fok, 40 percz 45 másodperc.

K. H. 34 » 13 » 26 »

» » É. Sz. 47 » 43 » 30 »

K. H. 34 » 13 » 30 »

2. Hell szerint: É. Sz. 47 » 45 » 0 »

3. Kreil » É. Sz. 47 » 40 » 46.5 »

Ugyancsak Kreil szerint a Magyar Királyhoz czimzett vendéglő az északi szélesség 47. foka, 40. percze, 36.7. másodpercze és a keleti hosszúság 34. foka, 17. percze és 40. másodpercze alatt fekszik.

Mally Nándor kollegám szerint: a szt. Mihályról nevezett templom

az É. Sz. 47. foka, 41. percze, 20.8. másodpercze

és a K. H. 34. » 15. » 50.7. »

a város tornya az É. Sz. 47. » 41. » 13.4. »

és a K. H. 34. » 15. » 27 »

az ujtéleki kapu az É. Sz. 47. » 41. » 04.16. »

és a K. H. 34. » 15. »

alatt fekszenek.

A miből kiviláglik, hogy Sopron város földrajzi fekvését átlag az É. Sz. 47. foka és 41. percze és K. H. 34 foka 15 percze határozza meg.

— II. Sopron város neve. —

Régi és kényelmes szokás a városok nevét állitolagos alapítók nevére visszavezetni. Így volt ez Sopronnal is. Mi sem látszott természetesnek annál, hogy Sopron városát, valamely Sempronius alapítá és a század elejéig mindenki, ezentul még sokan az avatottlanok közül ezt a nézetet vallották és vallják mai napiglan. Megerősítette pedig e nézetben a tömeget egy tábla, mely a hátsó kapunál levő házon még ez előtt két évvel volt látható. Ezen tropaeum alatt a következő felírás állott:

Cajus Sempronius Secundinus,

Norici et Pannoniae Super-Praeses,

Conditor urbis Semproniae.

(Cajus Sempronius Secundinus Noricum és Felső Pannonia praetora Sopron város alapítója).

Vidi et damnavi, mondja ilyen feliratokra Mommsen.

Jó öreg Katancsichunk volt az első, ki e feliratot elítélte; Paúr Iván pedig mindig leütötte fejét, valahányszor e ház előtt elment, csak-hogy ne lássa a botrányos feliratot. Csakis tanítványaim, a realisták kedveért jegyzem meg, hogy a római urbs alatt csak egy várost, Rómát értette.

Már a megelőző fejezetből kiviláglik, hogy a régi írók Sopront Scarabantia néven nevezték, A Ptolomeus-féle Sakarabantia (Sakarbenti) egy és ugyanaz. Hogy pedig e néven más helyet, különösen Csepreghet, mint némelyek gondolják érteni nem lehet, azt a közlöttek után bizonyítani fölösleges dolog.

Azonban már Mommsen*) figyelmeztet ama különbségre, hogy míg az írott könyvek a Scarabantia alakot használják, addig az emlékköveken csak is a Scarabantia alak fordul elő; továbbá arra is utal rá, hogy Plinius Scarabantiát oppidum Julium-nak, az emlékkövek pedig municipium Flaviumnak mondják.

Az első, ki a város neve magyarázatánál tekintettel volt az emlékkövekre, Vidák Öse sz. ben. r. soproni tanár. A magyar orvosok és természet vizsgálók 1847. aug. 11—17-ig Sopronban tartott VIII. nagy gyűlésén »Sopronnak római s magyar régiségeiről« értekezett.***) Ezen alkalmal a többi közt három feliratot ismertet, melyek mindegyikén előfordul a Scarabantia név. Ezek a következők:

MVNCIPVM.

FLAVIVM.

AVG.

SCARBANT.

Municipium. Flavium. Augustum. Scarabantia.

E feliratot Szombathelyen találták a mult század végén. Martinkovitz Ferencz házában.

Először Schönwisner ismertette Antiquitates Sabarienses czimű munkájában; a kö azóta elveszett, Mommsen már hasztalan kereste. Schönwisner leírása szerint az első sor harmadik és hatodik betűje kettős, mindegyikben benne rejlik az I.

*) Corpus Inscriptionum Latinarum Pars I. 533. 1.

**) Nyomtatásban csak 1863-ban jelent meg.

A másik felirat Harkáról való. Itt még a múlt században óriási sarkophag állott, melynek feliratát négyen közlik, legrégebb a Lazius-féle másolat, (Lazius Farkas szül. Bécsben 1514, — meghalt u. o. mint orvos 1565.) ezt követi a gf. Marsilius, továbbá a Milles és végre a Schönwisner-féle. Utóbbi 1780-ban látta a követ, a mikor még tisztán vehette ki a Scarb(antia) nevet. A felirat négy sorból állott, a 3. és 4. már igen kopott lehetett mert mind a négyen eltérnek ezek olvasására nézve. Mommsen csak az első két sort és a negyedik sor végét fogadja el; szól pedig ez ekkép:

L. F. FORTVNATVS . . . VI.

AVG M. SCARB . .

— — — — — ANN. XXXV.

L(ucius) F(lavius) Fortunatus (se) vi(r) Augus[t(alis)] M(unicipii) Scarb(antiae) Ann. XXXV.

A sevir augustalis alsóbb rendű papot jelent. Hová lett a kő nem tudom, már Paúr sem látta.

A harmadikat is Schönwisner után közli. De ennek leírása nem felel meg a sorok rendjének, azért Mommsen után adom, ki is az összes rendelkezésre álló adatokat közli e körül. E szerint a vépi határban, Bedekovich szerint pedig Rabineczen találták, honnan a Varasd melletti Viničzára került. A kő diszes faragású; felirata így szól:

FIRMIA L. F.

SCARBANTI

NA. AN. XXXV.

H. S. E.

Q. CAESERNIVS

IVSTVS. FIL.

H. F. C.

Firmia Lucii Filia Scarbantina Annorum 35 Hic Sita Est, Quintus Caesernius Justus Filius Heres Fieri Curavit. Itt nyugszik a 35 éves Firmia Scarbantina Lucius leánya. Quintus Caesernius Justus, fia s örököse, állíttatta.

A Vidák közlötte ezen három kőhöz járult az 1856. esztendőben a belvárosi csatorna építése alkalmával talált és Bertók Sándor, a város akkori jegyzője által megmentett következő feliratu oltárkö:

SILVANO. AVG. SAC.

TIB. IVL. QVINTLI.

ANVS. DEC. MVN.
 FL. SCARB. QVAES.
 P. P. AEDILIS. II. VIR.
 ID. AVGV RATVS.
 AT. PRISTINAM.
 SPECIEM. RESTITV.

Silvano Aug(usto) Sac(rum), Tib(erius) Jul(ius) Quintilianus Dec(urio) Mun(icipii) Fl(avii) Scar(bantiae) Quaes(tor) P(ecuniae) P(ublicae) Aedilis Duumvir J(uri) D(icundo) Auguratus At Pristinam Speciem Restitu(it).

Silvanus Augustusnak (szentelt) oltár. Tiberius Julius Quintilianus, Flavius városának, Scarbantiának, decuriója (tanácsosa), a közpénzek szám-tartója, a középületek felügyelője, igazságszolgálató joggal felruházott duumvirje (megfelel a császári időbeli consulnak) régi fényes alakjába visszaállította.

A felirat 2. sora 3. szavának 5. betűje kettős, a T-ben benne van az I.

Ujabb időben még két kő került napfényre, melyeknek feliratában benne van a Scarbantia név.

Az egyiket 1887-ben találták az Ikva hiddal szemben levő kath. templomház újja építése alkalmával. Felirata a következő:

ATEBLA. L.
 ATTIENTI. RVFI . .
 LIB. AN. XIV. H. S. E.
 SCARBANTILIA
 L. ATTIENTI. SER. AN. VI..
 H. S. E.
 FILI ET FILIAE.
 POSVERVNT.

Atebla L(ucii) Attieni Rufi Lib(ertina) Annorum XIV. Hic. Sita Est. Scarbantilia L(ucii) Attieni Serva Annorum VI(. .) Hic Sita Est. Filii Et Filiae Posnerunt.

Atebla Lucius Attienus Rufus Szabadosa, 14 éves, itt nyugszik. Scarbantilia Lucius Attienus szolgálója 6(7. 8) éves itt nyugszik. Fiai és leányai állították.

A kő felső párkányán két női fejet faragtak ki.

A másikat 1893-ban találták az új városház építésekor. Kitűnő márványtábla; kár, hogy csak alsó fele van meg. A töredék felirata ez:

SCARB. QVAESTOR. AED.
OB. HONOREM. II. VIRATVS.
GRATVITVM. D. D.

Scarbantiae Quaestor Aedilicius OB Honorem Duumviratus Gratuitum
Dono Dedit

Scarbantiának aedilisi quaestora a duumviratusi tisztségért hálából
ajándékol adta.

Ime tehát hat felirat, mely bizonyítja, hogy a helybeliek a város
nevét nem Scarabantiának, hanem Scarbantiának írták és valószínűleg
így ejtették is.

Az első és negyedik helyen idézett feliratokból az is kitűnik, hogy
Scarbantia municipium Flavium volt. A római feliratok megfejtésének
nagy mestere Mommsen rá is mutat arra az ellentétre, mely a köveken
előforduló név és Plinius előadása között van, ki oppidum Julium-nak
nevezi Scarbantiát. Ezt annyiban is csodálatosnak találja, a mennyiben
Emonán (Laibachon) tul, sehol sem fordulnak elő a Julia nevű városok;
emlékköveink sincsenek olyan számban, hogy városunk ily régi korának
kedveznének; városunk gyarapodása szerinte Pius császáron innen, vagyis
a Kr. utáni 138-ik esztendőől fogva számítandó, mert tégláink legnagyobb
része e császárnak nevét tünteti föl. A legújabb ásatások fényesen igazol-
ják Mommsen eme állítását; mert az új városház telkén talált nagysza-
bású római épület téglái is leginkább csak Antoninus Pius bélyegét tüntetik
föl. Mindazon által kétséget sem szenved, hogy Scarbantia egyik Flavius-
tól (Vespasian Kr. után 70—79-ig; Titus 79—81-ig, Domitian 81—96-ig)
nyerte municipális jogát. E jogok abból állottak, hogy a városnak volt
senátusa, rendes gyűlése, mely megválasztotta a duumvireket, még pedig
a mint a negyedik helyen bemutatott feliratról kitetszik, igazságszolgál-
tató joggal (iure dicundo), a decuriokat, az aedilist, quaestort, szóval éppen
úgy volt szervezve akár maga Róma a császárok korában.

Visszatérve városunk régi nevére megfejtendő, hogy a Scarbantia
név milyen eredetű. Erre nézve az összes újabb kori írók egyetértőleg azt
felelik, hogy kelta.

Salamon Ferencz id. munkája 117. lapján ekképen igyekszik értel-
mezni városunk nevét: »Mind a régi celta, mind az ír nyelv a szók ele-
jén szereti a »Sg«-t.

Ha a mai ír nyelvből akarjuk megfejteni »Sgarbh« annyi mint
gázló, sekély, »an« pedig viz, mely több folyó nevében s az »Anio«-

éban is előfordul. »Sgarbh-an« lenne sekély víz, mi Sopron kivált akkori helyi viszonyainak megfelelne.»

Bizonyos, hogy az akkori viszonyok egészen mások voltak. Városunk talaja átlag véve négy m.-rel mélyebben feküdt a mai szinnél. Különösen áll ez a belvárosról, hol még 6 m.-nyi rétegekben is találtak római cse-erepeket; bronz korsókat még 5.5 m.-nyi mélységben is leltek. Számos megfigyelésből tudom, hogy a belvárosnak majdnem minden pontján két m.-nyire a mostani szín alatt a régi falaknak olyan összevisszasága kezdődik, hogy ember legyen, aki rajtok eligazodik. Maga Fröhlich Róbert, hazánk legalaposabb epigraphusa, kinek korai elhúnytát nem fájlalhatjuk eléggé, látván tavál a városház telkén a különféle falaknak e valóságos labirinthjét, bevallotta, hogy ilyesmit életében még sehol sem tapasztalt. E telken a római gyalogjárót 4.20 m.-nyi mélységben találták. Az a különös, hogy a 6 méternyi mélységig, vagyis addig, hol már a víz adja föl magát, kelta tárgyat egyet sem találtak. Van ugyan a belváros körül égetett földből való sáncz (legjobban látható a templom-utczában levő házak mögötti kertekben), mely valószínűleg a kelták alapította Scarbantiának védő műve lehetett és a Stornoház udvarán találtak is ennek tövében la Téne jellegű cserepeket, de a belsőségben még sehol sem akadt kelta jellegű tárgy. Azt kellene tehát ebből következtetni, hogy a kelta város még mélyebben keresendő, vagyis ott, hol csakugyan víz állott, mi Salamon fentebbi magyarázatát teljesen igazolná.

De hátha a kelta Scarbantia nem itt lent állott; hanem inkább a lejtőkön épült, teszem a Bécsi, vagy Szt.-Mihályi dombháton?

Ezt a nézetet vallja dr Müller Ottó barátom, ki a bécsi anthropologiai társulat 1887-iki november 11-iki ülésén tartott felolvasásában Scarbantia nevét az angol »Scarp« és franczia »escarpe« = lejtő szóból származtatja, mondván, hogy a kelta lakosság nem a völgyet, hanem a dombokat jelölte ki magának lakóhelyéül. Hogy mindkét domb hátán kiterjedt la Téne koru telepek és temetők is voltak, azt számos ásatás eredménye bizonyítja. Sőt a mi a Bécsi dombot illeti bizonyos, hogy városunk határában egyike a legrégibb időktől fogva lakott területeknek. Vannak leleteink róla, melyek visszamennek egészen a neolith (ujkő-) korig.

Dr Müller nézetét még az is támogatja, hogy a várostól D.-re és D.-Ny.-ra emelkedő dombok és hegytetők telisded teli vannak praehistorikus emlékek maradványaival, kivált a halstatti korból valókkal, mely körülménnyel szemben áll a szorosan vett városi terület meglepő szegénysége e fajta leletekben.

Fontolóra lehetne még venni a város ókori neve magyarázatánál a Pannoniában előforduló Carnuntum és Carpis (Esztergom vidékén) városok nevének gyökét; hasonlóképen a Dunának Herodot említette Carpis nevű mellékfolyóját, mely túl az ombrikok földjén az Alpis folyóval együtt É.-ra folyván szakad az Istrosba.*)> Ügyet lehetne vetni a Kárpát hegység nevének gyökére is, hátha mind e szótók valamely Karp nevű népre vezetnének vissza?

De ne térjünk rá az ethymologizálás utvesztőjére; érzük be azzal, hogy városunk ókori neve semmi egyébben nem volt, mint Scarbantia.

Hogyan és miből származott mai neve? Erre nézve is eltérők a nézetek.

Városunknak két neve van forgalomban, a német Ödenburg és a magyar Sopron. A német nevet is többféleképen magyarázzák. Eltekiutva a mesétől, mely szerint városunk helyén valamely német lovagnak »Ehrburg« nevű vára állott, melynek romjai szolgáltatták az alkalmat az Ödenburg névre;**) és ügyet sem vetve arra a származtatásra, mely a germánok istenével Odin-nal hozza kapcsolatba a nevet, azokat hallgassuk meg, kik a desertá-val kötik össze az Ödenburg elnevezést.

Ezek egyfelől a Plinius-féle deserta boiorum-ra, másfelől II. Henrik bajor fejedelem 895-ben kelt rendeletére hivatkoznak, a melyben a passauai püspökség birtokainak mesgyéjeit a Szt-Mihály- és Szár hegyet nevezi meg (»usque ad montem S. Michaelis »és« usque ad montana deserta.«)

Már íntebb érintettem, hogy ezek a desertát nem sivatagnak, hanem pusztaságnak (Öde) tekintik, mely a dák hadjárat következménye volt. Erre a nézetre Strabo szolgáltatott alkalmat. Szernte a dákok királya Boërebistes a Critasir királyuk vezérlete alatti bojokat teljesen kiirtotta körülbelül (150 évvel Kr. e.), innen van az eremia — desertum, hol csak legelők vannak. De ennek maga Strabo mond ellen, mikor előadja, hogy Boërebistes Thraciát és Macedoniát Illyriáig tette néptelenné, mely alkalommal az illyrekkal és thrákokkal összevegyült keltákat is, a bojokat és tauriskokat verte tönkre. E szerint tehát legfőlebb az Augustusi Pannoniáig hatolt előre, a Drávától É.-ra fekvő vidékeket nem is érinté. De hát föltéve, azonban el nem fogadva, hogy a germánok ennek a desertának az alapján nevezték volna el Sopront Ödenburgnak (Burg in der Öde) azt a kérdést vetem föl, valjon az a desertum mindig megmaradt-e pusztaságnak az egész római időszacon keresztül?

*) Herodot IV. könyv 48. és 49. fejezet.

**) E mese alkalmasint a bécsi dombon levő két Erdburg-ban leli gyökerét.

Erre határozott nemmel kell válaszolnom. Mert a mennyire én Sopron városa és megyéje határát ismerem, csak azt állithatom, hogy volt abban az időben oly népes, ha nem népesebb, mint manapság. Bármelyik irányba is induljunk el Sopronból, mindenütt, kivéve a magasabb hegyeket, találunk római telepekre. Hogy sokat ne említsek, csak a pozsonyi országutra mutatok. Ennek mentén Soprontól Szt.-Margitáig sehol sincsen ma nagyobb telep. A fegyház újabb keletű: a városi pusztá meg Pius major számba sem jöhet. Bezzeg más volt ez a római időben! ott voltak a Csallánkert mögötti villák; a fegyház táján egy nagyobb telep; a Dudlers-erdő keleti szélén levő földeken a házak egész sora; a Mecskekő mögött a Sägewiesén a római kőbányák; az Ecce Homotól K.-re egy nagy helység és innen szakadatlan egymásutánban a lakó helyek föl egészen Széleskútig (Mutenumig). Ezt a vidéket nem nevezhették a germánok Ödé-nek, hacsak föl nem tesszük róluk, hogy Pliniust forgatták; hanem igenis elnevezték Ödének azért, mert elpusztítva találták. Sopront pedig olnevezték Ödenburg-nak azért, mert itt látták a római Scarbantiának ama rengeteg falainak romjait, melyeket ma dynamittal kell robbantani, oly kevésbé fog rajtok egyéb bontó eszköz.

Hogy II. Henrik határjelölő oklevele nem vonatkozhatik városunk vidékére, nem szorul bővebb magyarázatra. Az abban előforduló montana deserta nem lehetett más, mint a Bécs fölötti Kahlenberg (Szár — vagy Tarhegy). Hol volt az abban az oklevélben említett Szt.-Mihály hegye, azt nem tudom, de hogy nem a mi Sz.-Mihály dombunkra vonatkozott, az bizonyos.

A legrégebbi oklevél, melyben városunk neve először fordul elő, Német Lajosnak uralkodása 28. évében kelt oklevele. Ezt Nagy Imre »Sopron Multja« című értekezésében (tartotta 1883-ban Sopronban a történelmi társulat kirándulása alkalmából. Megjelent a Századokban és külön) a 800. esztendőben keltezi. Ez lehetetlen, mert akkor Német Lajosról még szó sem volt. Dr. Töpler Károly, ki Sopron városának történeti vázlatáról eredetétől kezdve a XVI. századig értekezett a magyar orvosok és természetvizsgálók Sopronban tartott VIII. nagy gyűlésén*) ezt az oklevelet Oefelex Felix Endre »Scriptores Rerum Boicarum« C. munkájából (Augsburg 1763. 2. kötet folio) idézi. Forrása nyomán 867-re teszi az oklevél keltét.

A szöveg lényege szerinte ez lenne: »In nomine sanctae et individue Trinitatis. Ludovicus divina gratia Rex. Ad petitionem Hartwici

*) Nyomatott Enich Gusztávnál Pest 1863.

Episcopi Albrico Chorepiscopo inter Raba et Chuomberch decem mansos dat ad Nuzbach, qui conjacent intra Alode Amalgari et Watilonis et adOdinburch, et ad loca, ubi montana incipiunt extolli. Hebardardus Notarius ad Witgarii recognovit IX. Kal. oktobr. XXXIII. regni in orientali Francia. Indictione VIII. Actum Hostermontingen.«

Azonban barátom, Németh Ráfael szt. ben. r. tanár, a bécsi császári levéltárból más másolatot hozott. Ezt ex tribus ant. libris copialibus Mon. Boic. Volumen XXXI. pag. 98—99 vette. E szerint a főeltérés az, hogy a Hartwicus püspök kérelme folytán Albricus segédpüspöke számára »inter Raba et Oudinburch Ruzpach« adott tiz telek „intra Alode Amalgeri et Waltiloni et ad Odinburch« feküdt. A befejezés is eltérő. Németh Ráfael másolata szerint így szól: »Signum Domini Ludowici serenissimi regis (monogramme). Hebarhardus Notarius ad vicem Witgárii recognovi, Data VIII. Kal. Octobris, anno Christo propicio XXVIII. regni domini Ludowici serenissimi regis in Orientali Frantia regnante (sic) Indictio VIII. Actum Hostermontigon villa regia in dei nomine feliciter Amen.

E szerint a Németh Ráfael tr. másolta szöveg szerint kétszer fordul elő az oklevélben városunk német neve; először »Oudinburch,« másodszor Odinburch alakban. Ez pedig a valóságnak inkább felel meg, mint az első helyen közölt szöveg, melynek magyarázó a »Chuomberch«-et a a stájerországi Kumbergben keresik és ennek következtében a Rába felső tehát Stájerországban levő szakaszát értik. Már pedig ebben az esetben mi keresője volna Odinburch-nak az adott tiz mansióhoz? Hiszen ez akkora távolság, hogy az adomány fölérne egy tartomány kiterjedésével. Semmi kétség tehát az iránt, hogy a Németh Ráfael másolta szöveg a hitelesebb. Az az odaadományozott tiz mansió tehát Soprontól D.-re a Rába felé feküdt olyképen, hogy egyik széle Sopron határát megközelítette. Hitelesebbnek azért is tartom az utóbbi szöveget, mert a király notáriusát Hebarhardusnak, nem pedig Heberdardusnak, a minek semmi értelme sincsen, mondja. A keltezés is pontosabb a Németh Ráfael féle másolatban.

Ez utóbbiból kiindulva sehogy sem érthető, hogyan és miképen tehetett Oefeled vagy elődje ez oklevél keltét a 867. évre. Hiszen ha a nyolczadik indictióból kindulunk azonnul látjuk, hogy a mondott év nem felel meg a valóságnak, mert mint Ráfael barátom mondja a $867 + 3 = 870$ osztva 15-tel semmit sem ad maradékul, tehát az indictio 15 lenne. Még előbb állana Nagy Imre keltezése, a 800-ik esztendő, mert ennek indictiója csökugyan 8. Azonban, mint már főlebb emlitém ez teljesen

lehetetlen, mert Lajos ugyanis csak 804-ben született. A frankok történetéből pedig tudjuk, hogy Jámbor Lajos, Nagy Károly fia (814—840-ig) 817-ben osztotta föl először birodalmát Lothár, Pipin és Lajos fiai közt, mely alkalommal Németország Lajosnak jutott osztályrészül. Ha tehát Német Lajos uralkodása kiinduló pontjául a 817. évet vesszük és ehhez hozzáadjuk az oklevélben említett 28 évet, megkapjuk indictióul a 8-at, a mi megfelel a 845-ik évnek, lévén $817 + 28 + 3 = 848 : 15 = 56$ és maradék az oklevél említette indictiója. Tehát Német Lajos ezen oklevele nem 867-ben, még kevésbé 800-han, hanem 845-ben kelt.

A német Odinburch elnevezés ezen időtől fogva fenmaradt és lassanként átment az Ödenburg alakba. Hogy a német elnevezés alapjául csakugyan a pusztaság (Öde) szolgált kitetszik a XI. századbeli évkönyvekből, hol többször fordul elő a »deserta civitas« (Öde Burg, Öde Stadt) kifejezés.

A német név régibb alakjaíra vonatkozólag álljon itt még a borosmonostori kolostor 1195-ben kelt német alapítólevele tanukép fölhozta »Andreen Graffen zu Odenburg« kitétel és Albrecht osztrák hg. az 1289. évben megszállott helyekről fölvelt jegyzékéből az »Oedempurch« név.

Áttérve a magyar Sopron névre, keressük ennek a származását.

Vannak, kik hamar készek e név származtatásával; szerintök városunk a római időben sokszor volt kitéve támadásoknak, tehát a katonáknak mindig fegyver alatt »sub runa« kellett állaniok. Ebből keletkezett a Suprun név.

Ezen gyermekszobába való magyaráznak méltó társa az, mely abból indul ki, hogy Sopron helyén nevezetes forrás lehetett, ezt Bron- vagy Brun-nak nevezték, a körülötte épült házak tehát a »Zum Brun« »Zuprun« nevet nyerték ad normam Stinkenbrunn, Sauerbrunn, vagy a alsó ausztriai Brunn község.

Már számbavehetőbb azon magyarázat, mely cyperus góth? szóból szereti értelmezni városunk nevét. Ezek Jornandes De rebus geticis című munkájára hivatkoznak, melyben elmondja, hogy isten ostora halála után a góthokkal egyesült gepidák megtörték a hunok hatalmát és birtokba vették országukat, Marcian császár (+ 460.) azután átengedte a keleti góthoknak Pannoniát Sirmiumtól (Mitrovicza) Vindobonáig oly feltétellel, hogy a Duna vonalát védelmezni tartoznak a folyton előre nyomuló új vándor népek ellen. Ilyetén a góthoknak birtokába került városunk is, melyet az itten buján termő nád (cyperus) után »Cyperonnak«-nak nevezték el.

*) Runa hajító fegyver.

A longobardok rövid uralma után, Pannonia szövetségeseik, az avarok hatalmába került, kiknek legyőzése után Nagy Károly itt alapította a keleti bánságot,*) melyben »Cyperon« egyike volt a nevezetesebb helyeknek. Még a Chronicon Hyerosolimitanum is említi Cyperont azon alkalomból, a mikor Amiens-i Péter keresztes hadaival 1096-ban magyarországi útjában Cyperon kapuja előtt ütötte fel sátrát. »qui in itinere suo in Hungariae descendens regnum antepertam »Cyperon« tabernacula sua fixit.«

Ebből a »Cyperon« névből származott »Superun« = »Suprun« = Suprunium = »Sopronium« = »Sopron.«

Igy egymás mellé állítva a neveket van valami megnyerő bennük; csak hogy a kritikus kutató mindjárt az első származéknál talál nagy bökkenőt. Mert föltéve, hogy a magyarok itt találták volna a Superon nevet, nincs eset rá, hogy abból az *e* hangzót kilökték volna; hiszen mindnyájan ismerjük nyelvünk sarkalatos törvényét, mely kerülve kerül a mássalhangzók összetorlódását és hol ilyent lel, siet közbeszurni magánhangzót. Itt van a megyében Presznye, melyet Peresznyének mondunk; Pereszteg is csak *iny* alakult. Csepreget a régi, tehát még szűz nyelv-érzékű írók Cseperegnek írják; itt vannak a Brodersdorfból alakult Pordányok s. i. t. Azután, ha a góthok itt annyi nádat találtak volna, hogy erről nevezzék el Scarbantiát Cyperon-nak, talán a magyarok is indultak volna e példán és eluevezték volna a helyet Nádasd-nak, mint egyéb sok helységet. Eltekintve attól, hogy jóformán el sem képzelhető, hol termett volna városunk határában az a rengeteg nád, kérdés még az is, hogy a góthok csakugyan a nád után nevezték-e el városunkat Cyperon-nak. Hátha ez a Cyperon nem egyéb, mint Scarbannak gothizált alakja? Vagy ha a Cyperon nem is góth, hanem frank elnevezés a Sopronból alakítva? Ezzel a kérdéssel eljutottunk a Sopron név nézetem szerint egyedüli helyes magyarázatához.

Dr. Toepler Károly-é az érdem, hogy első volt, ki erre rámutatott. A fentebb idézett értekezésében a névre vonatkozólag ezeket mondja: »A frankok történetirataiban a XII. század elején Cyperon-nak mondatik, a mi nyilván nem egyéb, hanem az elferdített Sopron, s annál könnyebben magyarázható, minthogy az akkori időben az *S* gyakran *C* formában íratott. Hogy a magyar Sopron honnét származott, nehéz meghatározni; de igen valószínű, hogy Scarbant-ból — így is mondatott Scarabantia, — tudva lévén, hogy némely szók idegen nyelven gyakran oly annyira elferdítettnek, hogy alig ismerhetni rájuk.«

*) Ez az egyedüli helyes fordítása a Marknak v. ö. Macsó, Szörényi, Temesi bánsággal.

Ezzel nézetem szerint Toepler Károly eltalálta a helyeset. Mert lett légyen a Scarb tőnek bármi is az eredeti jelentése, annyi bizonyos, hogy mai napiglan benne van a Sopron névben; bele került pedig ebbe a germán népek révén.

Ki sem kételkedhetik az iránt, hogy a római uralom idején a Dunától É.-ra lakó germán népek, a kvádok és markománok birtak tudomással a Scarbantiáról; egyik másik meg is fordulhatott a nevezetes csomópontot jelölő városban. Kérdés hogyan ejtették ki a kelta Scarbant nevet. Nem kell messze mennünk, hogy megkapjuk a kulcsot ehhez. A német szókezdő »sc«t »s«-sé szereti változtatni pl. a latin schola = Schule, scoti = Schotten, scabere = schaben, scribere = schreiben s. i. t.

Hasonló módon lett a Scarbant, Scharpanntá illetőleg Scharpanná; hogy pedig a német ember sokkal könnyebben ejti ki e nevet, ha a többeli két mássalhangzót elcseréli, erről mindenki meggyőződhetik, ki némettel ejteti ki mind a két alakot. A Schapran alak önkéntelenebbül csuszik ki a száján, mint a Scharpan. A mi a magánhangzó átváltozását illeti elég volna ráutalnom a kalács, talpas és áldomás szókra, melyeknek első szótagját németjeink o-val ejtik; így: Kolatschen, Tolpatschen, Oldamásch.

De nemcsak az idegen szókkal van így a német, akárhányszor teszi ezt a maga eredeti szavaival, melyekben az á-t vagy tiszta o-val, vagy dyphongussal (ua—oa) ejti. Ilyen átváltozott alakban került e szó a szlávokhoz, kik hazánkban és a balkáni félszigeten mindenütt nyomában jártak a germánoknak.

Bizonyos továbbá, hogy városunk nevének átalakulására nem csekély befolyással voltak a különböző népek, kik a római időnek végén és az ezt követő első két században egymást váltották fel vidékeink birtokában.

Az első nagyobb lökés, mely alapjában megreszketteté a római birodalmat és sejteni engedé, hogy honnan fenyegeti z végromlás 169-ben esett meg. Ekkor törtek át a Dunán a kvádok, markománok és jaczygok és rettegéssel töltötték el a tartományokat egészen Aquileja határáig. Marcus Aureliusnak sikerült ugyan részint fegyverrel, részint a 170-ben Carnuntumban folytatott tárgyalásokkal a határok biztosítása, de alig tért vissza Rómába, mikor a barbárok újból betörtek 171-ben. Csak több évi hadjárat után sikerült a béke helyreállítása 175-ben; de már 178-ban ismét új hadat vezet Aurelius Pannonia északi szomszédjai ellen. E hadjáratban halt meg Vindobonában a bölcs császár (180). Fia Commodus megvásárolta a békét. E hadjáratokban sokat szenvedett Scarbantia, de még töb-

bet a vidék, honnan százezrivel hurczolták a lakosokat fogságba. Ezen időtől fogva a becsapások napirenden vannak. Száz évre az első hadjárat után — 270-ben — Aurelián császár ott hagyta már Dáciát; ismét száz évre rá — 374-ben a kvádok királyuk, Gabinius halálát megbosszulandók szármátokkal (szlávok) szövetekezvén, egészen Szirmiumig pusztítják el Pannoniát.

Majd a húnok jelennek meg, kik után a góthok és gepidák, majd longobárdok és avarok osztozkodnak mai hazánkon. Mikor a longobárdok 568-ban mindenüket összeszedve Itáliába vándorolnak, az avarok a velők részint szövetséges részint meghódolt szlávokkal veszik birtokba Pannoniát és birják egészen a magyarok bejöveteléig. Kis megszakítást jelez a frank occupatio, melynek eredménye az avarok és szlávok ki keresztelkedése. Városokat N. Károly nem alapított Pannoniában, ellenkezőleg kifosztotta a meglevő avar gyűrűket. Így tehát pusztán maradt Suprun is, a mint a szlávok nevezhették Scarbantiát, kiktől e név átszármazott a magyarba. Hogy nem ment felejtőbe náluk e név, azt onnan magyarázhatjuk, hogy néhány viskó fenntarthatta magát a romokon, vagy azok közelében, hol a szegény lakosok mindig lelhettek valamit.

Ilyképen fogván fel a viszonyokat, megértjük azt, hogyan került városunk két neve forgalomba. A német n romok után nevezte el Odinpnrchnak, a szláv megőrizte az ős Suprun nevet.

Századokon keresztül a magyarok is csak ezt az alakot ismerik; még Róbert Károly 1312-iki oklevele Supruniensist ír. Csak később kerül forgalomba a Sopron, mely végre kiszorítja a Suprun alakot.

Bella Lajos.

Befejező.

Forrásokon alapuló tanulmányt vidéken írni többféle nehézséggel jár. Szövegek egybevetése csaknem kivihetetlen dolog; örüljön az ember, ha egy kiadás áll rendelkezésére. Ilyenkor megesik azután, hogy némely textuson órákig is el kell okoskodni, a mi egyszerű felütéssel tisztázható volna. Így jártam Ptolomeussal. Az a sok »ha« mind el maradt volna, ha idejében kapom a kívánatos értesítést a pannoniai helyek földrajzi fekvéséről. Utólag kell tehát felemlitenem, hogy mind a Nobbe, mind a Wilberg-féle kiadásokban Sakarbantia földrajzi fekvése úgy van meghatározva mint okoskodásom eredményében, vagyis a hosszúság 39. foka 30. perczével és a szélesség 47. fokával. A Salamon Ferencz idézete Zeuss Sammatica Celtica 75. lapjáról, mely a Scarbantia »Sg« bekezdőjére vonatkozik, sem az I., sem a II. kötet hivatkozott lapján sem ugyan azon számú paragrafusban nem fordul elő. A Scarbant szó végtagja az »ant« Zeuss és Diefenbach szerint elvont főnévi végzet; a »Skarp« vagy »scarb« gyökszó pedig az ír, angol, breton és francia nyelvben lejtőt jelent. A Német Lajos oklevelének szövegében is nagy eltérés mutatkozik, melynek konstatálását csak kollegám Németh Ráfael szivességének köszönhetem. Ilyen eltérés mutatkozik Róbert Károly 1312-iki oklevele másolataira nézve is, melyet az eredetivel összehasonlítottam. Egyéb forrásokat úgy kellett fogadnom, a mint vannak.

I.

Elvégzett tananyag.

a) Rendes tantárgyak.

I-ső a) és I-ső b) OSZTÁLY.

Magyar nyelv. a) Olvasmányok: 1. Próza: közmondások és szólásmódok (mondattanilag rendezve). Nem úgy verik a cigányt (Dugonics). A ló és a szarvas (Vitkovics). Noé és a szőlőtő (Tóth). A fősvény (Kazinczy). Salamon lelke (Kazinczy). A két buzakalász. Munkásság a jólét alapja. A fegyver nem való gyermek kezébe. A tölgyfa. Mária Terézia és az ifju Vukassovich. A koldus gyermek. (Jókai). A három testvér (Fáy). A hálás oroszlán. A Duna. (Fényes). A budapesti árvíz 1838 (Vajda). A Balaton. Erdély termékei az állatok országából. (Athenaeum). Mikor a medve kijön barlangjából (Jókai). Görög istenek) A görögök másvilága. A hősök. Herakles 12 hőstette. Herakles és Deianira. Herakles halála. Theseus. A trójai háború. Hun mondák A csodaszarvas és a hölgyrablás. A húnok vándorlása nyugatra. A hadisten kardja. A katalauni ütközet. Buda halála. Aquileja megvívása. Etele és Leo pápa. Etele halála és temetése. A hún birodalom felbomlása. Csaba. — 2. K ö l t e m é n y e k. (emiézve). Zsugori uram (Csokonai). Kapardi úr (Vida). A bölcs (Verseghy). Éji látogatás (Gyulai). Anyai kincs (Jámbor). A tintás üveg (Petőfi). Szózat (Vörösmarty). Hymnusz (Kölcsy). Az én hazám (Mindszenti). A megfagyott gyermek (Eötvös).

b) Nyelvtan: Szóhangok. A mondat és részei. Beszédrészek. Főnév. Alanyi, tárgyi, helyviszonyító és körülményragok. Tulajdonságnév és fokozása. Számnév. Névmas. Határozó szó. Igék nemei. Igemódok, igeidők, szám és személy. Igeragozás alakjai: alanyi, tárgyi és ikes ragozás. Kéttövű igék. V-n végződő igék. Személytelen igék. Rokonalaku és rokonértelmű szók. Viszonyszók. Indulatszók. Szóképzés Szóösszetétel.

c) Írásbeli dolgozatok kéthetenként, részint a nyelvtani anyag begyakorlására, részint helyesírási gyakorlatok.

Tankönyvek: Ihász Barbarics: Magyar Nyelvtan. Tomor-Váradi: Magyar Olvasókönyv I. rész. — Heti 6 óra. Tanár: I. a) Fleischhacker M. Fridolin, I. b) Dr. Vizsota Gyula.

Német nyelv. a) Olvasmány. 1. Próza: Erfahrung macht klug. Einmal ist keinmal. Es ist nicht alles Gold, was glänzt. Der Hirsch im Walde. Der Rabe und der Fuchs. Der Hase und die Schnecke. Lügengeschichten. Der Fuchs und die Katze. Der alte Grossvater und der Enkel. Die klare Sonne bringt's an den Tag. Das Märchen von dem Schwarzspecht. Sokrates. Der bekehrte Geizhals. Wo nichts ist, kommt nichts hin; was nicht ist, das kann werden. Ein Gespenst. Selbstprüfung. Edle Rache. Die sieben Raben. Die Herde. Hercules Jugend. Die Schlangen. Hercules als Knabe. Die Thebaner. Das Orakulum. Die 12 Arbeiten. Der Löwe von Nemea. Die Hydra von Lerna. Der Hirsch von Kerynia. Der Eber von Erymanthus. Der Stall des Augias. Die Sumpfvögel von Stymphalus. Der Stier von Kreta. Die Pferde des Diomedes. Der Zug gegen die Amazonen. Die Kinder des Geryon. Die goldenen Äpfel der Hesperiden. Der Höllenhund Cerberus. Hercules und Deianira. Hercules Tod. Aeneas. Die Gründung Rom's. Jung Siegfried. Wie Siegfried verrathen wird. 2. Költmények (emlékve): Gott sorgt auch für die Kinder (Hey). Mein Vaterland. (Fallersleben). Die Schatzgräber (Bürger). Der alte Landmann an seinen Sohn (Hölty). Die Biene (Gleim). Der Sonntag. Siegfried's Schwert. (Uhland). Des Knaben Berglied (Uhland). Frühlingsmorgen (Kerner).

b) Nyelvtan: Olvasás, írás. Névelő, főnév, melléknév, névmás és számnév ragozása. Igeidők, módok, szám, személy. Segédigék: sein, haben és werden. Erős és gyenge igeragozás.

c) Írásbeli dolgozatok: kéthetenként fordítás magyarból németre.

Tankönyvek: Fleischhacker-Kárpáti: Német Nyelvtan és ugyanazok: Német Olvasókönyv I. rész. Heti óraszám 4. Tanár I. a) Fleischhacker M. Fridolin. I. b) Dr. Vizsota Gyula.

Földrajz: Tananyag: Földrajzi előismeretek. A magyar királyság, az osztrák császárság és a többi európai államok ismertetése, különös tekintettel a természetj viszonyokra.

Tankönyv: Cherven-Schneider Földirata I. r. Heti óraszám 3. Tanár I. a) Dr. Mika Károly. I. b) Dr. Vizsota Gyula.

Számtan: Tizedes szám és mértékrendszer. Számtani műveletek tizedes számokkal. Számok oszthatósága; legnagyobb mérték, legkisebb k. többes. Közönséges törtek és műveletek. Különnevezetű számokkal való műveletek, időszámítás. Tankönyv: Dr. Császár Károly. Számtan: Heti óraszám 3. I. a) Dr. Vizsota Gyula. I. b) Dr. Bäumel Ede.

Természettan: A fontosabb gyümölcsformák és a házi állatok szemléltető ismertetése. A fenyők. Az emberi lakások közelében és a mezőkön tartozkodó emlős állatok, viritó növények ismertetésével a virágos növények testrészei. Eredeti állatok és a házi szárnyasok.

Europa néhány fontosabb növénye és állata. Tankönyv: Állat és Növénytan. Báthory Nándor I. kötet. 1889. (Lampel R.) Heti óraszám: 2 Tanár I. a) és I. b) Dr. Wallner Ignác.

Rajzoló geometria: a) Mértan. Az egyenes és görbe vonal. Műveletek körökkel. A szög mérése. Két szög mérése. Két szög viszonya. Háromszögek. Négyszögek. Sokszögek. Szimmetria. A sokszög, kör, ellipszis. Hasonlóság. Területmérés. b) Rajz: Párhuzamosan az elméleti tanítással a tankönyvben feltüntetett anyag. Tankönyv: Kiss J. E. Geometriai Alaktan Elemei. Heti óraszám 5. I. a) Dr. Mika Károly, I. b) Mally Nándor.

II. OSZTÁLY.

Magyar nyelv. a) Olvasmányok: I. Próza: 1. A kis malacz. 2. A gonosz mostoha. 3. Az első nap az iskolában. 4. A strucz vadászat. 4. A gorilla vadászat. 5. Az emberevő czápa. 6. A szent bernárdhegyi kolostor és ebei. 7. Viadal a medve és krokodil közt. 8. Kaland a szemüveges kigyóval. 9. Crözus és Solon. 10. Brutus. 11. Vajda Hunyad. 12. Széchy Dezső. 13. Nagy Lajos mint életmentő. 14. Dögvész a XIV. században. 15. Mátyás egy tréfája. 16. A mohácsi vésznap. 17. A nándorfehérvári diadal.

II. Költemények. 1. Coriolan. 2. Hamis tanu. 3. Szilágyi Erzsébet. 4. Hunyadi. 5. Rozgonyiné. 6. Hunyadi Belgrádnál. 7. Kont.

b) Nyelvtan tananyag: Bevezetésül általános ismételése az első osztály tananyagának. Különösen a mondat és szókötés, fő- és mellékmondatok, coordináció, subordináció, a coord. és subord. kötőszók ismételésével és használatával. Ige és ragozása, különösen a rendhagyó igék. Szóképzés, szóösszetétel. Szóvonzat, szó-egyeztetés. Szórend. Helyesírás szabályai. Írásjelek használata. Rövidítések. Folytonos elemzés alapján általános ismételése az egész grammatikai anyagnak.

c) Írásbeli dolgozatok, havonként kettő: 1. Háziak: 1. Coriolán. 2. A nyár (leírás). 3. Levél. 4. Coordináció. 5. Hunyadi jellemzése. 6. Subordináció. 7. Galambóczi ütközet. 8. A tavasz (leírás.) 9. A rózsza (leírás). 10. Crözus és Solon (elbeszélés).

2. Iskolaiak. 1. Másolás. 2. Tollba mondás. A kis malacz és farkas. 3. Válasz egy intő levélre. 4. Tudakozódó levél. 5. Többszörös subordináció. 6. Tollba mondás. 7. Vágy a tavasz után, (levél egy barát-hoz). 8. Mondatok a szórendre. 9. Vigasztaló levél. 10. Mátyás egy tréfája (elbeszélés).

d) Tankönyvek: Tomor-Váradí Olvasókönyv II. r.; Ihász-Barbarics Nyelvtan legújabb kiadás.

e) Heti óraszám: 5.

f) Tanár: Dr. Müller Izidor.

Német nyelv. a) Olvasmányok: I. Próza. 1. Das träge Pferd. 2. Aesop und der Fuhrmann. 3. Der Knabe und der Greis. 4. Ehre das

Alter. 5. Kindliche und brüderliche Liebe. 6. Der Pilger. 7. Die alten Deutschen. 8. Frau Hütt. 9. Der Hunnenkönig Attila. 10. Von den Alpen. 11. Der Csikós. 12. Hektor und Andromache. 13. Hektor's Tod. 14. Die Sagen von Siegfried. 15. Alexander's Jugendjahre. 16. Seine Erziehung. 17. Alexander's Feldzüge. 18. Alexander's Tod.

2. Költemények: 1. Die Frösche. 2. Der alte Landmann und sein Sohn. 3. Der König und der Landmann. 4. Des Bäuerknaben Beschreibung der Stadt. 5. Die Rache der Schwalbe. 6. Das Gewitter. 7. Der Alpenjäger. 8. Der Sänger. 9. Die Rache. 10. Die wandelnde Glocke. 11. Der Hirsch und der Fuchs.

b) Nyelvtani tananyag: Az 1. osztály tananyagának általános ismételése. Különösen az egyszerű és összetett mondat, a mondatrészek, a név és igeragozás, kivált a rendhagyó igék ragozása, a praepositiók, kötőszók és használatuk, magyarrá való fordításuk. Szórend. — Helyesírás. — Szótag elválasztás. — Rövidítések. — Elemzés alapján ismételése az egész grammatikai tananyagának.

c) Írásbeli dolgozatok: havonként kettő a tanultak köréből.

d) Tankönyvek: Fleischhacker, Kárpáti, Német Olvasókönyv: II. r. Fleischhacker, Kárpáti: Német Nyelvtan.

e) Heti óraszám: 4. Tanár: Dr. Müller Izidor.

Földrajz. Tananyag: Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália általános leírása, különös tekintettel a természeti viszonyokra.

Tankönyv: Cherven-Schneider Földirata II. r. Heti óraszám: 3. Tanár: Dr. Mika Károly.

Számtan. Tárgy: Fogásos és korlátolt pontosságú számvetés. Az arányosság. Az arányok és aránylatok. Az olasz gyakorlat. Százalékszámítás. A százalékszámítás gyakorlati alkalmazása.

Tankönyv: Számtan: Dr. Császár Károlytól, II. rész. Heti óra: 4. Tanár: Dr. Viszota Gyula.

Természetrajz. Tananyag: Majmok, uszólábuak és erszényesek. Madarak. Hüllők. Kételtűek. Puhatestűek. Izelt lábuak. Férgesek. Ürbélűek. Véglények. Erdei fák és bokrok.

Tankönyv: Bátori Természetrajz II. r. Heti óraszám: 2. Tanár: Dr. Wallner Ignác.

Mértan és mértani rajz. Tárgy: A térelemek. A testek leírása. A testek összehasonlítása alak és kiterjedésre nézve. A testek felületének és köbtartalmának kiszámítása. Testek rajzolása a tengelyrendszer segélyével.

Tankönyv: A Geometriai Alaktan Elemei. Kis Jánostól II. rész. Heti óra: 5. Tanár: Mally Nándor.

III. OSZTÁLY.

Magyar nyelv. a) Olvasmányok: 1. Szóló szőlő, mosolygó alma stb. 2. Az arab és fogadott fia. 3. Suez és a Sinai hegy. 4. Buda elfoglalása. 5. Szigetvár védelme. 6. Pázmány Péter. 7. Az ősz áldása. 8. Sze-

resd a hazát. 9. Építészeti emlékek Egyiptomban. 10. Kemény Simon. 11. I. Rákóczy Ferencz és Zrinyi Ilona lakodalma. 12. Zrinyi, a költő halála. 13. Buda visszavétele a töröktől. 14. A tatárjárás. 15. Bethlen Gábor.

b) **Költemények**: 1. Pipás kántor. 2. A magyarnak 3 szent szava. 3. Zrinyi dala. 4. Rege a csodaszarvasról. 5. Szondi. 6. Mikes.

c) **Tananyag**: 1. Hangtan (ism.) 2. Egyszerű mondat és mondatrészek (ism.) 3. Összetett mondat szerkezet. 4. Coord. és subordinációk. 5. Periodus. 6. Igetan (ism.) 7. Körmondat. Mondatrövidítés. 8. Igeragozás (ism.) 9. Rokonalakú és rokonértelmű szók. 10. Szóegyeztetés. 11. Szóvonzat. 12. Szórend. 13. Írásjelek. 14. Ált. elemzés és folyt. ismétlés.

d) **Írásbeli dolgozatok**: 1. Kérvény szerkesztése. 2. Ugyanaz mellékletekkel. 3. Beadványok hatóságokhoz. 4. Ugyanaz. 5. Körmondat elemzése. 6. Bizonyítvány szerkesztése. 7. Szerződés. 8. Az ősz áldása. (reprod.) 9. Tűzvész (leírás levélalak.) 10. Mondatok rövidítése. 11. Hogyan töltöttem a szünnapokat? 12. Pipás kántor prózában. 13. Zrinyi, a költő halála. 14. Végrendelet. Szerződés. 15. A tavasz. 16. Buda visszavétele. 17. A temető. 18. A buzakalászok. 19. Korona és kard.

e) **Tankönyv**. Ihász: Magyar Nyelvtana legújabb kiadás és Tomor-Várady Olvasókönyv III. köt. Heti 3 óra. Tanár: Dr. Kárpáti.

Német nyelv. a) **Olvasmányok**: 1. Der Wolf und der Fuchs. 2. Das Trähnenkrüglein. 3. Der Frühling. 4. Daedalus. 5. Philipp v. Macedonien. 6. Geschichten von Alexander dem Grossen. 7. Fortsetzung (folytatólag). 8. Die drei Freunde. 9. Schneewittchen. 10. Wilh. Tell. 11. Das Wasser.

b) **Költemények**: 1. Das grosse Los. 2. Der Sänger. 3. Lied eines Armen. 4. Der Tanzbär. 5. Der Blinde und der Lahme. 6. Vom Bäumlein, das spazieren gieng.

c) **Tananyag**: 1. Névragozás (ism.) 2. Igerag. (ism.) 3. Összetett mondat szerkezet tüzetesen. 4. Rendhagyó igék ragoz. 5. Praepositíók és kötőszók. 6. Egyenes és függő beszéd. 7. Szóalkotás, körmondat. 9. Szórend. 10. Mellékmond. rövidítése.

d) **Írásbeli dolgozatok**: 1. A tavasz. (ford. németre). 2. Levél. 3. Die Grabenrunde (leírás). 4. Alexander und Diogenes (reprod.) 5. Fordítás németre. 6. Levél. 7. Fordítás németre. 8. Der Winter (leírás.) 9. Der Blinde und der Lahme (prózában). 10. Der Tanzbär. 11. Vigasztaló levél (ford.) 12. Mondatok rövidítése. 13. Einleitung aus dem „Schneewittchen“. 14. Wilhelm Tell (vázlat). 15. Die Schule (leírás). 16. Der Fuchs und die Katze (mese). 17. Der Löwe und die Maus (mese). 18. Der Wanderer und der Bär. (oktató elb.) 19. Fordítás németre.

e) **Tankönyv**: Fleischhacker - Kárpáti: Német Nyelvtan; Felsmann Német Olvasókönyv III. kötet.

f) **Heti óraszám**: 3. Tanár: Dr. Kárpáti Károly.

Franczia nyelv. a) **Olvasmányok**: Les saisons. Le petit Pierre.

b) **Tananyag**: Az írásjelek és betűk. Avoir et être, rendes igék I. II. és IV. osztálya. Névragozás. Article partitif. Kérdő alak. Szám-

nevek. Névmások. A többes szám rendhagyóságai. Körülírt igeragozás. Különlegességek az igeragozásban. A melléknév nőnemű alakja. A melléknévek fokozása. A főnevek neme.

c) **Írásbeli dolgozatok:** 2 hetenként 1 iskolai, házi folyton. Fordítások.

d) **Tankönyv:** Hofer: Módszeres Franczia Nyelvtan. Salamin Leo: Franczia Olvasmányok. Heti 5 óra. Tanár: Ujvári Béla.

Történelem. Tananyag. A magyarok bejövetele előtti népek hazánkban. A magyarok története a legrégibb időktől napjainkig. Magyarország és Ausztria viszonya.

Tankönyv: Gaál Mózes és Helmár Ágost: Magyarország Története. Heti óraszám 3. Tanár: Kende Ferencz.

Számтан. Összetett hármasszabály. Kamat számolás. Határidő számolás. Arányos osztás. Elegyítő szabály. Lánczszabály alkalmazva az arany és ezüstneműek értékének kiszámítására. Váltók és értékpapírok.

Tankönyv: Dr. Császár Károly: Számтан. Heti óraszám 3. Tanár: Salamin Leo.

Fizikai földrajz.

A főbb erők: Gravitatio, cohaesio, adhaesio, affinitas. Halmaz állapot. Melegség. Hang. Világosság. Mágnesség. Elektromosság. A föld mint világtest. A földgömb szárazsága, vize és légköre.

Tankönyv: Dr. Schmidt Ágoston: Fizikai Földrajz. Heti óra 3. Tanár: Salamin Leo.

Mértan és Mértanirajz. Tananyag: Constructiv planimetria: Az egyenes vonal. A szög. A háromszögek. A négyszögek. Sokszögek. Arányosság. Hasonlóság. Területconstructiók.

Tankönyv: Constructiv Planimetria. Kiss E. Jánostól. Heti 2 óra. Tanár: Dr. Bäuml Ede.

IV. OSZTÁLY.

Magyar nyelv. a) **Olvasmány:** 1. Toldi 12 éneke olv. magyarázat. Különböző költemények a verstan tanuláshoz.

b) **Tananyag:** A stílus grammatikai, phonetikai és aesthetikai sajátosságai. Nyelvtani ismétlések. Verstan.

c) **Költemények:** Toldi I. részének 5 éneke.

d) **Írásbeli feladatok:** 1. A szüret (leírás). 2. Toldi I. éneke prózában. 3. Toldi II. éneke. 4. Toldi III. éneke. 5. Toldi IV. éneke. 6. Toldi V. éneke. 7. Sopron város vidéke (leírás). 8. Az ősz. 9. A tél. 10. Toldi Miklós jellemzése. 11. Toldi nyelvi szépségei. 12. A koldus gyermek (elbesz.) 13. A víz haszna (ismertetés). 14. Toldi írója (életrajz). 15. Toldi VIII. éneke prózában. 16. Hálátlanság (Fáy után). 17. Toldi utolsó éneke prózában. 19. Munka után édes a nyugalom.

e) **Tankönyv:** Dengi János: Stilisztika és Verstan. Hozzá való Olvasókönyv és Lehr Albert: Toldi magyarázata. Tanár: Dr. Kárpáti Károly.

Német nyelv. A rendszeres nyelvtan ismétlő áttekintése. A német verstan elemei.

a) Olvasmány: 1. Próza: Der Argonautenzug von Dielitz. Der Einsiedler und der Bär von Grimm. Die Hochjagden zu Ozora von Feszte-tich. Lykurg's Vermögenseintheilung und Bürgererziehung von Grube. Die Erfindung der Buchdruckerkunst von Dingelstedt. Die Geschichte von der Zitterpappel nach C. Weisflog. Kindesdank von Hebel. Des Xerxes Zug gegen Griechenland von L. Stacke. Das Kautschuk von Scheinpflug. Die Kumanier-Dukaten von Felsmann. Besteigung des Kriván von Fuchs.

2. Költemények: Die Kraniche des Ibykus von Schiller. Der Erlkönig von Goethe. Die Kreuzschau von Chamisso. Theilung der Erde von Schiller. Schäfers Sonntagslied von Uhland. Harras, der kühne Springer von Körner. Legende von Grün. Grenzen der Menschheit von Goethe. Der Zauberlehrling von Goethe. Wanderer's Nachtlied von Goethe. Der Taucher von Schiller.

Szóbeli és írásbeli fordítások magyarból németre és viszont. Költői darabok betanulása.

Írásbeli dolgozatok: havonkint egy házi és egy iskolai. Az ősz (fordítás). Die Kreuzschau von Chamisso (prózában). A tél (fordítás). Man empfiehlt einem Freund eine Gebirgsreise. Die Kraniche des Ibykus (prózában). Bestellung. Kündigung. Zeugniss. Abhandlung. Vergleichung. — Dictando. A reggel (fordítás). Az éj (fordítás). Der Erlkönig (prózában). Anzeige. Glückwunsch. Inhalt des Zauberlehrlings. Nationalerinnerungen. Dankschreiben. Quittung. Inhalt des Tauchers. Der geheilte Patient (elbeszélés Hebel után). Der kluge Richter (elbesz. Hebel után.)

Házi olvasmány: Hebel, Schatzkästlein: Das wohlfeile Mittagessen. Maria Theresia (Eine ungarische Krönung). Der kluge Richter. Drei Wünsche. Der geheilte Patient. Eine merkwürdige Abbitte.

Tankönyv. Német Nyelvtan: Fleischhacker M. Fridolin és Dr. Kárpáti Károly. 1890. A Német Rhitmika Alapvonalai. Felsmann József.

Olvasókönyv: Deutsches Lesebuch für Mittelschulen von Josef Felsmann, 4. Theil, IV. Auflage. Heti óraszám: 3. Tanár: Dr. Müller Izidor.

Francia nyelv. Olvasmányok: La belette. Apothéose de Romulus. Mort et souvenir d'Achille. Le Petit Pierre. Le chêne et le roseau. Le petit Poucet.

Nyelvtan: Bővitett mondat: névelők használata, főnévi jelzők, subj. idői, szenvedő alak, oir végzésű igék, vonzatok, személyes név-más mint tárgy, rendhagyó igék.

Írásbeli dolgozat: 2 hetenként egy iskolai, házi a nyelvtanból folyton; tárgyak: fordítások a nyelvtan és olvasmányok köréből magyarról francziára.

Tankönyvek: Hofer, Módszeres Nyelvtan I. r. Salamin, Olvasmányok. Heti 5 óra. Tanár: Dr. Müller Izidor.

Földrajz. Tankönyv: Az Osztrák-Magyar-Monarchia Földirata. Irta: Dr. Cherven Flóris. V. kiadás. Európa Államainak Rövid Ismeretése m. orsz. kiv. Irta: Schneider János. II. kiadás.

Tananyag: A magy. királyság általános term. viszonyai, közigazgatási beosztása. Népeisége, nemzetiségi, vallási viszonyai, polgárok foglalkozása. Alkotmány.

Az osztr. koronaországok. Term. viszonyok. A tartományok területe és népeisége. Az osztr. csász. lakossága. Az osztr. magy. monarchia államháztart. A hadügy szervezete, nemzetközi képviselte. Occupált tartományok. Európa államai. Heti óraszám: 3. Tanár: Bella Lajos.

Matematika. Tananyag: Algebra: Bevezető. A négy első szám-művelet egész számokkal és törtekkel. A geometriai haladvány, mint osztási eredmény. Elsőfokú határozott egyenletek egy ismeretlennel. Aránypárok.

Tankönyv: Mocnik-Klamarik-Wagner, Algebra. — Heti óra 4. Tanár: Dr. Szekeres Kálmán.

Chemia. Bevezetés. A közéletben előforduló ismeretesebb anyagokról: mint a levegő, víz, konyhasó, mészkő, agyag, bor, eczet, vérlugsó stb. kiindulva a fontosabb szervetlen és szerves vegyületeknek megismertetése.

Tankönyv: A Chemia Elemei. Dr. Hankó Vilmos és Dr. Sztevényi Hugó. Heti óra 2. Tanár: Dr. Wallner Ignác.

Rajzoló geometria. A görbe vonalak általános tulajdonságai. A kör az érintési feladatai. Az ellypsis és érintési feladatai. — Parabola és hyperbola. Cycloisok, evolvensok, csigavonalak, párkányzatok. Helyszini rajzolás.

Tankönyv: Kiss E. János: Constructiv Planimetria. Heti óraszám: 2. Tanár: Mally Nándor.

V. OSZTÁLY.

Magyar nyelv: a) Olvasmányok: Az első hó (Hermann Otto). A Kriván (Hermann Ottó). Az énekes pinty (Gróf Lázár Kálmán). Vörösmarty tanuló korában (Gyulai Pál). Sokrates emléke (Xenophon). Parainesis (Kölcsey). Szondi két apródja (Greguss Ágost). Id. báró Wesselényi Miklós (báró Kemény Zs.) A csikós (Kuthy L.) Utazás egy karavánnal (Szemere B.) A gyarmati vásár (Mikszáth K.) A fenségesről (Blair Hugo). Emlékbeszéd Kiss János felett (Toldy F.) Védő beszéd (Kölcsey). Uri házak Erdélyben (Köváry László). A művészet és aesthetika haszna (Greguss Á.) A halál büntetéséről (Szemere B.) Tengerre magyar! (Kossuth L.) Emlékbeszéd Szalay László felett!

b) Stilisztika: II. r. Szerkezettan: A feltalálásról. Az írásművek szerkezete. Az előadás általános formái. III. r. Szónoklattan. A meggyőzés. Az indulatgerjesztés és rábirás. A tökéletes szónoki beszéd szerkezete. Előadás. A szónoki beszéd fajtái. A szónoklat története.

c) **Írásbeli dolgozatok** két hetenként: 1 és pedig: 1. Egy őszi kirándulás. 2. A szorgalom és restség. 3. A hazug. 4. Szeresd a hazát. 5. Önmagát legyőzni a legnehezebb, de legszebb győzelem. 6. Miért van oly sok város folyók partjára építve? 7. Ki mint vet, úgy arat. 8. A szülők iránt való szeretet. 9. A falusi temetőben. 10. Az erdők haszna. 11. A szónoklat jelentősége az életben. 12. A művészek gyakorlati haszna. 13. A vasutak. 14. Buzdító beszéd árvizkárosultak érdekében. 15. Az állatok élete a délamerikai síkságokon. 16. Buda halála.

Tan könyv: Névy László: Stilisztika, II. r. Szerkezettan; Írásművek Elmélete és Olvasmányok. Hetenként 3 óra. Tanár: Kende Ferencz.

Német nyelv. a) **Olvasmányok:** 1. Die Boten des Todes. 2. Die Mongolen in Ungarn. 3. Chr. Fürchtegott Gellert. 4. Goethes Kinderjahre. 5. Der Schneesturm im Hochgebirge. 6. Die Donau zwischen Linz und Wien. 7. Das Porträt. 8. Der Seiler von Fürfeld.

Házi Olvasmányok: 1. Das Nibelungenlied in Prosa von Uhland. 2. Cid von Herder. 3. Götz von Berlichingen von Goethe. 4. Louise von Voss. 5. Die Räuber von Schiller.

b) **Tananyag:** A stilus általános és különös sajátosságai. Az elbeszélés, leírás és fajtái. Értekezés, jellemrajz. Történetírás. Párhuzam. A beszéd és fajtái. A Dialóg. Üzleti stilus. Grammatikai ismételések.

c) **Költemény:** Zigeunerleben.

d) **Írásbeli dolgozatok:** 1. Ein gutes Gewissen ist ein sanftes Ruhekissen. 2. Trau, schau, wem? 3. Wort der Zeit. 4. Ueber Vergnügungssucht. 5. Die Bescheidenheit, eine Zierde des Jünglings. 6. Das Kamel als Schiff der Wüste. 7. Der Strom, ein Bild des menschlichen Lebens. 8. Ueber Vergnügungssucht. 9. Die Macht der Gewohnheit. 10. Gute Bücher sind gute Freunde. 11. Eile mit Weile. 12. Müsiggang ist des Teufels Ruhebänk. 13. Köszöntet a császár. (ford.) 14. Azon magam is csodálkozom (ford.) 15. A havasi kürt. (ford.) 16. A nagy tők és a nagy ökör. 17. Szamár-árnyék. (ford.) 18. A hős borbély. (ford.)

e) **Tan könyv:** Deutsches Lehr- und Lesebuch von Dr. Gustav Heinrich I.

Heti óra: 3. **Tanár:** Dr. Kárpáti Károly.

Franczia nyelv. 1. **Prózaik:** Le poing coupé. La cour de Philippe aug. (Crésus. Voyage de Cyrus. Conspiration pour rétablir les Tarquins.) 2. **Költémények:** Le savetier et le financier. Mort de Jeanne d'Arc. Le Chêne et le roseau.

Nyelvtan. Az egész alaktan rendszeres ismételése. **Írásbeli dolgozat:** 2 hetenként egy; fordítások francziára.

Tan könyvek: Hofer, Rendszeres Nyelvtan; Salamin, Olvasmányok. **Heti 4 óra.** **Tanár:** Salamin Leo.

Történet. **Tananyag:** Praehistorikus idők. Keleti kultur népek. A hellének története. A rómaiak története.

T a n k ö n y v: Dr. Ribáry Ferencz Világtörténelme. I. rész. Ó-kor VII. kiadás. Heti óraszám 3. Tanár: Bella Lajos.

Matematika. a) **Algebra:** Elsőfoku egyenletrendszerek. A hatványozás tételei. A számtani haladvány. A gyökfejtés tételei. A négyzetes egyenletek megoldása. b) **Geometria:** Az egyenes vonalú idomok meghatározása, egybevágósága, hasonlósága és az ezeken alapuló szerkesztések. Az egyenes vonalú idomok területe. Körtan.

T a n k ö n y v: Mocnik-Klamarik-Wagner, Algebra és Geometria. Heti óra 5. Tanár: Dr. Bäumel Ede.

Természetrájk. Tananyag: A növények morphológiája egyes növények alapján. Növény, boncztan és élettan. Rendszeres növénytan. Gyakorlati növénymeghatározás. Növény geographia.

T a n k ö n y v: Roth S. Növénytan IV. k. Cserey Növényhatározó. Heti óraszám: 2. Tanár: dr. Mika Károly.

Vegytan. A gáznemű vegyületeknél mutatkozó térfogat és súlyviszonyoknak kísérletekkel való bemutatása, a vegysúly, a chemiai valentia és aequivallencia, valamint a vegyület, elegy és keverék fogalmainak megállapítása, a chemiai formuláknak megismertetése. A bazis, sav és só fogalma. A minőleges és szinkép-elemzés módszereinek, valamint a térfogat- és súly-elemzés lényegének megismertetése. Stöchiometriai feladatok. Kirándulások.

T a n k ö n y v: Általános Anorganikus és Organikus Chemia. Dr. Reichenhaller Kálmán. I. rész. Heti óra: 2. Tanár: dr. Wallner Ignác.

Ábrázoló geometria. Bevezetés az ábrázoló geometriába: a képek keletkezése, képsíkok, vetítő sugár. A pont és vonal képe egy és két képsíkon. Az egyenes valódi hossza, hajlás szöge, átdöfése a képsíkokkal. A négy tér. A síkok ábrázolása, két sík metszése, sík és egyenes és pont. Síkok hajlásszöge. Forgatások. Új képsíkok alkalmazása. Egyszerű testek egyszerű fekvésben.

T a n k ö n y v, Kiss E. János: Gyakorlati Ábrázoló Geometria. Heti óra szám: 2. Tanár: Mally Nándor.

VI. OSZTÁLY.

Magyar nyelv. a) **Olvasmányok.** 1. Zrinyiász. 2. A koldus gyermek. 3. A lutris mester. 4. A félkezű koldus. 5. Árvalányhaj. 6. A futó csillagról. 7. A hontalan. 8. Ágnes asszony. Tetemre hívás. 9. Cserhalom. 10. Részletek: Jókai, Eötvös regényeiből. 11. Családi kör. 12. A gyermek és szivárvány. 13. Nehány mese és példázat. 14. Néhány nép és műdal. 15. Zrinyiász (folyt. és befejezése.) 16. Mohács. 17. Enyhülés. 18. Boldog pestiek. 19. A hangyához. 20. Modern világ. 21. Epigrammák. 22. István öcsémhez. 23. Levél Kerényi után. 24. Eszmény és való. 25. Apotheosis. 26. Fohászkodás. 27. A magyarokhoz. 28. Fóthi dal. 29. Coriolán. 30. Mutatványok az „Ember tragédiájá”-ból. 31. Trónkereső (trag.) 32. Fenn az ernyő . . . (vigj.)

b) **Tananyag.** 1. Epikai művek ált. Hős költemény. 2. Prózai

beszély. 3. Életkép. 4. Költői elbeszélés. 5. Monda. 6. Rege. 7. Románcz. 8. Ballada. 9. Hősbeszély. 10. Idyll. 11. Allegória. 12. A lyrai költészet ált. 13. A dalköltés. 14. Elegia. 15. Bölcselmi ének. 16. Satira. 17. Epistola. 18. Tanköltemény. 19. Ódaköltemények. 20. Dráma ált. 21. Tragödia és más műfajok. 22. Drámai költemény.

c) **Költemények:** 1. A hontalan. 2. Részletek Cserhalomból. 3. Tompa költői levele. 4. A hangyákhoz. 5. Szabadon választott költemény.

Írásbeli dolgozatok: 1. Gr. Zrinyi Miklós, a költő (élet és jellemrajz). 2. A „Zrinyiász.” 3. A walesi bárdok. 4. V. László. 5. A félkeze koldus. 6. A magyar éposz-irodalom fejlődésének rövid vázlata. 7. Zrinyiász méltatása. 8. Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs (érték.) 9. A kotnyeles (jellemkép). 10. A ki másnak vermet ás, maga esik bele (fejtegetés). 11. A tragikum és komikum (paral.) 12. Jellemek „Fenn az ernyő” cz. vigjátékban. 13. A háború jó és rossz oldalai.

Tankönyv: Névy László: Költészettan-a és Olvasókönyv-e.

Heti óra: 3. **Tanár:** Dr. Kárpáti Károly.

Német nyelv. a) **Olvasmányok:** Siegfrieds Drachenkampf. Des Königs Grab. Lohengrin. Erlkönigs Tochter. Erlkönig. Das Riesenspielzeug. Der gerettete Jüngling. Der Sänger. Der Zauberlehrling. Der Pilgrim vor St. Just. Das Glück von Edenhall. Der erste Gesang aus „Oberon“. Eingang des „Messias“. Eingang des „Reineke Fuchs“. Herr von Münchhausen erzählt. Der Strauss. Pferd und Sperling. Adler und Taube. Die Kreuzschau. Abschied. Geistliches Lied. Gebet. O lieb' so lang' du lieben kannst. Der Zür'cher See. Dies irae. Venedig. Wilhelm Tell (Schiller). Hermann und Dorothea. Louise. Braut von Messina. Wallenstein.

b) **Költészettan:** Bevezetés. Epikus, lyrai és drámai költészet.

c) **Írásbeli dolgozat:** 14 fordítás magyarból németre.

Tankönyv: Dr. Heinrich Gusztáv: Deutsches Lehr- und Lesebuch. II. rész. Hetenként 2 óra. **Tanár:** Fleischhacker M. Fridolin.

Francia nyelv. **Olvasmányok.** 1. Prózaiak: Première Catilinaire St. Etienne. Scène de l'Avare III. 5. Vercingétorix. Ancienne religion des Magyars.

2. **Költemények:** L'oeil du maître. L'homme et la couleuvre. **Nyelvtan:** Syntaxe.

Írásbeli dolgozat: 2 hetenként egy; fordítások francziára; **czimők:** Vercingétorix et l'insurrection gauloise. Fable de l'homme et du serpent. La sincérité. Les deux protecteurs. Lettres. Questionnaires.

Tankönyvek: Hofer: Rendszeres Nyelvtan. Salamin: Olvasmányok. **Heti 4 óra.** **Tanár:** Ujvári Béla.

Történelem. A népvándorlás; Nagy Károly; A kereszties háboruk kora. Hübérviszonyok és műveltségi állapotok a középkorban. Találmányok. A fölfedezések-, reformatio s vallási háboruk kora 1648-ig.

Tan könyv: Dr. Ribáry Ferencz Világtörténelme II. rész. Középkor és III. Újkor. Heti óraszám 3. Tanár: Bella Lajos.

Matematika. Tananyag: Algebrából: Hatványozás negatív és törtkitevőkkel. Számrendszerek. Logaritmusok és alkalmazásuk. Geometriai haladvány. Kamatos-kamat számítás. — Geometriából: Trigonometria. Testgeometria (szögletes testek.)

Tan könyv: Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Geometria. — Heti óra szám 4. Tanár: Dr. Szekeres Kálmán.

Természetrajz. Tananyag: Az állatok szervei és szervrendszerei, különös tekintettel az ember megfelelő szerveire. Emberfajták. A gerincesek osztályai és rendjei részletesen, a többi típusok vázlatosan. Az állatok elterjedése.

Tan könyv: Roth S. Állattana. III. k. — Heti óraszám 3. Tanár: dr. Mika Károly.

Vegytan. A szerves vegyületek közül a cyanvegyületek, a nevezetesebb szénhydrogének, alkoholok, savak, aetherek, alkaloidok, a cserző és protéin anyagok. Az égés és erjedés tünetényei. Stöchiometria feladatok. Kirándulások.

Tan könyv: A Vegytan Alapelvei. Balló Mátyás. II. kiadás. 2-ik rész (Szerves chemia). — Heti óra: 3. Tanár: Dr. Wallner Ignác.

Ábrázoló mértan. Az ötödik osztály tananyagának ismételése. A A polyederek képei, sík metszeteik, hálózataik. Körkup és körhenger képei, sík metszete, kifejtése, érintési feladatok.

Tan könyv: Suppan Vilmos: Ábrázoló Geometria. — Heti óraszám 2. Tanár: Mally Nándor.

VII. OSZTÁLY.

Magyar nyelv. a) Olvasmány: Beöthy Zsolt Irodalom Történetének első kötetéhez csatolt Szemelvények. Házi olvasmány: Mikes: Törökországi levelek. Kármán, Kisfaludy Sándor, Csokonay, Berzsenyi, Kölcsey művei. Kazinczy levelei.

b) Irodalomtörténet ismertetése: A pogány kor. A régi magyar nyelv emlékek. Protestáns kor. Egyházi és tudományos irodalom. Krónikák. Tinódi, Pázmány, Zrínyi, Gyöngyösi. Főrangú lírikusok. Dráma nyomai. Kurucz költészet. A nemzetietlen kor közállapotai, tudományos irodalma. Mikes és Faludi. A felújulás kora. A költői iskolák és azok képviselői. Bessenyei és a testőrírók. Ányos és Péczeli. Virág. Dugonics, Horváth Ádám, Gvadányi. Debreczeni kör. A válogatók. Kármán, Csokonay, Kisfaludy Sándor. Nyelvtudomány. Révai, Kazinczy. A nyelvújítási harcz. Berzsenyi, Kölcsey. Tudományos irodalom.

Írásbeli dolgozatok: havonként egy házi: 1. Mire tanít a nemzeti irodalom-történet? 2. Mit beszél az ősz? 3. Dorottya (Irodalmi ismertetés). 4. Gutta cavat lapidem. 5. A Murányi Venus. (Irod. ismertetés). 6. A háborúk hatása kulturai tekintetben. 7. A szél természetben

életben és nyelvben. 8. A vak és a süket. 9. A víz haszna. 10. Az ember tragédiája. 11. Ki mint vet, úgy arat.

Tan könyv: Beöthy Zsolt: A Magyar Nemzeti Irodalom Történet Ismertetése. I. kötet. Heti óra: 3. Tanár: Fleischhacker M. Fridolin.

Német nyelv. Olvasmányok: a) Próza: Dichterische und bildnerische Gemälde von Lessing. Der Geistin Voltaires Semiramis von Lessing. Fabeln von Lessing. Zweite Reise auf den St. Gotthard von Goethe.

b) Költemények: Sinngedichte von Lessing. Die 3 Ringe von Lessing. Die Ameise von Herder. Pompeji und Herculaneum von Schiller. Das Lied von der Glocke von Schiller. c) Drama: Torquato Tasso. Nathan der Weise. Maria Stuart. Minna von Barnhelm.

Irod. történeti ismertetés: A lipcseieknek és a svájczinak tusája. Klopstock, Wieland, Lessing, Herder, Goethe és Schiller élete és munkássága.

Írásbeli dolgozatok: Havonként egy-egy fordítás.

Heti óraszám 2. Tanár: Fleischhacker M. Fridolin.

Francia nyelv. Olvasmányok: La Chanson de Roland I. Xavier de Maistre: La jeune Sibérienne. Nyelvtan: alak- és szókötéstani ismétlések francia nyelven.

Írásbeli dolgozat: 2 hetenként egy; fordítások francziára; czimök: La Chanson de Roland. Xav. de Maistre. Le corbeau et le renard. La noix. Lettres.

Tan könyv: de Maistre: Jeune Siberienne-Salamin; Olvasókönyv. Heti 3 óra. Tanár: Ujvári Béla.

Történelem. Tananyag: Az angol forradalom. Az abszolút monarchiák. Demokrata mozgalmak. A francia forradalom. I. Napoleon kora. A legújabb kor története napjainkig. A nevezetesebb államok politikai földrajza.

Tan könyv: Dr. Ribáry Ferencz Világtörténelme III. rész. Újkor. Heti óra szám 3. Tanár: Bella Lajos.

Matematika. Tananyag: Algebrából: Négyzetes egyenletek elmélete. Köbös egyenletek megoldása. Felsőbb fokú két tagú redukálható egyenletek. Végtelen sorok ismertetése. Kapcsolástan. Newton kéttagú tétele. — Geometriából: A gömbölyű testek stereometriája. Gömb-trigonometria. Az elemző sík-geometriából a pont, algebrai kifejezések szerkesztése, egyenes, kör.

Tan könyv: Mocnik-Klamrik-Wagner: Algebra és Geometria. Heti óra 4. Tanár: Dr. Bäumel Ede.

Természetrész. A kristallographia rövid ismertetése. Ásványok jellemző physikai és chemiai sajátosságaikkal. Az iparban és a közéletben előforduló fontosabb ásványok ismertetése különös tekintettel a hazai és más országbeli nevezetesebb lelőhelyekre. A föld, mint bolygó, felszínének változására befolyó tényezők. A kőzetek. A szerves élet fejlődésének korszakai a jellemző állatok és növények szerint. Természetrész kirándulások.

Tankönyv: Ásvány- és Földtan, a reáliskolák VII. osztálya számára. Dr. Roth Samu. Heti óra szám 3. Tanár: Dr. Wallner Ignác.

Természettan. Tananyag: Bevezető. Mekanika (kinematika, dinamika, szilárd cseppfolyós, légnemű testek mechanikája). Hangtan. Fénytan.

Tankönyv: Fehér I. Kísérleti Természettan. VII. k. Heti óra 4. Tanár: Dr. Bäumel Ede.

Ábrázoló geometria. A testek ábrázolása, nevezetesen a polyederek, kúpok és hengerek áthatásai. A vonalas felületek ábrázolása. A forgásfelületek ábrázolása síkkal való metszései. Két test áthatása. Az érintő síkok elmélete. Árnyékszerkesztések.

Tankönyv: Suppan Vilmos, Ábrázoló Geometria II. és III. rész. Heti óra: 2. Tanár: Mally Nándor.

VIII. OSZTÁLY.

Magyarnyelv. a) Olvasmányok: 1. Kisf. K. Honvagy. 2. Szülőföldem. 3. Eprészleány. 4. Vörösmarty: „Zalán futása“. 5. A merengőhöz. 6. Szép Ilonka. 7. Részlet „Botond“-ból. 8. Kont. 9. Isten hozzád. 10. Sójajtás. 11. Részletek Jósika, Eötvös regényeiből. 12. Vár és kunyhó. 13. Részletek Kemény regényeiből. 14. Allegóriák. 15. Pipás kántor. 16. Az alföld, nép dalok, satirák, részletek a „János Vitéz“-ből. 17. Buda halála. 18. V. László. 19. Walesi bárdok. 20. Népdalok. 21. Családi kör. 22. Epilogus. 23. Zalán futása folyt. és befej. 24. Szemelvények Arany költeményeiből. 26. Elveszett alkotmány részletei, 26. Szigligetiből és a drámaírókból részletek. 27. Ujabb lyrikusok és elbeszélőkből egyes darabok. 28. Részletek: „Az ember tragédiája“-ból. 29. Részletek Jókai prózájából. 30. Politikai írók és szónokok munkáiból egyes részletek.

b) **Költemények:** 1. Részletek „Zalán futása“-ból. 2. Részletek: „Buda halála“-ból.

c) **Tananyag:** 1. Kisf. K. és Vörösmarty költészete. 2. Czuczor költ. 3. Garay 4. Bajza. 4. Regényírásunk fejlődése. 5. Kemény J. 6. Petőfi. 7. Arany szemelvényekkel. 9. Madách. 10. Jókai. 11. Széchenyi és kortársai. — Összefogl. ismételés.

d) **Írásbeli dolgozatok:** 1. A mult századbeli magyar költői irányok ismertetése. 2. Zalán futásának méltatása. 3. Vár és kunyhó. 4. Szép Ilonka. 5. Kisfaludy K. nemzeti romanticizmusa. 6. Petőfi hazafias lyrája. 7. A hajcsövesség „Egy csésze kávé“ cz. tanulmány nyomán. 8. Az ember tragédiája és alapeszméje. 9. Mátyás király jellemzése.

e) **Tankönyv:** Beöthy Zsolt: Irodalomtörténete II. kötet és hozzá való Olvasókönyv.

Heti óraszám 3. Tanár: Dr. Kárpáti Károly.

Németnyelv. Olvasmányok: Die Braut von Messina von Schiller. Die Sage und das Märchen von Br. Grimm. Der Bund am Rüttli von Müller. Über das Lesen der Bücher von Schopenhauer. Die Anfänge des deutschen Theaters.

Irod. történeti ismertetés: A romantikus iskola. Heine és

az ifju Németország. A sváb iskola. Magyarországon született német költők.

A német nyelvtan rendszeres tárgyalása.

Írásbeli dolgozatok: Havonként egy önálló írásbeli házi- és minden harmadban egy iskolai dolgozat. A nagy tök és a nagy ökör. (Jókai.) Fordítás. Szamár-árnyék. (Dugonics.) Fordítás. Azon magam is csodálkozom. (Jókai.) Fordítás. Über die Lesesucht. (Chria.) Die Theiss. Beschreibung. Unter welchen Bedingungen uns der Luxus als eine löbliche und nützliche Sache erscheinen darf. Warum werden bedeutende Menschen meist erst nach ihrem Tode geschätzt. Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand. Iphigenie auf Tauris von Goethe. Charakteristik. Hamlet von Shakespeare. Charakteristik.

Tankönyv: Deutsches Lehr- und Lesebuch von Dr. Gusztáv Heinrich. III. Th. Heti óra 2. Tanár: Fleischhacker M. Fridolin.

Francia nyelv. Alak és mondatismétlése. Francia nyelvtan. „Athalia“ befejezése. Les femmes savantes.

Magyarázat és felelés majdnem kizárólagosan francia nyelven.

Írásbeli dolgozat: 2 het. egy házi; címök: Les „Femmes savantes de Molière“. L'hiver. L'hirondelle et les alouettes. Molière. L'âne et le jardinier. Lettres.

Tankönyv: Racine „Athalie“ Molière: „Femmes savantes“. Larive et Fleury 2me année de grammaire. Heti óra 3. Tanár: Ujvári Béla.

Történelem. Tananyag: Hazánk a praehistorikus időben. A honfoglalás előtti történet. A magyarok őstörténete. A honfoglaló magyarok műveltségi viszonyai. A kereszténység befogadása. A királyság megalapítása. Magyarország története az Árpádok, a vegyes házakból, a Habsburg- és Habsburg-Lotharingi házból származott királyok alatt különös tekintettel a műveltségi állapotokra.

Tankönyv: Magyarország Oknyomozó Történelme. Írta dr. Ribáry Ferencz. Hatodik kiadás. Heti óra 3. Tanár Bella Lajos.

Bölcsészet. Tananyag: I. Lélektan. Előismeretek. A lelkiéletről általában. A lelki jelenségek főbb csoportjai: érzetek, képzetek. A tudat. Kedélymozgalmak. A mozgások tünetei. II. Logika. A képzetek associatív és apperceptív összeköttetése. Általános gondolkodás-formák. A rendszeres gondolkodás formái. A tudományok felosztása és a főbb módszerek.

Tankönyv: Pauer J. Philosophiai Propedeutikája I. II. r. Heti óraszám 3. Tanár: dr. Mika Károly.

Matematika. A pont, az egyenes és a képmetszetek analitikája. A matematika rendszeres átismétlése.

Tankönyv: Mocnik-Klamarik-Wagner. Algebra és Geometria. Heti óra 3. Tanár: dr. Szekeres Kálmán.

Természettan. Hőtan. Mágnesség. Elektromosság. Az energia és megmaradásának elve. A kosmographia elemei.

Tan k ö n y v: Fejér Ipoly, Kisérleti Természettan, Heti óra 5. Tanár: dr. Szekeres Kálmán.

Ábrázoló geometria. A centralis vetítés alapelvei. A pont, az egyenes, a sík és síkidomok, a testek centralis ábrázolása. Centralis árnyék szerkesztések. A geographiai fokhálózatok.

Tan k ö n y v: Suppan Vilmos, Ábrázoló Geometria III. r. Heti óra 2. Tanár: dr. Bäumel Ede.

Szabadkézi rajz.

Tanár: Hauser Károly.

Cél: A szép iránti érzék felébresztése és művelése. A térbeli szemlélet és szemmérték fejlesztése. A műszaki ügyesség és ábrázoló képesség fejlesztése és gyarapítása.

A tananyag felosztása.

III. osztály, hetenkint 2 óra.

Diszitményi alaktan. Körives combinációk a négyzetben és körben. Hullám-, kigyó-, csigavonalak és combinációk. Az ovális. Stylizált levelek és virágok, melyek diszitményi motivumok gyanánt szolgálnak, mint a borostyán, tölgyfa, szőlő, akanthus, pálma levele, a lotos virága stb.

Egyszerű görög síkdiszitmények: a palmetta stb. A stylnek és stylizationnak a tanulók képességéhez mért magyarázata. Egyszerűbb alakoknak emlékezetből való rajzolása.

IV. osztály, hetenkint 2 óra.

Diszitményi alaktan: Szinezésre alkalmas síkdiszitmények rajzolása és szinezése; görög, arab, pompéji, renaissance stylben. A maeander összetettebb alakzataiban; fonadékdiszek, levél- és virágszalagok. Egyszerű domború ékitmények körrajzban. A stylfajok folytatólagos magyarázata. A szintan és színbeli összhang elemeinek fejtegetése. Emlékezetből való rajzgyakorlatok.

V. osztály, hetenkint 2 óra.

Természet utáni rajz. Mértani testminták és testminta-csoportok távoli rajzolása, szemléltető módon előbb körrajzban, utóbb árnyékolva.

Egyszerű domború ékitményminták rajzolása körrajzban és egyszerűen árnyékolva. Szemléltető magyarázatok a távlattan és árnyéktan köréből. Emlékezetből való rajzgyakorlatok.

VI. osztály, hetenkint 2 óra.

Domború ékitmények rajzolása teljes árnyékolással. Az emberi fejek rajzolása jó lapmintákról a szokásos felosztással, a részek arányainak magyarázata kíséretében.

VII. osztály, hetenkint 2 óra.

Gazdagabb domború ékitmények, stylszerű oszlopfők, pillérek, párkányok, konsolok ábrázolása különféle rajzmodorban. Közben az emberi fejnek válogatott rajzminták (esetleg jó mesterek reprodukált rajzai) nyomán való másolása.

VIII. osztály, hetenkint 2 óra.

A VII. osztály tananyagának folytatólagos gyakorlása, féldomború és domború fejek rajzolása előbb körrajzban, utóbb teljes árnyékolással.

Szépirás.

I. osztály, hetenkint 1 óra.

Folyó magyar és német írás.

II. osztály, hetenkint 1 óra.

Folyó magyar írás, tervi írás (ronde- és blockírás).

Katholikus hittan.

Tanár: Halmosy István.

I. o s z t á l y. Kézikönyv: A Szt. István társulat által kiadott Középkatekizmus. Tananyag: A hit, az apostoli hitvallás 12 hitágazata, Istennek 10 parancsolata. Hetenkint 1 óra.

II. o s z t á l y. Kézikönyv, mint az I. osztályban. Tananyag. Krisztus Jézus anyaszentegyházának öt parancsolata, a bűn különböző nemei, az erény és ker. tökéletesség. A malaszteszközők: szentségek, szentelmények és az imádság. Heti 1 óra.

III. o s z t á l y. Róder Alajos: Bibliai Történet. Tananyag: az ó- és ujszövetség. Heti 1 óra.

IV. o s z t á l y. Kézikönyv: Pokorny Emánuel Kath. Szertartástana. Tananyag: A szent helyek és az egyházi készletek. A szent mise-áldozat. A szentségek, a szentelmények, az ájtatosság gyakorlatai. A szent idők.

V. és VI. o s z t á l y. Kézikönyv: Vincze Ambró Ker. Kath. Vallástana: második v. különös rész. Tananyag: Isten léte, lényege és tökéletességei; a szt. Háromság titka; az egész világegyetem; az angyalok és az ember megteremtése, a bűnbeesés és a megváltás egész befolyása; a megváltás gyümölcseinek reánk való alkalmazása; a megigazulás, a malaszt és eszközei, a szentségek; a különös bevégzés; halál, különös ítélet, mennyország, tisztító hely és pokol; az általános bevégzés: a világ vége, általános ítélet, melyet megelőz az általános feltámadás. Mindezeknek dogmatikai és philosophiai taglalása.

VII VIII. Kézikönyv: Makra-Rózsa: A „Katholikus Egyháztörté-

nielme* cz. könyve. Tananyag: Az Egyház megalakulása, elterjedése, kormányzása, változó sorsa s összes tevékenysége: a vértanúk, a nagy hitviszályok kora; az Egyház elterjedése a római, görög, germán és szláv népek között. Nagy Károly, VII. Gergely és VIII. Bonifác dicső korszakai. A katolikusok és protestánsok küzdelmei; a békés tárgyalások kora, harcz a hitetlenség ellen. Mindezeknek különös tekintettel Magyarországra való tárgyalása. Hetenkint mind a két osztályban 1 óra.

Evang. ágostai hittan.

Tanár ok: Stiegler Gusztáv és Zábrák Dénes.

I. és II. osztályban. „Ujszövetségi Bibliai Történetek.” — Jézus születésétől az első kereszty. gyülekezet megalapíttatásáig.

Tan k ö n y v: Bereczky Sándor: Bibliai Történetek.

III. és IV. osztályban. „A Kereszty. Egyháztörténete” — a harmincz-éves háboruig bezárólag.

Tan k ö n y v: Pálffy József. A Ker. Anyaszentegyház Rövid Története.

Az V—VIII. osztályu ev. növendékek „Erkölcstant” tanultak:

- a) általános ismeretek;
- b) a ker. ember erkölcsi élete általában;
- c) a ker. ember élete a társadalomban.

Tan k ö n y v: Bancsó Antal: Hittan és Erkölcstan.

Izraelita hittan.

Tanár: Elias Miksa.

A soproni m. kir. állami főreáliskola izraelita vallásu növendékei az 1892/93. tanévben három csoportra osztva nyertek a hittanban oktatást és a következő tananyagot végezték:

I. csoport hetenként 1 óra. Mózes első könyvének első 20 fejezete.

II. csoport, hetenként 1 óra. Mózes ötödik könyvének első tizenöt fejezete.

III. csoport, hetenként 1 óra. Józsva könyve. Tankönyv: a Héber Szövegű Biblia, illetőleg szt. írás.

A történelem, hittan és liturgiának összefoglalása Goldberger „Zsidók Története” nyomán.

b) Rendkívüli tantárgyak.

V. OSZTÁLY.

Latin nyelv. Olvasmányok: Prózai: Latin-magyar és magyar-latin fordítási gyakorlatok. Két mese könyv nélkül betanulva.

Nyelvtan: Hangtan. Névragozás, különös tekintettel a nemi szabályokra. Melléknevek fokozása. Névmasok, számnevek, előljárók, határozók. Cselekvő, szenvedő igeragozás. A szókötés és mondatszerkesztés főbb szabályai; consecutio temporum. Igenevek. Accusativus cum infinitivo, nominativus cum infinitivo és végül a participialis szerkezetek.

Írásbeli dolgozatok: Havonként egy iskolai és egy házi, (fordítási gyakorlatok magyarból latinra a kézikönyvből).

Tankönyv: Pirchala Imre, Latin Nyelvtana. Heti óra 4. Tanár: Kende Ferencz.

VI. OSZTÁLY.

Latin nyelv. Olvasmányok: A tankönyvben foglalt összefüggő olvasmányok.

Nyelvtan: A múlt évi tananyag ismételése és részben kiegészítése. Az egyszerű mondat rendszeres tárgyalása: állítmány, alany, tárgy, határozó, jelző és értelmező. A mellérendelt és alárendelt mondatok. A módok és idők használata az alárendelt mondatokban. Oratio recta és obliqua. Mondat elemzések.

Írásbeli dolgozatok: Havonként egy iskolai és két havonként egy házi fordítási gyakorlat a kézikönyvből.

Tankönyv: Pirchala Imre: Latin Mondattan. Heti óra 3. Tanár: Kende Ferencz.

VII. OSZTÁLY.

Latin nyelv. Olvasmányok: Prózai: Sallustius „De bello Jugurthino” cz. műve (kivonatosan). Cicero „In Catilinam” I. és II. beszéde. Költői: Vergilius „Aeneis” I. énekéből 156 sor.

Írásbeli dolgozatok: Havonként egy iskolai dolgozat (a Pirchala-féle Mondattanból). Heti óra 3. Tanár: Kende Ferencz.

VIII. OSZTÁLY.

Latin nyelv. Olvasmányok: Prózai: Cicero „Pro Sex. Roscio Amerino” cz. és „De imperio Pompei” cz. beszédei kihagyásokkal. Részletek Tacitus „Agricola”-jából. Költői: Qu. Horatius Fl. költeményeiből: Maecenas atavis. Vile potabis. Exegi monumentum. (E három könyvnélkül is) Quem tu Melpomene-, Beatus ille kezdetű költemények.

Írásbeli dolgozatok: Havonként egy iskolai fordítás a Cserny-Dávid-féle Stilus Gyakorlatokból. Heti óra 3. Tanár: Kende Ferencz.

c) Egészségtan és iskolai egészségügy.

Az oktatás az egészségtanból az 1894. év elejével, vagyis az iskolaév második harmadával vette kezdetét.

A jelentkezett tanulók száma 9, két VIII. osztálybeli és hét VII. osztálybeli.

Tanóra: 2 hetenkint.

Tankönyv: Fodor, Egészségtan.

Az ebben foglalt tananyagot megtoldottam bonczteni és élettani magyarázatokkal — részint az egészségtani elvek jobb megérthetése, részint az egészségi ártalmak önálló megítélhetése végett. Megtoldottam továbbá a klimatikus viszonyok befolyásának fejtegetésével és a szellemi munka egészségtanával.

Végzett tananyag: Bevezető. Tápszerek és táplálkozás. La-

kás. Légzés és szellőztetés. Klima. Munka és foglalkozás (szellemi munka). Testápolás. Fertőző betegségek (a Zoonozok kivételével.)

Május 11 én az eddig használatlan állt, de teljesen felszerelt kolera-kórházba kísértem tanítványaimat, hogy belássák, mennyivel jobb dolguk van a kórházban a szegény betegeknek, mint mindenben szűkölködő hajlékukban, s hogy a kórházak iránt uralkodó ellenszenvet leküzdeni segítsék.

Intézetünk alsóbb tanosztályaiban több ízben fordultam meg, hogy megfigyeljem a gyermekeket, a helyes testtartásnak megfelelően ülnek-e a padban, s a test nagyságához és arányaihoz szabottak-e a padok. A mit az utóbbi irányban tapasztaltam, azt elmondottam más alkalomból irt jelentésemben tavál, kiterjeszkedve az iskolának mindannyi egészségügyi viszonyaira.

Megfordultam továbbá több ízben a tornateremben, melynek modern és példás felszerelése az óvintézkedéseket is magában foglalja.

Az újraoltást május hó 2-án és 5-én 22 tanulón végeztem.

Városunkban a mult iskolaév alatt több rendbeli járványos betegség uralkodott ugyan, legpusztitóbban a skarlát és a difteritisz, de ezek sem oly mértékben, hogy az iskolai ifjuságra kiterjedtek volna. Egészen véve kedvező volt a tanulók egészségi állapota, mi épugy a városunkat kitüntető köztisztaságnak, mint a lakosság vagyonosságának köszönhető. Egészségtelenebb városokból jöttek is hozzánk szép számmal tanulók.

Dr. Leszner Rezső

az egészségtan tanára és iskolaorvos.

d) Kézügyesség.

A helybeli m. kir. főreáliskola növendékei közül a lefolyt tanévben 11-en vettek részt a kézügyességi tanfolyamban. Valamennyien a kartonmunkákat tanulták, Lenk Ervin és Wulsten Hermann pedig a famunkák tanfolyamán is vettek részt.

Az összeállított tárgysorozat alapján következő alakok lettek elkészítve :

I. évfolyam.

1. Jegyzőtábla. 2. Varázstárcza 3 szalaggal. 3. Varázstárcza 4 szalaggal. 4. Ásványskatulya. 5. Tolóskatulya. 6. Takarékpénztár. 7. Lámpatányér. 8. Négyyszögletes kosárka. 9. Egyszerű füzettárcza. 10. Hajtókás füzettárcza. 11. Fali tárcza. 12. Órarend felhuzás. 13. Szegélyezett koczka. 14. Egyszerűen bevont háromoldalu gula. 15. Szegélyzet háromoldalu gula. 16. Konyhatábla. 17. Térképfelhuzás kemény papírra. 18. Kőbdecziméter. 19. Tolltartó. 20. Hatszögletes kosárka. 21. Széthuzható füzettárcza. 22. Tűtárcza.

II. évfolyam.

23. Albumfedő. 24. Írótafcza. 25. Faligyufatartó. 26. Nyolczszögletes kosárka. 27. Pénztárcza. 28. Kötőkosárka. 29. Négyyszögletes doboz. 30. Hatszögletes doboz. 31. Takarékpénztár. 32. Levélbélyegtartó.

E tárgy sorozatból elkészített:

1. Krausz Aladár. I. osztálybeli tanuló 22 tárgyat.
2. Lenk Ervin II. osztálybeli tanuló az első évben 22 tárgyat a másodikban 32. tárgyat.
3. Ritter Frigyes II. osztálybeli tanuló 22 tárgyat.
4. Wulsten Hermann II. osztálybeli tanuló az első évben 20, a második évben 31 tárgyat.
5. Einbeck Károly III. osztálybeli tanuló 24 tárgyat.
6. Kollin Mór III. osztálybeli tanuló 23 tárgyat.
7. Nagy Elek III. osztálybeli tanuló 10 tárgyat.
8. Petrik Aladár III. osztálybeli tanuló 22 tárgyat.
9. Lang Gyula IV. osztálybeli tanuló 22 tárgyat.
10. Bodroghy Árpád V. osztálybeli tanuló 26 tárgyat.
11. Weick Géza V. osztálybeli tanuló 22 tárgyat.

A famunkák ből elkészített:

Lenk Ervin 16 tárgyat.

Wulsten Hermann 11 tárgyat.

Fenti tanítványok mindegyike a következő tanévben tetszése szerint folytathatja a kartonmunkákat vagy átléphet a famunkákhoz. Ujonnan belépő növendékeknek a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium által jóváhagyott szervezeti szabályzat szerint a kartonmunkákkal kell kezdeniök. Havi tandíj egy frt; a növendékek által az év folyamán elkészített tárgyak pedig a tanév végén az illetőnek tulajdonába mennek át. A ki a reáliskolában tandíjmentes, a kézügyeségi iskolában is az, csak az elkészített tárgyakért anyag megtérítés fejében — fizet az egész évre egy frtot.

Ének az 1. 2. és 3. osztályban. A helyes éneklés szabályai; a zenének alaphangjai; a kemény C-hangnem (C dur skála).

Gyakorlatok az egyszer vonalzott C-től a kétszer vonalzott E-ig; a G kulcs; gyakorlatok a $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$ és $\frac{4}{4}$ (C) ütemmel.

A negyed hangjegy és a negyed szünetjele; szintúgy a fél, nyolcad, egész és tizenhatod hangjegy a megfelelő szünetjelekkel; az egyes és kettős pontnak értéke a különféle hangjegyek mellett.

Az egybekötő iv (Ligatura): a synkopák; az emelő-, leszállító és a feloldó-jel; az ismétlőjel, a nyugvópont, a lágy A-hangnem, a $\frac{2}{2}$ vagy alla breve ütem a $\frac{3}{8}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{6}{8}$ és $\frac{9}{8}$ ütemek a $\frac{1}{32}$ hangjegy és megfelelő szünetjele.

A kemény és lágy hangnemek; előadási jelek. A gyakorlatokkal párhuzamosan egy- és kétszólamú dalokat énekeltek a tanulók.

Az első osztályban az elméletből csak annyi érintetett, a mennyi okvetlenül szükséges.

Az 5. 6. 7. és 8. osztályban csakis négyszólamú férfikarok taníttattak

II.

Adatok a tanoda történetéhez.

a) **Az 1893/94 tanév kezdete.** A javító-, felvételi- és magánvizsgálatok augusztus 31., a tanulók szabályszerű felvétele szeptember 1. 2. 4-én volt.

A tanév szeptember 5-én ünnep. „Veni Sancte“-val vette kezdetét. Ugyanaz nap kezdődött a tanítás is.

b) **Változások a tanári testületben.** Iskolánkban tetemes változások voltak, a mennyiben a testületből kivált:

1. Paulay Ödön r. tr., ki saját kérelmére a pécsi állami főreáliskolához helyeztetett át.

2. Stuppacher Lajos súlyosan betegedett meg a II. harmad kezdetével, a tanév végéig sem folytathatta rendes működését.

3. Paulay Ödön helyét foglalta el Dr. Müller Isidor, a temesvári felsőbb leányiskola tanára.

4. A párhuzamos B) osztályhoz helyettes tanárnak Dr. Vízota Gyula neveztetett ki az 1893/4. tanévre.

c) Sok gondot okozott Stuppacher tr. helyettesítése, kinek óráit a testület tagjai közt fel kellett osztani, megtörtént ez f. é. jan. 15-ike óta Dr. Bäümel E., Fleischhacker M., Dr. Kárpáti K., Dr. Mika K., Dr. Vízota Gy. tanárok és jelentést tevő között.

Mindig reméltük, hogy intézetünk tanára csakhamar újból kezdi meg működését, de csalódtunk, mert nem tehetette, és annak még reménye is megszűnt, midőn a vall. közokt. 17.540. sz. miniszteri rendelettel az iskolai év végeig szabadságoltatott.

Reméljük, hogy a szép napok üdülést fognak hozni és munkásságát újból felveheti.

Ismételt helyettesítések, úgy egyes tanárok megbetegedése, mint a családban előforduló betegségek folytán többször váltak szükségessé.

A tanulók egészségi állapota. Betegségek aránylag csekély számban fordultak elő, járványos betegség dacára annak, hogy városunkat folyton nyugtalanította, tanulóink között éppen nem volt.

Sajnálattal ki kell emelnem, hogy két tanulónkat a halál körünkből kiragadta: Grafl Mihály III. oszt. és Autheried Imre VIII. tanulókat,

első sorvadásban halt el, utóbbit pedig, sajátos agyszerkezete vitte a halálba. — Nyugodjanak békében.

Intézeti orvosunk dr. Leszner Rezső ismételten látogatta iskolánkat és minden az ifjúság egészségét illető körülményre kiterjesztette éber figyelmét. Jelentése 1. 19. lap.

d) Az 1893/94 tanév iskolánk felvirágzására nézve igen fontos korszak kezdetét jelzi. A főreáliskola végre annyi várakozás után megnyerte mindazokat, melyeket évek óta kérelmezett; az egész épület kezelési birtokunkba menvén át, első feladatnak tekintettem a szükséges módosítások rendszeres tervezetét elkészíteni és sz. kir. Sopron városának és a magas kormánynak bemutatni. A város a javaslatához hozzájárulván az öt szerződésileg kötelező munkálatokat 3700 frtnyi az állampénztárba szolgáltatandó összeggel váltotta meg; tekintettel azonban arra, hogy még sok más a várost nem terhelő költségek különös figyelembe veendők voltak, a magas kormány az összes átalakításokat és berendezéseket és pedig:

1. árnyékszék;
2. diszterem és torna-helyiség, valamint annak felszerelése;
3. chem. laboratorium szellőztetése;
4. vízvezeték behozatala;
5. gázberendezés;
6. igazgatói lakás

összesen vagy 9000 frt összegben vállalta magára; fogadja a nmlgu vallás közokt. m. kir. ministerium az iskolának köszönését azért, hogy a költségtől vissza nem rettenve azt oly helyzetbe hozta, hogy ezzel benne mindent megtalálván, mi modern iskolában kell, bármely más iskolával versenyképessé tette.

Örömmel constatálom, hogy miután a tanárok fizetésének rendezésére az első lépést 1893-ban a magas kormány megtette f. é. január hóban, ő Felsége kegyelmesen megengedte, hogy az igazgató a VII. dijosztályba helyeztessék. Hauser K., Dr. Kárpáti K., Stuppacher L., Ujvári B. és Dr. Wallner J. tanárok a miniszter ur rendeletére a VIII. dijosztályba soroztattak.

Egy újabb megnyugtató lépés a tanárfizetés rendezése felé.

e) **A tanulók erkölcsi és fegyelmi viselkedése** általában kielégítő volt, habár egyes osztályokban úgy egyeseket, mint az összeséget illetőleg szigorubb eljárás volt szükséges.

f) **Vallásbéli gyakorlataikat** a tanulók hitoktatóik vezetése alatt végezték. A róm. kath. tanulók a sz. gyónás és áldozást 3-szor végeztek; az ev. május, junius hónapokban a confirmációban részt vettek. Az izr. tanulók ünnepeiket a szabályszerűen előírt napokon tartották.

g) **Iskolai ünnepélyek.** 1893. évi október 4-én Ő Felsége a király nevenapját iskolai ünnepélylyel; november 19-én pedig Felséges

asszonyunk, szeretett királynőnk nevenapját hálaadó isteni-tisztelettel ültük meg.

Megültük még 1894. június 8-án a koronázási ünnepélyt; lásd az önképző kör jelentését.

A tornacsarnok, a játszóhely, kirándulások.

1. Végre is testté lőn, a mit annyi időn által óhajtottunk, és teljesülésében majd-majd kételkedtünk. Az épület teljes átalakításával elkészült tornacsarnokunk is; nemcsak hogy arra való helyiségünk van, de a modern körülményekhez képest fel is van szerelve. Bockelberg Ernő szép, praktikus, a szükség minden követelményeinek megfelelő szerekkel látta el; még sok kívánni való maradt ugyan, de az első kiadásból, 820 frtból mindent beszerezni nem lehetett, és ha a nmlgu vall. közokt. m. kir. miniszt. a mint azt kilátásba is helyezte, még bizonyos állandó átalányt (300 frtot) engedélyez, bizton állíthatom, hogy csak kevés lesz azon szerek száma, melyek még szükségesek arra, hogy mindennel rendelkezünk, mi által teljes lesz a gyűjtemény; ekkor 100 frtnyi átalány elegendő a csarnok fentartására — és esetlegesek pótlására. Nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy külön dísztermünk ugyan nincsen, de a tornacsarnok berendezése olyan, hogy a szerek minden pillanatban félre állíttathatván, az iskolai ünnepélyek ebben való megtartása mindenkor fényesen sikerülhet.

2. **A játékhelyekért** ime sokáig küzdünk már és arra birtam a különböző középiskolák igazgatóit és tornatanítóit, újból öntsünk életet az egészséges eszmébe. Annyira mentünk is már, hogy sz. kir. Sopron város Dr. Printz Ferencz, városunk buzgó tanácsosát és iskolabarátját kiküldte, állapíttatnának meg a játékhely területe és helye. Meg is egyeztünk volna, megállapodtunk a harkai utról jobbra fekvő „Laubleichten“ erdőben, hol nagy, a körülményeknek megfelelő 6 holdnyi tért jelöltünk ki; ennek az az előnye van, hogy itt nemcsak hogy minden, bármily számos növendékű iskolának teljesen meg volna a maga helye, de együttesen is gyülekezhetnének helyi torna-versenyeknél; sőt a most épen-miniszteri rendelettel jelzett kerületi tornaversenynek is elegendő helye volna és elférne itt 1—2000 tanuló. — Nem utolsó körülmény, hogy Sopron városának oly környéke van, mint kevés városnak, és ez ugy természeti szépségei, valamint más nevezetességei által jutalmazná az érkező iskolákat, eltekintve attól, hogy Sopronnak Torna és Tüzoltó-Egyesülete mindent megtenne arra nézve, hogy a kerületi ifjuság örömmel jönné mindenkor a városunkba. Vajha szép tervünket valósítva Sopron város képviselő-testülete a csekély áldozattól vissza nem riadna és a kért területet megszavazná.

3. **Többször kirándultunk.** (V. K. M. 13.918. sz. a.) ez iskolai évben is földrajzi, természetrajzi rendszeres terv szerint, többnyire torna- és szaktanárok Bella Lajos, dr. Kárpáti Károly, dr. Mika Károly dr. Wallner Ignác társaságában; a bükki cukorgyárnak a 3 felső

osztálylyal való megtekintése nevezetes, tanuságos, egyhamar el nem felejthető mozzanatokot tüntettek elő; hozzájárul még a háziasszonynak nagy vendégszeretettel fűszerezett fogadtatása, mely a tanuságos napot ünnepnappá tette. Fogadja a szives háziasszony úgy a tanuló-ifjúság, valamint a jelen volt tanárok nevében legőszintébb köszönetemet.

i) **Látogatások.** Dr. Németh Antal kir. főigazgató iskolánkat több ízben meglátogatta; így 1893. XII. 13-án és az érettségi vizsg. alkalmából 1894. június 4. és 5-én.

j) **Vizsgálatok.** A VIII. oszt. vizsgálatait május 1—12-ig, a többi osztályban június 13—23-ig tartottuk.

A hitfelekezetek részéről a vallástani vizsgálatokon jelen voltak:

Zechmeister Mátyás püspöki biztos; — valamint az evang. és izraelita hitközségek elnökei. — A magánvizsgálatok 1894. márczius 29. június 6., 7. 15. és 16-án tartattak.

Az érettségi vizsgálatra 8 tanuló jelentkezett, az írásbeli május 16., 17., 18., 19-én, a szóbeli június 4. és 5-én volt. A kitűzött írásbeli tételek voltak:

I. A magyar nyelv s irodalomból.

1.* A bécsi magyar testőrgárda érdemei közéletünk és irodalmunk föllendülésében. (Értekezés).

2. B. Eötvös József mint író és államférfi. (Értekezés).

3. A háboruszkodás jó és rossz oldalai. (Tanulmány).

4.* A vegytan szerepe a közéletben. (Tanulmány).

5.* A magyar alkotmány fejlődése főbb vonásokban. (Történelmi ismertetés).

6. A görögök befolyása a többi népek műveltségére. (Értekezés).

II. A német nyelv s irodalomból.

1.* (Fordítás). Mátyás király udvarának tudományos műveltsége.

2. Szabad dolgozat: „Ueber den Nutzen der Naturwissenschaften für das geistige Leben des Menschen.“

III. Francia nyelvből.

1.* A vörösbegy.

2. A bűntény büntetése.

3. A haza szeretete.

4. Szabad dolgozat: „Molière, sa vie et ses oeuvres.“

IV. Mennyiségtanból.

1. Három szám folytonos geometriai aránylatot alkot. E három szám összege 65, szorzata 3375. Melyek e számok; mi ezeknek negyedik harmonikus arányosa?

2.* Sopronnak ez évben felépítendő városháza 360.000 frtba kerül.

* Az írásbeli vizsgálatra kitűzettek.

Ha a város az építési költségek fedezésére oly kölcsönt köt, hogy azt 50 év alatt $6\frac{1}{4}\%$ -os törlesztéssel visszafizeti; hány százalékkal kell 57% beladóját fölemelni, ha beladója fejében 161.600 frtot szed be?

3. $3^x + 4^y = 73$ és $3^x 4^y = 576$ egyenletből x és y értékét meg kell határozni (4 tizedes hely).

1. Egy 1378 m. hosszú egyenes sáncz egyik végénél az ellenség egy ágyúja oly irányban látszott, hogy az irány és a sáncz iránya $73^\circ 27' 36''$ szögletet képeztek; a sáncz másik végénél pedig oly arányban látszott, hogy ezen irány és a sáncz iránya által képzett szöglet $62^\circ 53' 28''$ volt.

Mily távolságban van az ágyu a sáncztól, mily távolban a sáncz végeitől, mi a sáncz és ezen két irányvonal által bezárt tér területe?

2.* Az egyenes csonka-kup körlapjának területe együtt 100 dm, e két körlap területeinek aránya 4:3, az oldalél a nagyobbik alaphoz $68^\circ 15' 13''$ szöglet alatt hajlik. Mi a köbtartalom és a felület?

3. Mi a $4X - 3Y = 1$,

$X - 2Y = 4$,

$2X - Y = 13$ egyenesek által képzett háromszög közé irt kör egyenlete; mi ezen egyenesnek az abcissa tengelyhez való hajlása?

A szóbeli vizsgálat június hó 4. és 5-én volt Dr. Németh Antal kir. tanácsos főigazgató ur elnöklete alatt.

Eredmény: A magyar nyelvből: 2 jeles, 4 jó, 2 elégséges.

A német nyelvből: 1 jeles, 1 jó, 4 elégséges, 2 elégtelen.

A francia nyelvből: 2 jeles, 2 jó, 4 elégséges.

A mennyiségtanból: 1 jeles, 1 jó, 6 elégséges.

Az érettségi vizsgára bocsátott 8 tanuló közül

Jelesen érett: **Gisella Ágoston.**

Jól érett: Ullrich Nándor, Zöhls Artur.

érett: Bozzay Zoltán, Hainczmann István.

Ezek közül 3 gazdasági, 2 tanári pályára készül.

1) Irodalmi működés: Fleischhacker M. Fridolin, Dr. Kárpáti Károly Német Olvasókönyv III. kötet. Budapest, 1894. Lauffer Vilmos kiadás. Középiskolákra engedélyezve.

Ujvári Béla: „Század vége. Szatirák. Budapest, Hornyánszky, 1894.” „A francia nyelv módszeres tankönyve.” (Kéziratban.) „Legouvé emlékeiből”, „Legouvé és Liszt”. „Anarchismus”, „A női kérdésről”, „Éretten öngyilkosságok”, „Munka”, „Azok a kirakatok!”, „Kritika a kritikáról”, „Lovagias kor”, „Szolidaritás”, „Az a divat!”, „Nehéz idők.” Vezércikkek a „Fővárosi lapokban” (1893—1894.) Budapest. „A becsület”, „A titok”, „A kegyelmes ur”, „Mese a királyfiról”, „Lidérczfény”, „Lotti néni”, „Amor — levelekben”. Novellettek. Legouvé: „Leányom és vagyonom” (fordítás.) Megjelentek a „Magyarország” tárczájában. Budapest.

Dr. Mika Károly: A vizsla parforce-idomítása. Athenaeum kiad. Szakszerű közlemények és tárczák a Vadászlap-ban.

Bella Lajos irt az Archacologiai Értesítőbe, szerkesztette a Sopron-megyei Régészeti Társulat 1893-kí jelentését, felolvasást tartott a bécsi anthropologiai társulatban 1894. márczius 13-án; azonkívül irt kisebb nagyobb cikkeket az összes helybeli lapokba.

Dr. Wallner I. Technikai czéloknak szolgáló vegyelemzések száma : 33.

m) **Fontosabb rendeletek.** 1893. évi június hó 20-tól 1894. június hó 10-ig.

1. 1011. főig. Bernhardt Rezső brassói mülakatos, kovácsolt vasból való padok beszerzésére ajánltatik.

2. 1027. főig. Az 1893. évi IV. tcz. a tanulmányi alapból fentartott akadémiák, gymnasiumok, a Bibics alapból fentartott aradi gymnasium személyzetére is vonatkozik.

3. 1052. 1053. főig. A félegyházi kath. főgymn. VI. osztályra, a Fekete József bpesti magánintézet a gymn. 4 alsó osztályára pro 1892/3. nyilvánossági jogot nyer.

4. 1151. főig. Az 1892. évi házi és tanszerátalány számadásai pro 1892. helyben hagyattak.

5. 1215. főig. A szeptemberi javító érettségi vizsgálat napjának szept. 9-e, helyeül Győr jelöltetett ki.

6. 1239. főig. A középiskolák számára enged. tankönyvek L. jegyzéke közöltetik.

7. 1246. főig. A soproni áll. főreáliskola vízvezetésének kibővítésére és vegytani előadóterem szellőző készülékkel való ellátására 1421.25 frt enged.

8. 1250. „Középisk. ifj. könyvtár jegyzék“ Dr. Szemák István; a tanári testületek figyelmébe ajánltatik.

9. 1231. Rosomovszky praeparatumai ajánltatnak.

10. 1256. főig. 30.405 VII. 13. Dr. Szekeres 1-ső ötödéves pótlékot nyer.

11. 1278. főig. Az árnyékszékek módosítása, a gázvilágítás enged.

12. 1017. főig. Az isk. szükségletekre vonatkozó jelentés évenként XII. 25-ig beterjesztendő.

13. 1288. Jelentés az isk. történet megírásáról XI. 20-ig készen legyen.

14. 1169. főig. Az összes osztályokban d. e. 8—12-ig; a felsőbbekben d. u. kétszer, az alsókban d. u. egyszer legyen tanítás.

15. 1324. A tornaterem használható lesz-e szeptemberben?

16. 1354. Az irodai teendőknek torlódása idejében 80—90 frtért díjnok fogadható az irod. átalányból.

17. 1389. főig. Ha az első osztályba 60-nál több tanuló jelentkezik, parallel osztály felállítása enged.

18. 1398. főig. Bürger Gyula volt prágai I. o. reálisk. tanuló, a fő-reáliskola II. osztályába magántanulónak felvehető.

19. 1303. főig. Annak, ki a hittani calculusokat idején be nem adja, bizonyítv. ki nem adandó.

20. 1397. főig. A VIII. osztályt sikerrel végzett önkénytesen ismétlő tanulónak bizonyítvány többé ki nem adható.

21. 1407. főig. 87837. V. K. m. r. Fleischhacker M. Frid. II. és Dr. Bäümel Ede III. év ötödös pótlékot nyer. 1893. IX. 1-től.

22. 1387. főig. Sz.-Gotthardon fokozatosan terjedő gymnasium I-ső oszt. nyitattik az 1893/4. tanévtől fogva.

23. 1423. főig. 39142. sz. V. K. r. A tandíjfizetés idejét szabályozó újabb rendelet közlése.

24. 1424. főig. 39.361. sz. m. r. Dr. Kárpáti Károly és Dr. Mika Károly a tornatanítással az 1893/94. évre újból megbizatnak.

25. 1478. főig. Dr. Müller Izidor temesvári felsőbb leányiskolai tanár ideigl. rendes tanár minőségben kineveztetett a IX. rangsor középső osztályába 280 frt lakáspénzzel.

26. 1446. főig. Wetzel Frigyes és társa iróngyára figyelembe ajánltatik.

27. 1570. főig. 37.835. sz. V. K. m. r. Dr. Viszota Gyula az elvileg engedélyezett párhuzamos I-ső osztályhoz helyettes tanárnak kineveztetett.

28. 1490. főig. Az ifjus. könyvt. dijszámadások helyesek, észrevételek a könyvtárnokok részére.

29. 1486. főig. 38.543. sz. V. K. m. Intézkedés az éretts. vizsg. bizonyítványi másodlatok kiadása ügyében; a főigazgatók saját hatáskörükben intézkednek.

30. 1584. főig. Tört. térkép küldése 7.50 frt.

31. 1699. főig. Ullein József építészszel 5871.98 frt erejéig kötött szerződés jóváhagyása.

32. 1429. főig. 44.403 sz. V. K. m. r. Bella Jenő I., Takács Ferencz II., Jaluska Lajos III. és Fischer Miksa V. oszt. tanulók az egész a többi folyamodó a fél tandíj fizetéstől való felmentést nyernek.

33. 1720. főig. 38.865. V. K. m. r. Bürger Gyula II. oszt. magántanulónak megengedtetik a bejárás a nyilv. órákra.

34. 1445. főig. Felhívás az 1896. évi kiállításra, — értesítés annak céljaira nézve.

35. 1774. főig. Jelentés a helyi és vidéki floráról teendő.

36. 1777. főig. Kirándulások szervezendők, az azokról való jelentés az évi értesítőbe felveendő.

37. 1815. főig. Kende Ferencz rendkiv. latin ny. tanár részére díja folyóvá tétetik.

38. 1799. főig. Tanulmányi utakról kedvezményes díjak engedélyezése.

39. 8838. sz. K. Sopron városa. Gisella Ágost VIII., Kollin Mór III., Tóth István III., Krausz Mihály VII. o. tanulók, Rosenfeld-féle 125 frtos ösztöndíjt nyernek. 8837. Thier Ferencz III. o. tanuló a Patzenhofer Conrad-féle ösztöndíjt nyeri.

40. 1899. főig. Az érettségi vizsgálatot tevők törv. kora megállapítandó.

41. 1956. főig. Az igazgató bizza meg Bockelberg Ede tornaszerkesztőt a tornacsarnok felszerelésével 817 frt. minimális összeg keretén belül.

1894.

42. 5. főig. Stuppacher Lajos, Hauser Károly, Kárpáti Károly, Wallner Ignác, Ujvári Béla 1894. jan. 1-től fogva a VIII. fizetési oszt. 3. fokozatába 1400 frt fizetéssel 350 frt lakpénzzel kineveztetnek.

43. 10. főig. kisegítő szolga alkalmazása enged.

44. 66. főig. Graf Jenő magánzó az V—VIII. osztályból magán-tanulói vizsgálatot tehet.

45. 87. főig. Stuppacher Lajos megbetegedéséről és a helyettesítésről való jelentés tud. szolgál.

46. 64. főig. Hosszabb táviratok mi módon közlendők.

47. 96. főig. Dr. Leszner Rezső intézeti orvosnak és egészségtan tanárának kineveztetik.

48. 150. főig. Takács Ferencz II. o. tanuló 150 frtos főreáliskolai ösztöndíjt nyer.

49. 160. főig. Salamin Leo igazgatót Ő cs. és kir. Felsége a VII. díjosztályba sorozza.

50. 177. főig. Az 1892. évi átalány számadások helyesek.

51. 190. főig. A kir. építész közbejöttével ejtendő meg a reáliskolai átalakítási munkálatok felülvizsgálása.

52. 239. főig. A Röser F. gymnasium IV. oszt. pro 1893/4. nyilv. jogot nyer.

53. 254. főig. Jekelfalussy Pál III. 2-ik felében magánvizsgálatot tehet a VIII. oszt. tantárgyaiból.

54. 265. főig. 7576. V. K. M. Bockelberg Ernő részére a tornahe-lyiségek berendezéseért 817.88 frt folyóvá tétetik.

55. 296. főig. 12.170. sz. V. K. m. r. Schrödl József, Steiner Miksa az egész, Pollak Samu, Firnberg Salamon, Guszits István, Guszits Lajos I. o. tanulók a fél tandíjfizetéstől felmentetnek.

56. 305. főig. A főreálisk. latin ny. rendkiv. tanár minden tanév végén külön tanári értekezleten tegyen jelentést; az igazgató az értekezleti jegyzőkönyvvel terjeszti majd fel.

57. 326. főig. 13.220. sz. V. K. m. r. Lock I. o. tanuló a rajztól való felmentést nem nyer.

58. 330. főig. 5780. V. K. m. r. Ulllein József építész részére az I-ső 3760 frtnyi részlet folyóvá tétetik.

59. 347. főig. A szóbeli érettségi vizsg. június 4, 5-én lesz.

60. 365. főig. Az enged. tankönyvek I.I. jegyzéke küldetik.

61. 395. főig. 12413. V. K. M. r. a tornahelyiségekért járt 240 frt az 1893. szept. 1-től állandóan beszünttetik.

62. 419. főig. 17.540 V. K. M. r. Stuppacher Lajos tr. junius hó végeig nyer szabadságot.

63. 398. főig. Wabel Pál és Weissbeck György tanodai szolgák teendői megállapíttatnak.

64. 463. főig. Az 1894/95. évben használandó tankönyvek jegyzéke helyben hagyatik.

65. 569. főig. 10.096. sz. V. K. M. r. Beöthy Zsolt, Magyar Irod. története továbbra engedélyeztetik.

III.

Jelentés a »Berzsenyi kör« évi működéséről.

A Berzsenyi kör ünnepélyes megnyitó ülését 1893. október 4-én tartotta. Ez alkalommal a kör elnöke programmot adott az évi működésre vonatkozóan, kijelölván a kör munkálkodásának állandó tárgyát: Arany János balladáinak aesthetikai és kritikai fejtegetését.

A kör tisztviselői voltak: Ullrich Nándor VIII. o. t. főjegyző, Gisella Gusztáv VIII. o. t. pénztáros, Bozzay Zoltán VIII. o. t. főkönyvtáros, Autheried Imre VIII. o. t. később Gárdonyi Sándor VII. o. t. háznagy, Krausz Mihály VII. o. t., később Stocker György VII. o. t. aljegyző, Autheried Ernő VII. o. t. és Stocker György VII. o. t. alkönyvtárosok.

A kör tagjai voltak: az V., VI., VII. és VIII. osztály összes tanulói. Tartott 16 rendes ülést és a megnyitó ünnepélyes ülésen kívül két ünnepélyt u. m. 1893. november 28-án a Jókai-ünnepélyt és 1894. június 8-án az Arany-ünnepélyt. A Jókai-ünnepély, melyet a kör Jókai Mór ötvenéves írói jubileuma alkalmából rendezett, a következő műsorozattal, folyt le:

1. Megnyitó beszéd. Tartja Kende Ferencz tanár.
 2. Alkalmi beszéd. Tartja Fleischhacker M. Fridolin tanár.
 3. Jókai 1848—1849. Pályanyertes mű; felolvassa a szerző.
 4. Monolog Jókai „Gyujtogató“ című elbeszéléséből. Szavalja Gisella Gusztáv VIII. oszt. t.
 5. Hymnus. Jókai szövegére szerzé Zsadányi Armand. Előadja a az ifjusági zenekar.
 6. Jókai írói működése. Pályanyertes mű: felolvassa a szerző.
 7. „A lengyelek fehér asszonya.“ Jókaitól. Előadja Ullrich Nándor VIII. o. t.
 8. „Ave verum corpus.“ Mozarttól. Játssza az ifjusági zenekar.
- Az Arany-ünnepély műsora a következő volt:
1. Hymnus. Játssza az ifjusági zenekar Wallner János karnagy vezetése mellett.
 2. Fiamnak. Szavalja Ullrich Nándor.
 3. Arany a balladairodalomban. Irta és felolvassa Gisella Gusztáv.

4. Népünk Arany költészetében. Irta és előadja Uhl Sándor VII. oszt. tanuló.
5. Kondorossi csárda mellett; népdal Aranytól. Játszsa az ifjusági zenekar Wallner János karnagy vezetése mellett.
6. Az agg költő. Irta és felolvassa Ullrich Nándor.
7. Pázmány lovag, Aranytól. Szavalja Gisella Gusztáv.
8. Beszámoló. Tartja Kende Ferencz tanár, a kör elnöke.
9. Gavotte, L. Majeur-tól. Előadja az ifjusági zenekar Wallner János karnagy vezetése mellett.

Arany János balladái közül tizenegyet fejtegettek és méltattak, még pedig:

1. A balladáról általában értekezett Ullrich Nándor.
2. Tetemrehívás cz. balladát fejtegette Bozzay Zoltán.
3. Ágnes asszony címűt fejtegette Autheried Imre.
4. Ágnes asszony címűt fejtegette Krausz Mihály.
5. „Walesi bárdok“ címűt fejtegette Uhl Sándor.
6. „V. László“ címűt fejtegette Gisella Gusztáv.
7. „Szondy két apródja“ címűt fejtegette Bozzay Zoltán.
8. „Éjféli párbaj“ címűt fejtegette Jekelfalussy Pál.
9. „Egri leány“ címűt fejtegette Uhl Sándor.
10. „Rozgonyiné“ címűt fejtegette Herczegh Antal.
11. „Zách Klára“ címűt fejtegette Ullrich Nándor.

Ezek közül érdemkönyvbe került Gisella Gusztáv „V. László“ cz. ballada fejtegetése.

Szavalat volt: 52. Szavaltak: Ullrich 12-szer, Bodroghy 7-szer Gisella 6, Krausz Mihály, Schwarcz Ernő, Krausz Sándor 4—4-szer Uhl, Stocker 3—3-szor stb. — Aranytól 9-szer, Petőfitől 8-szor, Tompá, tól 6-szor, Jókaitól 5-ször, Gabányitól 5-ször stb.

Az év folyamán beérkezett 27 írásbeli dolgozat: 24 költemény és 3 próza: Ezekből felolvasásra érdemes volt 17, 15 vers és 2 próza. Az elfogadott 17 munka közül 16-nak Ullrich Nándor VIII. o. t. a szerzője és 1-nek Bozzay Zoltán VIII. o. t. Ullrich 3 dolgozata érdemkönyvbe került és pedig: „A drótostót“ cz. rajza, „Ablakodba besütött a holdvilág“ cz. műnépdal és a „Dalok egy lányról“ cz. 7 dalból álló dalcyklusa.

Vendégei voltak a körnek a tanári testületből: tk. Salamin Leo igazgató ur 2-szer, tk. Dr. Kárpáthy Károly és Dr. Müller Izidor tanár urak 2-szer, tk. Ujvári Béla, Málly Nándor és Dr. Viszota Gyula tanár urak 1-szer.

A kör vagyonát képezi: a soproni 6934. sz. takarékpénztári könyvvel elhelyezett 35 frt 29 kr. és az idei pályadíjakból megmaradt 12 frt összesen 47 frt 29 kr.

A Berzsenyi kör könyvtára 581 kötetet tartalmaz. Ez évben 84 kötettel szaporodott a könyvtár. Autheried Imre év közben elhunyt VIII. o. tanuló hagyományozta 84 legnagyobb részt diszkötésű könyvből álló értékes könyvtárát. Már ez a körülmény is magában megérde.

melte volna, hogy az elhunyt szerencsétlen ifjunak a körhöz való ragaszkodásáról megemlékezzem; pedig ezenkívül még buzgó működésével, nevezetesen értelmes és tárgyilagos bírálataival is megérdemelte, hogy elhunyt felett érzett őszinte fájdalomnak e helyütt is kifejezés adjak.

A jelentékenyen megnagyobbodott könyvtár rendbehozása körül kifejtett buzgóságáért és szorgalmáért elismerést érdemel Bozzay Zoltán VIII. o. tanuló, a kör ez idei főkönyvtárosa.

A kör a köv. folyóiratokat járatta: A „Magyar Génuszt“ és az „Otthon“-t a saját pénztárából és az Autheried-féle hagyatékból az „Elektritát“ és „Vom rollenden Flügelrad“ cz. folyóiratokat.

A kiváló szorgalom és buzgó működésért jutalomban részesült 3 tanuló u. m.:

1. Ullrich Nándor VIII. o. t., ki nemcsak azért érdemel elismerést, mert a legtevékenyebb tagja volt a körnek, de azért is, mert fáradságos főjegyzői tisztét lelkiismeretes buzgósággal és odaadással töltötte be, — kapta elismerésül báró Kemény Zsigmond összes beszélyeit 2 kötetben;

2. Gisella Gusztáv VIII. o. t., ki szintén mindenütt ott volt, hol a nemes célért munkálkodni kellett, kapta Tompa költeményeit diszkötésben; és végül

3. Uhl Sándor VII. o. t., ki szintén a legderekabb ifjak közül való, kapta Borovszki Samu „A honfoglalás története“ cz. művét.

A lefolyt évben 6 pályadij volt kitűzve, és pedig:

1. Kemény Zsigmond regényeinek aesthetikai és kritikai méltatása. Jutalma 24 korona, a soproni áll. főreáliskola tanártestületének adománya. Erre pályamű nem érkezett be.

2. A magyar honfoglalás világtörténelmi jelentősége. Jutalma 1 arany, két pályamű érkezett be, még pedig: 1. sz. „Csak törpe nép felelhet ősnagyságot“ jeligéjű és a 2. sz. „A népek szövevényes sorsa örök csere“ jeligéjű.

Mindkét pályamű gondos dolgozat, kellő színvonalon áll. A jutalmat a 2. sz. és „A népek szövevényes sorsa örök csere“ jeligéjű kapta, de a másik munka is a majálist rendező ifjuság által e célra adományozott 10 koronával megjutalmaztatik. A pályadijat Autheried Ernő VII. o. t. nyerte, dicséretet és a 10 kor. jutalmat Uhl Sándor VII. o. t. kapta.

3. A hő, mint mozgás czimmel physikai tétel. Jutalma 1 arany. Beérkezett 1 munka, de a jutalomra méltó nem volt.

4. Komoly szavalt; dija Szász Károly költeményei diszkötésben. Nyertes Ullrich Nándor Tompa „A gólyához“ cz. költeményével.

5. Vig szavalt; dija Költők lugasa, diszkötésben. Nyertes Bodroghy Arpád, Gabányi „A volapük“ cz. monologjával.

6. Állatvédelmi eszméket felkaroló elbeszélés vagy vers. Jutalma 5 frt, az Országos Állatvédő-Egyesület ajándéka. Beérkezett 7 pályamű;

ezek közül a díjat a 4. számú „A kedves ember” cz. „Emberek — állatok” jellegű rajz nyerte: Szerzője Ullrich Nándor VIII. o. t. E mellett két munka érdemelt dicséretet u. m. a 7. sz. „A veszélyben” cz. matrózhistoria. Szerzője Rechnitzer Ferencz V. o. t. és az 1. számú „Hála” cz. költemény. Szerzője Ullrich Nándor VIII. o. t.

Sopron, 1894. június 15-én.

Kende Ferencz
a „Berzsenyi kör” elnöke.

IV.

Tanszergyűjtemények szaporodása.

1893. július 1—1893. deczember 31-ig.

a) Tanári könyvtár.

Vétel útján.

A) Magyar Nyelvtörténeti Szótár. III. kötet.

Ba) Die Theaterstücke der Weltliteratur. F. Max Müller, Die Wissenschaft der Sprache. II. Band.

C) Magyar írók élete és munkái. II. kötet. — Bodnár Zsigmond' A magyar irodalom története. II. kötet. — Hoffmann Mór. A magyar helyesírás.

D) Az osztrák magyar monarchia írásban és képben. IX. kötet. — Hübner Ottó, Geographisch-statistische Tabellen. — Kolbenheyer Karl, Die hohe Tatra.

E) Weiss, Weltgeschichte. X—XII. kötet. — Henne am Rhyn Dr. Otto, Kulturgeschichte des deutschen Volkes. II. Band. — Rochetier Maxime, Histoire de Marie Antoinette. I—II.

F) Dr. Paul Gordan, Vorlesungen über Invarianten Theorie. II. Band. — Beke-Reif, Érettségi vizsg. math. gyűjtemény. — Clebsch Alfred, Vorlesungen über Geometrie. I. Band und Band II, I. Theil. — Zeittafeln der Geschichte der Mathematik, Physik und Astronomie.

G) Bremh's Tierleben. VII—IX. Band. — Szabó, Előadások a geologia köréből. — Hermann Otto, Az északi madárhegyek tájáról.

H) Wieke Arthur, Die Electrecität. — Dr. Hoor Mór, Elektrotechnika I. füz.

I) Schwachhöfer Franz, Die chemische Zusammensetzung und der Heizwerth der in Österreich-Ungarn verwendeten Kohle. — Dr. Leopold Dippel, Grundzüge der allg. Mikroskopie. — Muspratt, Theoretische, praktische und anal. Chemie II. Band.

Ka) Tanáregyesületi Közlöny XXVI. kötet. — Centralorgan für die Interessen des Realschulwesen XXI. Jahrgang. — Zeitschrift für das Realschulwesen. XVIII. Jahrgang. — Közoktatásügyi Szemle V. évlolyam. — Tornaügy X. évfolyam. — Magyar statistikai közlemények.

I., II. és IV. kötet. — Ebbinghaus und König, Zeitschrift für Psychologie und Physiologie. IV—V. Band. — Revue des cours et conférences I. année I—II. série.

Kb) Magyar Nyelvőr. XXII. kötet. — Philologiai Közlöny. XVII. kötet. — Budapesti Szemle. LXXIII—LXXVI. kötet. — Zeitschrift für franz. Sprache. XIV. kötet. — Kisfaludy-társaság Évlapjai. XXVI. köt. — Irodalomtörténeti Közlemények II—III. kötet.

Kc) Mittheilungen der ges. Geographie XXXIX. Band und Erg. XXIII. Band. — Századok. XXVII. kötet. — Historische Zeitschrift. XXXIV—XXXV. Band. — Értekezések a tört. tud. köréből. XV. köt. — Magyar Történelmi Életrajzok IX. kötet.

Kd) Természettudományi Közlöny. XXV. évfolyam pótfüzetekkel. — Zeitschrift für Mathematik und Physik. XXXVIII. Jahrgang. — Annalen der Physik und Chemie. XLVIII—L. Band. — Zeitschrift für math. und naturwissenschaftlichen Unterricht. XXIV. Jahrgang. — Beiblätter zu den Annalen der Physik und Chemie. XVII. Band und Namenregister — Zeitschrift für Annalen und Chemie. XXXII. Band. Jahresbericht über die Leistungen der chem. Technologie. XXIII. Jahrgang. — Botanische Zeitung. I. Jahrgang. — Chemisches Centralblatt. LXIV. Jahrgang. I—II. Band. — Zeitschrift für den phys. und chemischen Unterricht. IV—VI. Band. — Math. és phys. lapok. II. évfolyam.

L) Plan d'études et programmes de l'enseignement secondaire moderne dans les lycées et collèges. — Dr. Klamarik János, A Magyarországi Középiskolák Ujabb Szervezete. I. fele.

Mb) Capellonus Georg, Sprechen sie lateinisch? — Joonides E., Sprechen sie attisch? — Stoll H. W., Die Sagen des klassischen Altertums. I—II. Band. — Kempf József, Homéros Iliása, fordítás. — Homeros Odysseája. — Das Meisterschaft-System in der griechischen Sprache I—II. Theil. — Das Meisterschaft-System in der lateinischen Sprache I—II. Theil.

Mc) Középiskolai Tanári Névkönyv az 1892/93. tanévről. — Kudora Károly, Könyvtártan. — Schneekendorf und Schmidt, Ueber Jugend und Volksspiele. II. Jahrgang.

O) Peschka Dr. Gustav Ad., Darstellende und projective Geometria I—IV. Band und Atlas. — Der kleine Vignola.

P) Platon válogatott művei I—II. kötet. — Dörpfeld F. W. Denken und Gedächtnis. — Lange Dr. Karl, Über Apperzeption. — Wilfer Ludwig, Die Vererbung der geistigen Eigenschaften.

Q. Demogeot J., Textes, classiques de la littérature française, Gautiez Pierre, Études sur le seizième siècle. — Doumic René: De Scribe à Ibsen. — Faguet Emile, Notices littéraires sur les auteurs français. — Brunetière, Ferdinand, Les époques du Théâtre français.

Akadémiai kiadványok: Szegedi Gergely, Énekes Könyve. — Erdélyi Országgyűlési Emlékek XVI. kötet. — Török Történetirók I. kötet. — Pauler Gyula, A Magyar Nemzet Története I—II. köt. — Mátyás Király

Leveli I. kötet. — A m. t. akad. elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszéd VII. kötet. — Akadémiai Almanach 1894. évre. — Akadémiai Értesítő IV. kötet. — Nyelvtudományi Közlemények XXIII. kötet. — Archeologiai Értesítő. XIII. évfolyam, — Értekezések a tört. tud. köréből. XV. köt. — Értekezések a természettud. köréből. XXI. kötet. — Math. és Természettud. Értesítő. XI. kötet. — Cherbuliez Viktor, Művészet és természet.

Ajándék útján:

A vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól. Közoktatásügyi XXI. jelentés. I—II. kötet. — A tanítói nyugdíjalap 1891. állapota. — Molnár Viktor, Husvéti tojások.

A „Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien“-tól: Sitzungsberichte der k. Akademie der Wiss. in Wien. XXX. Jahrgang.

A m. k. Földtani Intézettől: Földtani intézet évi jelentése 1892-re.

A soproni keresk. és iparkamarától. A soproni keresk. és iparkamara jelentése. 1891/92.

Szabó Ferencz német-eleméri plébános urtól: Wieman hibornok, A tudomány összhangzásban a kinyilatkoztatással. — Szabó Ferencz, Európa története a francia forradalom kezdetétől a bécsi kongressusig. I—II. kötet. — Szabó Ferencz, A legújabb kor története 1815—1885. I—II. kötet. — Jirecek Konst. József, A bolgárok története. — Dr. Réthy László, Az oláh nyelv és nemzet megalakulása. — Dr. Lázár Gyula, A török birodalom története. — Klaić Vjekoslav, Bosznia története a leégibb kortól a királyság bukásáig. — Andrić Sándor, A montenegrói fejedelemség története. — Dr. Thim József, A szerbek története. — Hilferding A., A szerbek és bolgárok története. — Banke Lipót, Szerbia és Törökország a XIX. században. — Paganel Camille, Szkanderbég története. — Dr. Wertner Mór, A középkori délszláv uralkodók genealogiai története. — Dr. Lázár Gyula, Az orosz birodalom története I—IV. kötet. — Smets Mór, Az osztrák birodalom története I—II. kötet. — K. Nagy Sándor, A jobbágyság története Magyarországon. — Dr. Kaulen Ferencz, Assyria és Babylonia a legújabb fölfedezések után. — Risztics János, Szerbia külügyi viszonyai az újabb időben. I—II. kötet. — Dr. Lázár Gyula, Angolország történelme I—II. kötet. — Dr. Wertner Mór, Az Árpádok családi története. — Ujhegyi Béla, Budavár keletkezése és hadtörténelmi múltja. — Szamota István, Régi magyar utazók Európában, 1532—1770.

Stuppacher Lajos tanár urtól: Gottschall Rudoiph, Poetik. — Neuman Alois, Mittelhochdeutsches Lesebuch. — Schade Oskar, Paradigmen zur deutschen Grammatik. — Weinhold Dr. Karl, Mitteldeutsches Lesebuch. II. Band. — Martin Ernst, Mittelhochdeutsche Grammatik nebst Wörterbuch. — Holtzmann Adolf, Das Niebelungenlied in der ältesten Gestalt. — Hartmann von Aue, Iwein mit Anmerkungen von Benecke und Lachmann. — Reichardt Karl Heinrich, Logik, Stilistik und Rhetorik. I. Theil, — Zupitza Dr. Julius, Einführung in das

Studium des Mittelhochdeutschen. — Fischer Dr. Kuno, Schiller als Komiker. — Fischer Dr. Kuno, Die Selbstkenntnisse Schillers. — Fischer Dr. Kuno, Schiller als Philosoph. — Strobl Joseph, Über das Spielmannsgedicht von St. Oszvald, — Egger Alois, Schiller in Marbach.

Paulay Ödön tanár urtól: Holzinger Dr. Karl, Ein Idyll des Maximus Planudes. — Philostrati Maieris imagines.

Bozzay Zoltán VIII. osztálybeli tanulótól: Scriptores rerum hungaricarum veteres ac gemini Schwandtnerr Joannis, Pars I. — Timon Sámuel, Imago antiquae Hungariae.

b) Az ifjusági könyvtár szaporodása

az 1893/94-ki tanévben.

Molière: Le misanthrope I. köt., L'avare I. köt., Montesquieu: Grandeur des Romains. I. köt. Racine: Athalie I. köt., Andromaque I. köt., Mithridate I. köt. Béranger: Ausgewählte Lieder I. köt. Bossuet: Oraisons funèbres. I. köt. Molière: Les femmes savantes I. köt. Le tartufe I. köt. Le bourgeois gentilhomme I. köt.

Történelmi és szépirodalmi művek.

Herczeg Ferencz: Simon Zsuzsa II. kötet. Badics Ferencz: Petőfi válogatott költeményei II. kötet. Arany és Petőfi levelezése. I. kötet. Almásy: Magyar közmondások I. kötet. Dr. Badics Ferencz: Fáy András életrajza I. kötet. Borovszky Samu: A honfoglalás története I. kötet. Faludi: Nemes urfi I. köt. Fraknoi Vilmos: Hunyadi Mátyás király I. kötet. Lavisse Ernő: Europa polit. története I. kötet. Márki Sándor: Mária, Magyarország királynéja I. kötet. Szalay László: Áliamférfiak II. kötet. Szász Károly: Salamon I. köt. Sparks: Washington I. kötet. Ujváry Béla: Század vége I. köt. (2 példány).

Egyetemes regénytár.

Carmen Sylva: Dito és idem tábori posta. II. kötet. Cherbuliez: Holdenis Meta II. kötet. Cherbuliez: Miss Rovel II. kötet. Hugh Conway: Beatrice házassága. II. köt. Daudet: Az elítelt leánya II. köt. Delpit: A marquisnő. II. kötet. Feuillet: Az özvegy I. köt. Haggard: Ő. II. köt. Feuillet: A halott I. köt. Letneff: Anjuta II. köt. Groller: A tábornok fia I. köt. Ohnet: Lise fleuron II. köt. Ohnet: Utolsó szerelem II. köt. Szathmáry: A legszebb hercegnő. Tarehetti: A sziv küzdelmei I. köt. Werner E.: Szent Mihály III. kötet.

Pallas Nagy Lexikon folyt. Osztrák-Magyar Monarchia folyt. Magyar Szalon folyt. Beöty: Magyar Irod. folyt.

Az ifjusági könyvtár beszerzései az 1893/94. tanévben.

Vétel után:

I. Magyar. Hoffmann Ferencz: Vidor Ferko, A magas északon. Anyai szeretet, A milliomos, Báró Vignerolles, Nemezis, Bankjegyek, Pásztor és bujdosó. Gross magyar ifjuság: Jani és Nani, Gyula és Mari, A kandalló mellett. Vasárnapi könyvtár: A világ csudái, Gróf Benyovszky M. élete s viszontagsága. Gaál Mózes: Szondi két apródja,

Kupa, a pogány vezér, Vitézi becsület, Vitézség és haza. Szerelemhegyi Tivadar: A királyért. Solymossy Sándor: Az ingovány vár. Seemann Gábor: A libapásztor. Bonnet J.: Az elefánt-vadászok. Hohenauer Ign.: A keresztes vitézek, Árpád fia. Reichner Klára: Tell Vilmos, Preciosa. Kis Almanach. Fáy András: Növendék élet. Györy Vilmos: Balassa János. Cooper: Vadfogó. P. Szatmáry Károly: Török világ Magyarországon. Uhrl Józsa: Ágról szakadt senkié. Höcker Oszkár: Saját erejéből. Baroti: Fehér sas. Füredi Ignácz: Báró Manx. Csengery Gusztáv: A mocsarak királya. Cox: Görög regék. Benedek Elek: Székely mesemondó. Donászy Ferencz: Egy magyar diák élete Mátyás korában. Dr. Brozik Károly: Mexico felfedezése s meghódítása. Burnett: A kis lord. Fáylné-Hentaller M: Kis mesék. Az állatvilág csudái. Mayer Miksa: Jelesek csarnoka. Posa bácsi: A nagymama meséi. Csontos Szigfrid és A szép Meluzina. Wohl Stefanie: Regék.

II. Német. Dr. Fr. K. Knauer: Amphibien, Reptilien. Louise Pichter: An den Ufern des Rheins. Richard Baron: König und Kronprinz. Jakob Grimm: 50 Kinder und Hausmärchen. Dr. J. Gerstendörfer: Eine Fahrt auf der Donau. W. O. von Horn: Der alte Vincke. Ottokar Schupp: Die Ehre des Vaters. Franz Hoffmann: Glückswechsel. Die Stimme des Herrn, Kleine Ursachen, Ohnmacht des Reichthums. Das grosse Los, Schmulche Leben, Die Banknoten, Ein rechtschaffener Knabe, Thust du was Gutes, wirfs ins Meer, Ein gutes Herz, Der alte Gott lebt noch. Oskar Höcker: Komm II. Jesus, sei unserer Gast, Aus eigener Kraft, Es ist nichts so fein gesponnen, Auf hohem Throne und in der Dachkammer, Aus der Malerakademie, Der Herr prüfet die Herzen, Ein frohes Herz, gesundes Blut.

c) Chemiai laboratorium.

(Muspratt) Stohmann a. Kerl „Encyklopädisches Handbuch der technischen Chemie.“ (4. kiadás) III. kötet.

d) Természetrajzi szertár.

Ajándék képen:

Oedipnemus crepitans 2 drb. tek. Kocsis Gy. urtól, ugyanaz 1 drb. Zdeborszky IV. o. tanulótól, Fringilla linota tek. Gecsány G. tanár urtól, Putorius ermineus tek. Hering Zs. ügyv. urtól, Muscardinus avelanarius tek. Hajnal E. ügyv. urtól.

Vétel útján:

Python molurus.

Az összes példányok az intézetben praeparáltattak.

e) Tornaterem felszerelése.

40 db. fabot, 2 botszekrény, 10 db. hegyezett farud, 2 vaslemez 11—11 horoggal, 1 db. lengőkötél, 2 pár ugró mércze nádbottal,

3 db. ugródeszka, 4 db. ugrószőnyeg, 3 pár gyűrűhinta hevederből Thonet-karikákkal, 1 db. trapéz, 1 villásnád, 2 tornalétra, 2 vizirányos létratarató, 8 db. vasrud a létrák felállításához, 4 db. mászópózna, 2 mászókötel, 1 db. amerikai nyújtó 2 ruddal, 8 db. kigyóshorog, 1 tornaló, 1 db. keményfakorlát, 1 db. rohamdeszka állványnyal, 1 db. lebegő gerenda, 11 db horog, 4 db szíj, 3 db. bőrzött ugrószekrény, 1 db befalazott harántgerenda, 50 vasrud, 100 db. vassulyzó, 1 vaskörte karikával, 18 db. Puritz-féle faliábra, 6 db. bőrlabda, 2 db. füleslabda, 2 db nagy vászonlabda.

f) Jelentés a régiségtárról.

Az éremtárt a következő tanulók gazdagították:

II. osztály.

Bachsitz Mór, Bischitz Gyula, Borsch Lipót, Budai Dezső, Czébán Pál, Deutsch Dávid, Friedrich Nándor, Fuchs József, Gellis Emil, Gellis Gyula, Goldner Lajos, Hermann Rupert, Kern Gyula, Kniepeisz Ferencz, Lenk Erwin, Németh István, Németh Pál, Postl Ferencz, Quitt Géza, Reichard Jenő, Reisinger Rezső, Renczes József, Rosenheim Géza, Rosinger Béla, Schranz Salamon, Spitzer Igó, Wellner Izidor, Weiss Gyula, Wulsten Herman, Zepko Ignác.

III. osztály.

Adler Zsigmond, Einbeck Károly, Hübner Ignác, Kottaun Alajos, Macher Alfred, Mihálovics Ferencz, Raffensberger József és Salzer Gyula.

IV. osztály.

Bischitz Bernát, Fröhlich Flórián, Goldstein Marcell, Schneider Károly, Schwarz Gyula, Stagl Gusztáv, Thurner Ferencz.

V. osztály.

Beer Gyula, Fischer Miksa, Krausz Sándor, Rosenheim Samu, Schmidt Béla, Schwarcz Ernő, Stizkalek Károly, Weick Géza, Wirth Kálmán.

VI. osztály.

Wohlrab Alajos.

VII. osztály.

Bergmann Vilmos, Gárdonyi Sándor, Herczegh Antal, Stocker György, Uhl Sándor és Winkler Lajos.

VIII. osztály:

Zöhl Arthur.

Azonkívül Eder János csongrádi polgári iskolai tanár két amerikai érmet ajándékozott.

Az éremtár összes szaporodása a lefolyt tanévben 79 db.

Az 1894/95. tanévre 463—1894. sz. a. enged. tankönyvek jegyzéke.

I. osztály.

Ihász Barbarics, Magyar Nyelvtan 28. kiad. 10,203/1892.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Olvasókönyv. I. r. 14,085/1893.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Nyelvtan. 56,108/1890.
 Tomor-Váradi, Magy. Olvasókönyv I. rész. 26,051/1888.
 Báthori, Állattan, Növénytan. I. rész 2 kiad. 1862/1892.
 Cherven Schneider, Földrajz, I. rész. 55,044/1890.
 Dr. Beke Manó, Számtan. 26,271/1892.
 Kiss, Sik-alaktan. I rész. 20.065/1891.

II. osztály.

Ihász-Barbarics, Magy. Nyelvt. 28 k. 10,203/1892.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Nyelvt. 14,085/1893.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Olv. könyv. II. rész. 14,085/1893.
 Tomor-Váradi, Magy. Olv. könyv. II. r. 48,241/1893.
 Báthori, Állat-növénytan. II. rész. 2. kiad. 8162/1892.
 Cherven Schneider, Földrajz II. rész. 48,753/1891.
 Dr. Beke Manó, Számtan. 45,646/1886.
 Kiss, Geom. alaktan. 20.065/1891.

III. osztály.

Ihász-Barbarics, Magy. Nyelvt. 28 kiad. 10,203/1892.
 Tomor-Váradi, Magy. Olv. könyv III. rész. 51,923/1892.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Nyelvtan. 9716/1894.
 Hofer, Francia Nyelvt. I. rész. 20,966/1888.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Olv. könyv. III. rész. 9716/1894.
 Salamin, Francia Olv. 2375/1881.
 Smiedt, Phys. Földrajz 57,649/1893.
 Gaal-Helmár, Magyarország Történelme. 19,481/1892

III. osztály.

Kis, Construct-Geometria. III. r. 18.186/1891.
 Dr. Beke Manó, Számtan. 37.897/1885.

IV. osztály.

Arany, „Toldi“-ja. 57,922/1892.
 Dengi, Magy. Stilistica. 17,795.
 Fleischacker-Kárpáti, Német Nyelvtan 56,108/1890.
 Felsmann, Lesebuch. IV. r. 5733/1886.
 Cherven-Schneider, Osztr.-magy monarchia. 20,472/1891.
 Hofer, Módszeres Francia Nyelvtan. 20,966/1888.
 Salamin L., Francia Olvasmányok. 2375/1881.

Mocnik-Wagner, Algebra. 15,489/1889.
 Kiss, Constructiv Geometria. 18,186/1891.
 Dr. Hankó-Szterényi H., A Chemia Elemei. 25,049/1889.

V. osztály.

Névy, Írásművek Elmélete. 20,966/1888.
 Névy, Stilistica. 20,966/1888.
 Salamin, Olvasmányok. 2375/1881.
 Hofer, Francia Rendszeres Nyelvtan. 20,791/1891.
 Mocnik-Wagner, Algebra. 15,489/1893.
 Mocnik-Wagner, Geometria. 45,901/1893.
 Reichenhaller, Chemia. 41,442/1890.
 Ribáry, Világtörténet. 10,201/1892.
 Suppan, Ábrázoló Mértan. 20,127.
 Roth, Növénytan. 53,167/1891.

VI. osztály.

Hofer, Rendszeres Francia Nyelvtan. II. rész. 3. kiad. 20,791/1891.
 Névy, Írásművek Elmélete. 20,966/1888.
 Salamin, Olvasmányok. 2375/1881.
 Ribáry, Világtört. II. rész. 10,201/1892.
 Dr. Reichenhaller K., Ált. org. és anorg. chemia. 21,442/1890.
 Roth, Állattan alapvonalai. 53,167/1891.
 Mocnik-Klamarik-Wagner, Algebra. 15,488/1893.
 Mocnik-Klamarik-Wagner, Geometria. 45,901/1893.
 Suppan, Ábrázoló Mértan. 20,127/1882.
 Heinrich, Német Olv. II. rész 18,761/1892.

VII. osztály.

Beöthy Zsolt. Irodalom Története I. rész 6 kiad. 49,934/1891.
 Heinrich, Német Olvasókönyv III. rész. 18,761/1892.
 Mocnik-Klamarik-Wagner, Algebra. 15,489/1893.
 Mocnik-Klamarik-Wagner, Geometria. 45,901/1893.
 Suppan, Ábrázoló Geometria. 20,127/1882.
 Ribáry, Világtört. (esetleg Mangold) tört. 10,201/1892.
 Roth, Ásvány és Közetan V. kiadás. 20,065/1891.
 Fehér Ipoly, Kísérleti Természettan. 7. kiadás. 53,167/1891.
 Salamin, Francia olvasmányok. 2375/1881.

VIII. osztály.

Beöthy Zsolt. Irodalom Története. II. rész. 6. kiadás. 49,934/1891.
 Heinrich, Német Olvasókönyv. 11,138/1886.
 Salamin, Francia Olvasmányok. 2375/1881.
 Mocnik-Klamarik-Wagner, Algebra. 15,489/1893.

Mocnik-Klamarik-Wagner, Geometria. 45,901/1893.
 Pauer, Logika, Philos. Propedeutica. 13,241/1882.
 Ribáry, Magyarország Oknyomozó Története, 6. kiadás. 20,472/1891.
 Fehér Ipoly, Kísérleti Természettan. 53,167/1891.
 Suppan, Ábrázoló Mértan. 20,127/1882.

Latin könyvek:

Pirchala, Olvasmányok. V. osztály. 568/1881.
 „ Nyelvtan. VI. osztály. 56,857/1889.
 Dávid Pozder, Antolog. VI. osztály. 54,799/1892.
 Köpesdy, Cicero válogatott levelei. VI. osztály. 20,270/1887.
 Sallust de coniuratione Catilinae. VII. osztály 9009/1885.
 Veres Ignác, Vergilius. VII. osztály. 36,968/1888.
 Köpesdy, Cicero: Orát. in Catilin. VII. osztály. 43,269/1886.
 Schults Dávid, Latin Nyelvtan és Mondtan VIII. osztály. 50,748/1887.
 C. Taciti Agricola. VIII. osztály. —
 Horotii. Flacci I. Carmina II. r. Satyrae et epistolae. VIII. oszt. 19990/1882.
 Cicero, (Köpesdy) két beszédje. VIII. oszt. 17,759/1887.

Segéd könyvek:

Adám, Logarok. VI—VIII. osztály.
 Ballagi, Zsebszótár I. II. rész. I—VIII. osztály.
 Holmár, Magyar ország tört. térképe. III—VIII. oszt.
 Jausz, Isk. tört. atlasz. V—VII. oszt.
 Holub-Köpesdy, Latin magy. és magy. latin szótár. V—VIII. oszt.
 Lange-Cherven, Isk. Atlasz. I—IV. oszt. 19,450/1890.
 Németh Antal, Német-magyar szótár. I—VIII. oszt.

Jótékonysági alap.

a) Ösztöndíjak.

1. Gisela Ágost VIII. o. t. Rosenfeld-Jakab alap.	125	frt	—	kr.
2. Horváth Ernő IV. o. t. Lippai győri püspök alap.	150	„	—	„
3. Takács József II. o. t. Soproni főreális. öszt.	150	„	—	„
4. Kollin Mór II. o. t. Rosenfeld-Jakab alap.	125	„	—	„
5. Krauss Mihály VII. o. t. Rosenfeld Jakab	125	„	—	„
6. Tóth István III. o. t. Rosenfeld Jakab alap.	125	„	—	„
7. Thier Ferencz II. o. t. Patzenhofer Conr. alap.	100	„	—	„
8. Uhl Sándor VII. oszt. Leyrer-féle	66	„	10	„

Összesen: 966 frt 10 kr.

b) A főreáliskolai segélyegyesület.

I. Bevétel.

1. A soproni takarékpénztár adománya	25	frt	—	kr.
2. A soproni takaré- és kölcsönegylet adománya	5	„	—	„

Rendes tagsági díjakat fizettek:

a) **helyben:** Braun Zsuzsanna 3 frt, Soproni izraelita hitközség 3 frt, Hengl József 5 frt, Schármár János 3 frt, Bauer Antal, Dr. Beck Gustáv, Beer Ede, Dr. Bergmann Keresztély, Bischitz Sándor, Frank Tódor, Friedrich Lajos, Gebhardt József, Hacker Hugó, Dr. Haubner Rezső, Hering Zsigmond, Jánny Ferencz, Jekelfalusi Sándorné szül. Bezerédy, Kirnbauer János, Kluge Lajos, Kottaun Alajos, Kundt Frigyes, Láng Frigyes, Lenk Lajos, Dr. Leszner Rezső, Litfass Károly, Manninger Sándor, Meller Manóné, Ofner Alajos, Pfeiffer Felix, Pottyondy Miklós, Ritter Vilmos, Salamin Leo, Schleiffer Gustav, Schlesinger Lipót, Schöll Gustav, Dr. Schreiner Károly, Schwarz Károly, Schwarz Samu, Skaritz György, Spiesz Antal, Stark Lajos, Steiner Ignác, Steiner Lipót, Thiering

Gyula, Dr. Töpler Károly, Vaniss Adolf, Wagner Zsigmond, Weisz József, Wellner Lipót, Dr. Winkler Adolf, Zábrák Dénes, Zdeborszky Henrik és Zeich János urak 2—2 frtjával 112 frt — kr.

b) **vidéken:** Dr. Buday Mór, Zsarnócza 4 frt, Karlovitz Lászlóné, Szombathely 2 frt, Kerschner Sylvester, Bük 2 frt, Krausz Mór, Tab 2 frt, Német Antal, Vath Bük 2 frt, Schmidt József, Kertes 2 frt, Takáts Adolf Czinfalva 2 frt, Ullrich Zsuzsanna, Somorja 2 frt. Zöhls József, Bük, a három évi tagsági díjt 6 frttal . . . 24 „ — „

5. Pártoló tagsági díjakat fizettek:

a) **helyben:** Arthofer György 1 frt, Bauer Lajos 1 frt, Beer Károly 50 krt, Bényes Marczel 1 frt, Biringer Gyula 2 frt, Borsch Károly 1 frt, Czébán Pál 1 frt, Faludi Adolf 1 frt, Farkas Pál 50 krt., Fischer Adolf 50 krt., Fuchs Mór 1 frt, Goldner Miksa 1 frt, Goldschmidt Dávid 1 frt, Goldstein Henrik 1 frt, Hillebrandt-Schmidt Ilona 1 frt, Hübner Ignác 1 frt, Iliás Pál 1 frt, Jaluschka Sándor 1 frt, Kammerloher Ferencz 50 krt, Klausz Lajos 2 frt, Kopprasch Teréz 1 frt, Krausz Sándor 1 frt, Láng Béla 50 krt., Lenck Victor 5 frt, Lenck Kálmán 1 frt, Lock Hermann 1 frt, Lövy Gyula 1 frt, Macher Teréz 1 frt, Meller Lázár 1 frt, Nagy n. János 1 frt, Niemetz Ferencz 1 frt, Obstmeyer Karolin 1 frt, Oneyser Antal 1 frt, Páár András 1 frt, Petrik József 1 frt, Pinkas Ignác 50 krt, Pointner Maria 20 krt, Pollák Mihály 50 krt., Raffensberger Ferencz 1 frt, Rath Felix 1 frt, Renczes József 50 kr., Ries Rezső 3 frt, Salzer Mór 1 frt, Schneider Lajos 1 frt, Schwingenschlögl Rikard 3 frt, Steiner György 50 krt, Stessel Ignác 1 frt, Stessel Simon 2 frt, Stiller Károly 1 frt, Szakonyi Kálmán 1 frt, Thanhofer Ferencz 1 frt, Thiering Rozina 2 frt, Unger Ferencz 1 frt, Winkler Lajos 1 frt, Wolfsbauer János 1 frt, Wulsten Adolf 2 frt, Wurmfeld József 30 krt, Zollschan Károly 1 frt. 65 „ — „

b) **vidéken:** Autheried Károly, Zákány 5 frt, B. J. Szeged, 1 frt. Bracsók Pál, Turkeve 1 frt, Braun Salamon, Fertő-Szt.-Miklós 50 kr., Csecsinovits Károly, Nagy-Görbő 1 frt, Csiszár János, Turkeve 1 frt, Deutsch Lajos, Nagy-Marton 2 frt, Deutsch Sándor, R.-Szemere 50 kr., Ferber Béla, Ujmajor 2 frt, Firnberg Lipót, Lócs 1 frt, Fröhlich Ferencz Tolna 3 frt, Fülöp József, Süttör 1 frt, Fülöp Sándor, Vönöczk 2 frt,

Grünwald Samu, Viszta, 2 frt, Herzog József, Ottova 1 frt, Jankó Béláné, Somorja 1 frt, Jerfy Adolf, Mezőlak 5 frt, Kaltenböck Ferencz, Ruszt 1 frt, Kened József, Turkeve 1 frt, Kollin Samu, Devecser 1 frt, Koós Kálmán, Turkeve 1 frt, Kopstein Izsák, Pörögöle 50 kr., Lomoschitz Károly, Védény 1 frt, Máté Mari, Ipolyság 1 frt, Mihalovics-Wieder Etelka, Csongrad 2 frt, Musset Ferencz, Z.-Sz. Balázs 2 frt, Negro Károly, Czinfalva 2 frt, Paller András, Kőszegh 2 frt, Peli Ágnes, Visk. 2 frt, Pinezich János, Kertes 1 frt, Pókay, Szeged 1 frt, Quitt Géza, Tétény 1 frt, Rehberger Mátyás, Nézsider 50 krt, Reichard Sándor, Iván 2 frt, Reisinger Mihály, Fehéregyháza 2 frt, Rónay Emil, Szeged 2 frt, Rosinger Adolf, Mihályi 1 frt, Salamon R. Szeged, 1 frt, Schwartz Bernát, Kövesd 1 frt, Schwartz Mór, Kövesd 1 frt, Schrödl János, Csáva 1 frt, Spitzer Dávid, Kismarton 2 frt, Stern Lipót, z. sz. Gróth 50 kr., Stocker Ferencz, Doborja 1 frt, Strobl Ferencz, Kapuvár 1 frt, Tóth István, Ipolyság 1 frt, Tóth Péter, Turkeve 1 frt, Tüskés János, Bezi 1 frt, Uhl András, Ruszt 1 frt, Velancsics János. Védény 1 frt, Wehofer József, Tarcza 1 frt, Wohlrab Alajos, Vulka-Pordány 2 frt, Zs.

A. Szeged 5 frt.	78 frt 50 kr.
5. A 8000 korona papíráradék évi 4 ⁰ / ₀ kamatja	160 " — "
6. A 3000 frtnyi magyar urbéri kötvény	120 " — "
7. A 3 darab 100 frtos tiszaszabályzati kötvény 4 ⁰ / ₀ kam.	12 " — "
8. A soproni hitelszövetkezet 24. sz. betétkönyvében elhelyezett tőke 5 ⁰ / ₀ kamatja	5 " 07 "
9. Ugyanezen könyvből a költségek fedezésére kivételtett	31 " 38 "
10. Kroyherr Kristóf péktől az elárusított zsemlye utáni százalék	8 " 96 "
Összesen	646 frt 91 kr.

II. Kiadás.

1. Egy darab 500 koronáról szóló járadék kötvény vétetett 94.75	236 frt 88 kr.
2. Az aláírási felhívás szétküldésére felhasznált postabélyegre	4 " 26 "
3. Az aláírási felhívás szétküldésére felhasznált levélborítékra	1 " — "
4. Guszits István és Lajos I-ső B) oszt. tanulók I-ső félévi tandíja fejében fizettetett	24 " — "

5. Deutsch Adolf és Jambrich Alajos I. A. oszt., Rehberger Sándor IV. oszt. és Rechnitzer Ferencz V. o. tanulóknak 5—5 frttal; — Heim Miksa és Pollák Samu I. A) oszt. tanulóknak 8—8 frttal, Laschitz Henrik, Németh István és Renczes József II. oszt., Rechnitzer Samu III. oszt. — Fischer Miksa, Krausz Sándor, Schwarz Ernő és Wirth Kálmán V. oszt., s végre Steiner Miksa I. B. oszt. tan. 10—10 frtjával fizetett kia választmányilag megszavazott segély összeg.	126	frt	—	kr
6. Másodszori felhívásokra felhasznált levelező-lapok	—	"	80	"
7. Weiszbek György tanodaszolgának a kör körüli fáradozásáért	6	"	—	"
8. Egy darab 500 koronáról szóló járadék kötvény vétetett 95 frt 35 kr.	238	"	38	"
9. Ezután fizettetett kamattérítés	3	"	52	"
10. A 24. sz. hitelszövetkezet könyvecskében elhelyezett az évi kamat	5	"	7	"
11. Pénztári maradék	1	"	—	"
Összesen .	646	frt	91	kr

III. Vagyonállás kimutatása 1894. évi június hó 1-jével.

1. 2 darab 1000 frtról szóló adómentes földtehermentési kötvény 07901 és 07902 számmal á 95.50 kr. .	1910	frt	—	kr.
2. 10 darab 100 frtról szóló adómentes földtehermentési kötvény 04001 2, 3, 4 és 5, — 35988 és 9 továbbá 04238, 39 és 40 számmal á 95.50	965	"	—	"
3. 9 darab 1000 koronáról szóló 4 ⁰ / ₀ államadósági kötvény 95.— kr.	4275	"	—	"
4. 3 darab tiszta-szabályozási kötvény 2541,078; 2548.020 és 3264,047 sz. a. 142.25 kr.	426	"	75	"
5. A 24-ik sz. ipar- és kereskedelmi szövetkezet betét-könyvecskében 5 ⁰ / ₀ kamat mellett elhelyezett tőke .	107	"	—	"
6. Pénztári maradék	1	"	—	"
Összesen .	7675	frt	73	kr

azaz hétezer hat száz hetvenöt forint 73 krajczár osztr. ért.

c) Főreáliskolai betegápoló szoba alap.

1. A mult 1892/3-ik tanév végén ez alap vagyona volt	71	frt	58	kr.
2. A főreáliskola tanuló ifjúsága által az 1892/3-ik tanév végén rendezett táncmulatság jövedelme	30	frt	15	kr.
3. Az 1892/3-ik év végével befolyt még: Lomoschitz Sándor I. o. tanulótól 40 kr., Postl Ferencz és Honyák Bedő I. o. tan. á 70—70 kr. = 140, Rosinger Béla I. o. és Krausz Zoltán IV, o. t. á 1—1 frt = 2 frt, Deutsch Géza V. o. t. 150, Ritter Frigyes II. o. t. 270 és Ullrich János VII. o. tanulótól 970	17	frt	70	kr.

4. Az 1894. évi február 2-án kibocsátott felhívásra befolyt :

a)	mélt. báró Augusztinetz Antal urtól és Jekelfalussy Pál VIII. oszt. tanulótól 50—50 frt	100	frt	—	kr.
b)	T. cz. Rátz László budapesti főgymnasiumi tanár urtól	30	"	—	"
c)	T. cz. Wolf Ernő ur Bécsben, nagys. id. Patzenhofer Konrad ur Czinfalván, nagys. Rupprecht Kálmán ur, a soproni takarékpénztár, a nagy-czenki czukorgyár részvény-társulata, a soproni franczia-angol club, és a főreáliskolai ifjuság ez évi tavaszi multságának pénztári maradéka à 25—25 frt	175	"	—	"
d)	T. cz. Schneider Márton építész ur, Sopronban	20	"	—	"
e)	" " Patzenhofer Rezső ur Czinfalván	15	"		"
f)	" " id. Wolf Lipót ur Kis-Martonban, Ótocska Béla ur Kövesden, ifj. Wolf Lipót ur Fiumében, Holczheimer Gábor ur Szombathelyen, Rupprecht Olivér ur Sajtós-Kálban, de Skublics Emilia urnő Zala-Szt.-Mihályiban, Fiáth István ur Nagy-Hantoson, báró Berg Gusztáv ur Kapuvárott, Stark Lajos ur, Lenck Victor ur, Ajkay Dániel ur, Dr. Haubner Rezső ur, Rupprecht Kálmánné ő nagysága, Ullein József építész ur, nagys. és főtisztelendő Póda Endre apátplébános ur, és a soproni izraelita hitközség à 10—10 forintjával	160	"	—	"
g)	" " Schneider Lipót ur gyűjteménye	6	"	—	"
h)	" " Zöhls József és Riedinger Károly urak Bük, Holczheimer Károly ur Szombathely, Sugár Sándor ur Csorna, Stark Gusztáv, Szilvássy Ödön, Szilvássy Béla, Dr. Winkler Adolf, Dr. Schreiner Károly, Rupprecht Iván, Bründl Ödön, ifj. Seltenhofer Frigyes, Dr. Proszwimmer Sándor, Toepler Lajos és H. K. urak Sopronban à 5—5— frtjával	75	"	—	"
i)	" " Tschütz Octavia kisasszony igazgató	4	"	—	"
e)	" " Autheried Károly ur Zákányban, Negro Károly ur Czinfalván, Schwarz Samu és Hranitzky István urak Sopronban à 3—3 frt	12	"	—	"
l)	" " Emmel Gyula ur Sopronban	3	"	20	"
m)	" " Much magy Antal ur Sopronban	1	"	30	"
n)	" " Kerschner Sylvester ur Bük, Szmodics A. Béla ur Pécs, Somlyó József ur Budapesten, Lenk Adolf, Bieringer Mátyás, Schöll Lajos, Kriszt József, Forster Gusztáv, Schiller J. építész, Bielitz Adolf, Goldstein Henrik, Némethy Géza, Pecz Sándor, Gorsics Márton, Carstanjen E. V.-A., Graf Jenő és Geyschläger Gyula urak Sopronban à 2—2 frtjával	36	"	—	"

o) „ „ Stocker Ferencz ur Doborján, Berecz Abel, Kaposi Bernát, Geyschläger Alajos, R. J., Maier Otto, Frischmann Jakab, Rosinger Mór, Czeke József és társa, Thirring E., Breuer testvérek, Gaschmeier N., Beer Ede, Biringer Gyula, Bedőcs István, Schmidl Károly, Hőgyész Béla, Szilágyi Imre, Vaniss Adolf, Hajas Antal, Dr. Zergényi Jenő, Dr. Wrchovszky Károly; Dr. Breuer Mór, Hofer József, Friedrich Gyula, Friedrich István, N. N., Krausz Tivadar, Waszhuber Károly, Varga Ferencz, Krenn Alajos, Printz József, Balassa Károly, Schwingenschlögel Richard, Lenk Sándor, ifj. Eybeck Aladár, Müller Henrik, Vermes Alajos, Gerhardt Mihály, Thiering Lajos, Stelczer Pál, Teicher K., Pottyondy Miklós, Degel Gyula, Gerlach Henrik, Peck János, Band József, Hainzmann Henrik, Strelly W., Leitner Gottlieb és Lehner János urak Sopronban à 1—1 frtjával		51 frt — kr.
p) „ „ Benker Ádám és Frankl Samu urak Budapestén, Dr. Halden József, Haupt Gyula, Fischer Lipót, Chromosta Jenő, Fehrer N., Mahler János, Krausz Gyula, Szimonisz Ferencz, Weisz Gyula, Filiczky Miksa, N. N. és Feuer Miksa urak Sopronban 50—50 krjával		7 „ — „
q) „ „ Marovics József, Szilvássy Kálmán urak Sopronban és Herzfeld Mór ur Budapestén à 30—30 kr.		„ 90 „
r) „ „ Császár Imre ur 20 krt és Lüchers Henrik ur Budapestén 10 krt		„ 30 „
5. A takaréék és kölcsön egylettől a 6785. sz. betétkönyvben elhelyezett tőke kamatja		3 „ 97 „
Összeg		820 frt 10 kr.

Kiadás.

1. A takaréék és kölcsön egyletnél a 6785. sz. betétkönyvben elhelyezve maradt	71 frt 58 kr.
2. Ugyanott a megnevezett könyvecskében elhelyezett múlt évi június 30-án	47 „ 85 „
3. 50 szelvény iv nyomtatása, ezeknek bekötötése s egybekötött napló könyvért	6 „ 40 „
4. Reininger Ármin nyomdásznak 1000 darab aláírási felhívók nyomtatási költsége fejében	10 „ — „
5. Dr. Kárpáti Károly titkár ur, levelezési költségeinek visszatérítése	2 „ 14 „
6. 327 darab felhívás szétküldésére felhasznált 2 kros pósta-bélyegre	6 „ 54 „

7. Egy darab 500 koronáról szóló 4 ⁰ / ₀ -kal kamatozó járadék-kölcsön államadóssági kötvényért á 95.50	238 frt 75 kr.
8. Ezen kötvény kamatainak visszatérítése fejében fizettem	3 „ 74 „
9. Pénzes levelek és posta utalványok kiváltásánál fizettem	— „ 31 „
10. 800 koronáról szóló 4 ⁰ / ₀ -kal kamatozó járadék köl- csön államadóssági kötvényért á 95.50	382 „ — „
11. A vidéken lakó 14 t. cz. adományozónak átküldött elismervényhez szükségelt posta bélyegre	— „ 70 „
12. A takarékszövetkezet és kölcsön egyletnél a 6785. sz. betét- könyvbe elhelyezett a tavali kamat	3 „ 97 „
13. Ugyanoda a pénztári maradvány	46 „ 12 „
Összesen	820 frt 10 kr.

Vagyoniállás kimutatása.

1. 1300 koronáról szóló 4 ⁰ / ₀ kamatozó járadék kölcsön államadósság kötvény á 95.50	620 frt 75 kr.
2. A 6785. sz. takarékszövetkezet és kölcsön egyleti könyvben elhe- lyezve maradt	169 „ 52 „
Összesen	790 frt 27 kr.

Azaz hétszázkilenczven forint és 27 krajczár osztrák értékben.

Sopron 1894. évi január hava 6-án.

Ulber Mátyás,
pénztáros.

d) Évi jelentés a „Deák Ferencz“ ösztöndíjalapról.

Bevétel.

A 342. sz. betétkönyvecske szerint a helybeli ipar- és kereskedelmi szövetkezetben 1893. jun. 30. el volt helyezve	153 frt 75 kr.
A 2100 korona névértékű járadék 1893. jun. 1. 1894. május végéig járó 4 ⁰ / ₀ egész évi kamatja	42 „ — „
A helybeli ipar- és kereskedelmi segélyszövetkezetben elhelyezett pénztár 1893. július 1. — 1894. jun. végeig járó egész évi kamatja	7 „ 44 „
Összesen	203 frt 19 kr.

Kiadás.

Gizella Ágost	42 frt — kr.
A helybeli ipar- és keresk. segélyszövetkezetben a 342. sz. betétkönyvecske szerint el van helyezve.	161 „ 19 „
Összesen	203 frt 19 kr.

Sopron, 1894. jun. hó 29.

Stuppacher Lajos
a „Deák Ferencz“-ösztöndíj gondnoka.

e) Évi jelentés a sopr. áll. főreáliskolai Zászló-Alap
vagyon állapotáról.

1893. jun. 30. volt az alap vagyona	41 frt 33 kr.
Elhelyezett tőke után 1893. július 1. — 1894. június hó végeig járó egész évi kamat	1 frt 84 „
Összesen .	43 frt 17 „

Ezen összeg a 341. sz. betétkönyvecske szerint a helybeli ipar- és keresk. segélyszövetkezetben van elhelyezve.

Sopron, 1894. június 29-én.

Stuppacher Lajos,

a zászló-alap gondnoka

A midőn jötevőink névsorát itten közlöm, fogadják valamennyien iskolánk iránti jó hajlamaikért legőszintébb köszönetemet; kérem tanulóink iránt való további jó akaratukat azon nyilvánítással, hogy jötevőink nevei örök betűkkel vannak bejegyezve iskolánk történetében.

Lehetetlen itt meg nem emlékezni iskolai alapjaink szeretett pénztárosáról Tek. Ulber Mátyás tanár urról, ki sem időtsem fáradtságot nem kimél, hogy szent ügyünket mindjobban előre vigye.

Kelt Sopronban, 1894. június hó 29-én.

Salamin Leo

kir. igazgató.

VI.

A tanárok és azoknak működési köre.

A tanár neve	Tanított tárgy	Osztály, melyhen tanított	Heti óra-szám	Megjegyzés
Salamin Leo	Franczia nyelv Fizikai földrajz Számítan	V. III. III.	10	Igazgató.
Dr. Bäuml Ede	Mennyiségtan Természettan Ábrázoló geometria	I. B., V., VII. VII. III., VIII.	20	Rendes tanár, a VII. o. főnöke.
Bella Lajos	Földrajz Történelem	IV. V., VI., VII., VIII.	15	Rendes tanár, a VIII. o. főnöke, az érem-gyűjtemény őre
Fleischhacker Mór Fridolin	Magyar nyelv Német nyelv	I. A) VII. I. A) VI., VII., VIII.	19	Rendes tanár, az I. a) o. főnöke, az ifj. könyvtár őre
Hauser Károly	Szabadkézi rajz Szépirás	III—VIII. I. A), I. B), II.	15	Rendes tanár, a rajzszerktár őre
Dr. Kárpáti Károly	Magyar nyelv Német nyelv Tornászat	III., IV., VI., VIII. III., V. III—IV. V—VIII.	18 4	Rendes tanár, a III. o. főnöke, tornatanár
Kende Ferencz	Latin nyelv Magyar nyelv Történet	V., VI., VII., VIII. V. III.	19	Rendk. tanár, az V. oszt. főnöke. a Berzsenyikör elnöke
Dr. Leszner Rezső	Egészségügytan	VII—VIII.	2	Intézeti orvos
Mally Nándor	Ábrázoló mértan	I. B), II., IV.—VII.	18	Rendes tanár, a mértani szerktár őre, a II. o. főnöke
Dr. Mika Károly	Természetr. Földrajz Bölcsészet Mértan Tornászat	V. VI. I. A) II. VIII. I. A) I. A) I., B) II.	18 6	Rendes tanár, a ter- mészetr. szerktár őre, értekezleti jegyző

A tanár neve	Tanított tárgy	Osztály, melyben tanított	Heti óra-szám	Megjegyzés
Dr. Müller Izidor	Magyar nyelv Német nyelv Franczia nyelv	II. II., IV. IV.	17	Id. rendes tanár, a IV. o. főnöke, az ifj. könyvtár őre
Stuppacher Lajos	—	—	—	Január 15-től beteg
Dr. Szekeres Kálmán	Mennyiségtan Természettan	IV., VI., VIII., VIII.	16	Rendes tanár a VI. főnöke, a természetant. szertár őre
Ujvári Béla	Franczia nyelv	III., VI., VII., VIII.	15	Rendes tanár, a tanári könyvtár őre
Dr. Vízota Gyula	Magyar nyelv Német nyelv Számtau Földrajz	I. B) I. B) I. A), II. I. B)	20	Helyettes tanár az I. B) o. főnöke
Dr. Wallner Ignác	Vegytan Természetrajz	IV., V., VI. I. A), I. B), II., VII.	16	Rendes tanár, a vegytani szertár őre
Halmossy István	Kath. hittan	I.—VIII.	6	Hittanár
Elias Miksa	Izraelita hittan	I.—VIII.	3	»
Stiegler Gusztáv	Evang. hittan	I.—IV.	2	»
Zábrák Dénes	Evang. hittan	V.—VIII.	1	»
Wallner János	Ének	I.—VII I.		Énektanító

Az ifjuság érdemsorozata az 1893|94. tanév végén.

Rövidítések magyarázata: **tdm.** = tandíjmentes, **ftdm.** = téltan-
díjmentes, **ösz.** = ösztöndíjas, **ism.** = ismétlő; **1** = jeles, **2** = jó, **3** = elég-
séges, **4** = elégtelen; magaviseletből: **1** = jó, **2** = szabályszerű, **3** = kevésbé
szabályszerű, **4** = rossz, **fm.** = fel van mentve.

A vastag betűkkel szedett nevek jelentik, hogy az illetők **jeles** tanulók.

I. a) osztály.

Osztályfőnök: Fleischhacker M. Fridolin.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természettan	Mértan és mért. rajz	Szépírá	Testgyakorlat	Ének
<i>a) Felsőbb osztályba léphetnek:</i>												
	Beer Ede	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2
	Bella Jenő, tdm.	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2
	Börötzffy Jenő	2	2	3	3	3	3	2	3	3	2	3
	Börötzffy Kálmán	1	1	2	3	2	2	1	2	3	3	3
5	Deutsch Adolf	2	1	2	2	3	2	2	3	1	3	3
	Ferber Béla	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	2
	Goldberger Rikárd	1	1	3	2	3	3	2	3	1	2	2
	Greilinger Mihály ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	2
	Hannibal Gyula	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
10	Hauer Antal	2	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2
	Heim Miksa	1	1	2	1	1	3	1	2	1	3	2
	Jambrich Alajos	2	3	3	2	2	1	1	2	2	3	2
	Krausz Aladár ism.	3	3	3	3	2	2	2	3	2	3	2
	Krausz Ödön	1	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3
15	Lenck Richard	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	2
	Musset János	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
	Mandl Zsigmond	2	2	2	2	3	3	2	2	1	3	2
	Pollák Samu ftdm.	1	1	3	2	3	2	3	3	1	3	2
	Schricker János	1	3	3	3	3	3	2	3	1	2	3
20	Schügerl Antal	1	2	3	3	2	3	1	3	2	3	2
	Steiner Jenő	2	1	3	3	3	3	2	3	2	3	2
	Hauer József mgt.	—	2	2	2	2	2	2	3	—	—	—
	Steinhauser Ágoston mgt.	—	2	3	3	2	3	2	3	—	—	—
<i>b) Javító vizsgálatra bocsáttatnak:</i>												
	Bauer Gyula	1	3	4	3	3	3	3	3	2	3	4

Kilépett: 6.

Összesen: 40.

I. b) osztály.

Osztályfőnök: Dr. Viszota Gyula.

[illegible]

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természettan	Mértan és mért. rajz	Szépírá	Testgyakorlat	Ének
20	Steiner Miksa tdm.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	2
	Tüskés Dénes	1	2	2	3	2	3	1	2	3	2	2
	Ullmann Adolf	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2
	Volnhofer Rezső ism.	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
	Müller Hugó mgt.	—	3	3	3	3	3	2	3	—	—	—
	Witzenetz Márton mgt.	—	3	2	2	2	3	2	3	—	—	—
b) Javító vizsgálatra bocsátottnak:												
	Ilias Jenő	2	3	3	3	3	3	3	4	2	2	2
	Maschler Gyula ism.	2	3	3	3	3	4	3	3	2	3	2
	Pócs János	1	3	3	3	2	4	3	3	2	2	2
	Weiss Frigyes	1	3	3	3	4	3	3	3	1	3	2
5	Wolfsbauer Jenő	1	3	3	4	2	3	3	3	2	3	2
c) Osztályismétlésre utasítottak:												
	Beer Oszkár	2	3	3	3	4	4	3	4	3	2	3
	Goldschmied Manó	2	3	3	4	3	3	3	4	3	2	3
	Hengl Ignác	2	3	4	3	3	4	4	4	3	3	2
	Kroyherr Frigyes	1	3	4	4	4	4	4	3	3	3	2
5	Pinkas Pál	2	3	3	3	4	3	4	4	3	2	3
	Zalka Béla	2	3	4	4	4	3	4	3	3	2	2

Kilépett : 7.

Összesen : 41.

II. osztály.

Osztályfőnök: Mally Nándor.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Rajzoló geometria	Szépíráás	Testgyakorlat	Ének
<i>a) Felsőbb osztályba felléphetnek:</i>												
	Bachsitz Mór	1	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3
	Borsch Lajos, Emil	1	1	3	2	2	2	2	2	1	2	2
	Budai Dezső	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4
	Czébán Pál	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3
5	Deutsch Dávid	1	1	2	3	3	2	1	1	2	3	2
	Friedrich Nándor	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	2
	Gellis Emil	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Gellis Gyula	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3
	Goldner Lajos	2	2	3	3	3	3	2	3	2	1	2
10	Herzog Alfred	1	2	3	3	2	2	2	2	1	2	2
	Laschitz Henrik ftdm.	1	1	2	1	2	2	1	2	1	3	2
	Lomoschitz Sándor ftdm.	2	3	2	2	2	3	2	2	1	3	2
	Mayer Géza	2	2	2	2	3	3	2	3	1	3	2
	Németh István ftdm.	1	1	1	1	1	2	1	2	1	3	2
15	Paár Rezső	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	3
	Pachhofer Jenő	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
	Postl Ferencz	2	2	3	2	3	3	3	3	1	3	2
	Renczes József ftdm	1	2	2	1	1	2	1	1	1	3	2
	Ritter Frigyes ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	2
20	Rosenheim Géza	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2
	Schwarz Ernő	2	2	2	2	3	3	2	3	2	3	2
	Spitzer Igó	1	1	3	3	3	2	2	3	3	3	3
	Steiner Antal	1	3	3	3	3	3	1	3	2	3	2
	Szukits József	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	2
25	Takács Ferencz tdm. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
	Thier Ferencz ftdm. öszt.	1	2	3	2	1	1	2	2	1	2	2
	Unger Ferencz	1	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2
	Wellner Izidor	2	1	1	2	1	2	2	3	2	3	3
	Bürger Gyula mgt.	—	3	3	2	3	2	3	3	—	—	—
30	Thanhofer Alfred mgt.	—	3	2	3	2	1	2	2	—	—	—
<i>b) Javító vizsgálatra bocsáttatnak:</i>												
	Bischitz Gyula	1	2	4	3	3	3	3	3	3	3	4
	Hermann Rupert	1	3	4	3	3	3	3	3	1	3	2
	Litfass Jenő	2	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2
	Nagy Lajos	1	2	3	3	3	4	3	3	2	3	3
5	Reisinger Rezső	1	3	3	3	3	4	3	3	2	3	2
	Weiss Gyula	1	3	3	3	3	4	3	3	2	3	3
	Wulsten Hermann	2	3	3	2	3	4	3	3	2	2	2

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Rajzoló geometria	Szépírá	Testgyakorlat	Ének
c) <i>Osztályismétlésre utasítottak:</i>												
	Fuchs József	2	1	3	3	4	4	3	3	3	3	2
	Kern Gyula	1	3	4	3	4	4	3	3	1	3	1
	Kniepeis Ferencz	2	4	3	4	4	2	4	3	2	3	2
	Lenk Ervin ism.	2	3	4	3	3	4	3	2	2	2	4
5	Németh Pál	2	3	3	4	3	4	2	3	1	2	3
	Pollák Jenő	2	3	4	3	3	4	3	3	1	1	3
	Quitt Géza	2	3	3	4	4	3	3	3	2	2	3
	Reichard Jenő	2	4	4	4	4	4	3	4	2	3	4
	Ries Frigyes	1	3	4	3	4	2	3	3	1	3	3
10	Rosinger Béla	2	3	4	4	4	3	4	4	2	3	4
	Schranz Ferencz	2	4	4	4	4	4	4	3	2	3	2
	Seytz József	2	4	4	3	4	4	3	3	1	2	3
	Wrchovsky Oszkár	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	3
	Zepko Ignác	1	4	4	3	3	3	2	3	2	3	3
15	Zollschán Samu	2	3	3	3	2	4	3	4	2	2	4

Kilépett 2.

Összesen 54.

III. osztály.

Osztályfőnök: Dr. Kárpáti Károly.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Mértan és mért. rajz	Természetan	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Ének
a) <i>Felsőbb osztályba fellelphetnek:</i>													
	Einbeck Károly	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3
	Hercz Márton mgt.	—	1	2	3	2	1	2	2	2	2	—	—
	Hillebrandt Alfréd ism.	1	2	2	2	2	2	3	3	2	2	4	3
	Horváth József ftdm.	1	2	2	2	3	2	2	2	2	1	1	3
5	Hübner Ignác	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	2	2
	Jaluschka Lajos tdm.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	3	2
	Kaltenböck Lajos	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	2
	Kollin Mór tdm. öszt.	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	3	3
	Kosch Lipót	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2
10	Mihálovits Ferencz ftdm.	2	1	1	2	2	1	2	2	2	3	2	2
	Petrik Aladár	2	1	3	3	3	1	3	3	3	2	4	3
	Pinczich István	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	2

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Mértan és mért. rajz	Természettan	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Ének
	Raffensberger József	1	2	3	3	3	3	3	2	3	1	3	1
	Rechnitzer Sándor ftdm.	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1	2
15	Salcer Gyula	1	1	3	2	3	2	3	2	3	m.	4	2
	Schlesinger Sándor önk. ism. mgt.	—	1	3	3	3	2	3	3	2	3	—	—
	Schwarcz Rezső	1	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3
	Schwarz Zsigmond	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Skarits Mihály	2	2	2	1	3	1	3	2	3	3	4	3
20	Stessel Lipót	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	4
	Steinhauser István mgt.	—	3	2	3	3	1	1	2	1	2	—	—
	Stern Jenő mgt.	—	1	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—
	Strobl Imre	1	1	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3
	Thiering János	1	3	3	2	3	2	3	3	3	1	3	3
25	Tóth István tdm. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
	Udvardy Gyula	3	2	2	3	3	1	3	3	3	2	2	3
	Wellisch György mgt.	—	2	2	2	1	1	2	1	1	2	—	—
	Zdeborszky Ede	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
b) Javító vizsgálatra bocsáttatnak:													
	Adler Zsigmond	2	3	3	3	4	3	3	3	3	2	3	3
30	Nagy Elek	2	2	3	3	4	2	3	3	3	3	3	4
	Ráth Ödön	2	2	3	3	4	3	3	3	3	2	4	2
	Weisz József	1	2	3	3	4	3	3	2	3	1	3	2
	Zöhls Gyula	1	3	3	3	4	3	2	3	2	2	3	4
c) Osztályismétlésre utasítatnak:													
	Bischitz Henrik	2	1	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3
35	Bischitz József	2	2	4	3	3	4	3	3	3	2	3	3
	Deutsch Lipót	2	1	4	3	3	4	3	3	4	3	4	3
	Frankl Róbert	2	3	3	3	4	3	4	3	3	3	2	3
	Fülöp Dezső	1	1	3	4	3	2	4	3	3	2	2	3
	Kottaun Alajos	2	3	4	4	4	3	3	3	3	3	4	2
40	Macher Alfréd	2	3	3	3	4	4	3	3	3	2	4	2
	Mészáros Gyula	2	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	2
	Schekolin Ede	2	3	4	3	4	4	4	3	4	1	3	2
d) Kiléptek:													
	Brock Károly												
	Stagl József												
e) Meghalt:													
45	Grafl Mihály												

Összesen: 45.

IV. osztály.

Osztályfőnök: Dr. Müller Izidor.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismélő-e?	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Mértan és mért. rajz	Vegytan	Szabadkézi tájz	Testgyakorlat	Ének
<i>a) Felsőbb osztályba felléphetnek:</i>												
Autheried Camillo	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	4	2
Bischitz Bernát	2	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	4
Gerencsér Lajos	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	4	3
Goldstein Marczell	2	3	2	2	2	2	3	2	3	3	4	3
5 Horváth Ernő tdm.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	mt.	mt.
Koch József	1	1	3	2	3	1	3	2	3	1	2	2
Litfass Ernő	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Niemetz Ferencz	2	2	2	3	3	2	2	2	3	2	3	1
Pitroff Aladár	1	2	2	2	3	2	2	2	3	1	2	2
10 Pollák Dávid	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Rebberger Tándor ftdm.	1	1	2	2	3	2	3	2	2	1	4	2
Roska Antal	1	1	3	3	3	3	2	1	2	1	3	2
Schleiffer Richárd	2	1	2	2	3	1	3	3	3	3	3	3
Schwarz Gyula	2	3	3	3	3	1	3	3	3	3	4	2
15 Stern Jakab	1	2	2	2	2	1	3	1	2	2	3	3
Thurner Ferencz ftdm.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2
Thurner Mihály ftdm.	1	1	1	1	2	1	3	1	2	1	1	2
Wind Ferencz ftdm.	2	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2
Müller Frigyes mgt.	—	1	1	2	1	2	2	1	1	2	—	—
<i>b) Javító vizsgálatra bocsáttatnak:</i>												
20 Arthofer József	2	2	3	3	4	2	3	2	3	1	1	3
Fischer Mór	2	3	3	3	4	3	3	3	3	2	1	3
Frölich Florián	2	2	3	3	4	3	3	3	3	2	3	3
Krakovics Ferencz	2	3	2	3	4	3	3	3	3	1	1	2
Láng Gyula ism.	2	3	3	3	4	3	3	2	3	2	3	2
25 Pachhoffer Alfréd	2	2	3	3	1	3	3	3	4	3	2	2
Schneider Károly	2	3	3	3	3	2	4	3	3	1	3	3
Skublics Imre	2	3	3	3	3	2	4	3	3	2	4	3
Stagl Gusztáv	1	2	3	3	3	3	3	3	4	1	1	1
Tiefbrunner Oszkár	2	2	3	2	3	2	4	3	3	2	4	3
30 Sonnenfeld Ferencz mgt.	—	2	3	3	2	4	2	3	3	3	—	—
<i>c) Osztályisméltésre utasíttatnak:</i>												
Biehler Frigyes	2	2	4	3	4	3	1	3	3	3	2	3
Goldner Lajos	1	2	2	2	3	4	3	3	4	3	2	2
Szényi Dániel	2	3	4	4	4	3	4	3	4	2	3	2
Zdeborszky Ernő	2	3	4	3	3	4	4	3	4	2	2	3
<i>Kiléptek:</i>												
35 Grubics Mihály												
Jobb Vilmos												

Összesen: 36.

V. osztály.

Osztályfőnök: Kende Ferencz.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Latin	Történelem	Mennyiségtan	Mértan és mért. rajz	Természetrajz	Vegytan	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Ének
<i>a) Felsőbb osztályba léphetnek:</i>															
	Beer Gyula	1	2	2	1	2	—	2	3	2	2	3	2	2	2
	Bodrogi Árpád tdm.	2	2	2	3	3	—	2	3	3	3	3	2	2	1
	Fischer Miksa tdm.	1	1	1	1	1	—	1	2	1	1	1	1	2	2
	Kopprasch Ottó	1	2	2	2	2	—	2	3	1	2	2	1	3	1
5	Kopstein Zsigmond	1	3	3	3	3	—	2	3	3	3	2	3	3	3
	Krausz Sándor ftdm.	1	1	2	2	2	2	1	3	3	1	2	1	1	2
	Meller Samu	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.	3
	Rechnicz Ferencz ftdm.	1	1	1	2	3	2	1	3	1	3	2	1	2	2
	Rosenheim Samu	1	1	2	2	3	2	1	3	2	3	3	3	3	2
10	Schmidt Béla	1	2	3	2	3	—	2	3	2	3	3	1	1	1
	Schvarcz Ernő ftdm.	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	1	3	2
	Stiskalek Károly	1	1	2	2	3	—	1	2	2	2	3	1	4	2
	Wirth Kálmán	1	1	2	2	2	2	2	3	2	3	3	3	2	2
	Zóhls Ernő	1	3	3	3	3	—	3	3	2	3	3	1	2	3
15	Gráf Jenő mgt.	—	1	2	2	1	—	1	1	1	2	1	1	—	—
<i>b) Javító vizsgálatra becsáttatnak:</i>															
	Jankó Lajos	1	3	3	3	3	—	3	4	3	3	3	2	3	2
	Weick Géza	1	3	3	2	3	—	2	3	2	3	4	2	1	2
	Veöreös Imre mgt.	—	2	3	3	3	—	3	3	2	4	3	2	—	—
<i>c) Osztályismétlésre utasítatnak:</i>															
	Krausz Zoltán	1	2	3	3	3	3	2	3	3	4	4	3	2	2
20	Litfass Győző	1	2	2	3	3	—	2	4	3	3	4	1	3	2
	Wehofer József	1	3	3	3	4	—	3	4	3	3	4	1	4	2
	Pikler Andor mgt.	—	2	4	3	2	—	3	4	3	3	3	2	—	—
<i>Vizsgálatlan maradt:</i>															
	Hacker Hugó mgt.														

Összesen 23.

VI. osztály.

Osztályfő: Dr. Szekeres Kálmán.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Latin nyelv	Történelem	Memnységtan	Mértan és mért. rajz	Természetráajz	Vegytan	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Ének
<i>a) Felsőbb osztályba léphetnek:</i>															
	Bárdossy Lajos tdm.	1	1	2	3	2	2	1	2	2	1	1	1	2	1
	Csecsinovich Béla	1	1	1	3	2	—	1	3	2	1	1	1	2	2
	Deutsch Géza	2	1	1	3	3	—	1	2	1	1	1	1	3	2
	Frank Kálmán tdm.	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1
5	Hellebronth Béla	2	2	3	3	3	—	2	3	2	3	3	1	2	—
	Litfass Károly	2	2	2	3	3	2	1	3	2	2	3	2	3	2
	Obstmayer János tdm.	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	m.	1
	Paller Ernő	1	1	2	3	3	1	2	2	2	3	2	2	2	2
	Rosenzweig (Ritter) Mór	1	3	2	2	3	2	2	3	2	3	3	1	4	2
10	Schärmár Károly	2	1	3	2	3	—	1	3	2	3	3	2	3	2
	Schleiffer Frigyes	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1	2	3	2
	Takács Gyula	1	2	2	2	3	—	1	3	2	3	2	2	2	2
	Wapp Sándor	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	3	2
	Wohlrab Alajos	1	1	3	3	2	2	2	3	2	3	3	2	4	2
15	Graf Jenő mgt.	—	1	3	1	2	—	1	1	1	1	1	1	1	—
<i>b) Javító vizsgálatra bocsáttatnak:</i>															
	Grünwald Ede	1	2	1	3	2	—	1	4	2	2	3	1	4	2
	Kopfstein Lipót	1	1	1	1	2	2	1	4	1	3	2	1	3	2
	Lipovits Kálmán	2	2	2	3	3	2	2	4	2	3	3	1	1	2
<i>c) Osztályismétlésre utasítatnak:</i>															
	Negro Leo	2	3	3	3	4	—	3	4	4	3	4	2	3	2

Összesen: 19.

VII. osztály.

Osztályfőnök: Dr. Bä u m e l E d e.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Latin nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természetrájk	Természettan	Ábrázoló geometria	Szabadkézi rajz	Egészségtan	Testgyakorlat	Ének
a) Felsőbb osztályba felléphetnek:																
	Autheried Ernő	3	1	1	1	2	—	1	2	2	2	2	1	2	4	2
	Bergmann Vilmos	2	2	3	2	2	—	2	3	3	3	2	1	1	2	1
	Ferber Andor	2	2	2	3	3	—	2	3	2	3	2	3	—	2	2
	Gárdonyi Sándor	2	1	3	3	3	—	2	3	3	3	2	2	2	1	2
5	Herczegh Antal	3	2	3	3	3	—	1	3	3	3	2	2	2	4	2
	Karlovitz László	2	1	3	3	3	—	1	3	2	2	1	1	1	m.	1
	Kerschner Ferencz	2	1	3	3	3	—	1	2	2	2	1	1	—	2	1
	Krausz Mihály tdm. öszt.	2	1	1	3	2	2	1	2	2	2	3	1	1	m.	2
	Lenck Pál	2	1	2	2	2	—	1	2	2	1	2	2	—	3	2
10	Rosenzweig Géza	2	2	3	3	3	—	1	3	3	2	3	3	—	4	2
	Stocker György	2	1	2	2	2	1	1	3	3	2	1	1	—	2	2
	Uhl Sándor öszt.	2	1	1	1	1	1	1	3	3	2	2	2	—	2	2
	Winkler Lajos	2	2	3	2	2	—	1	3	2	3	2	1	2	2	2
b) Javító vizsgálatra boicsáttatnak:																
	Granicz Lipót	2	2	3	3	4	2	2	3	3	3	3	3	—	3	2
15	Krausz Sándor	2	3	3	3	4	2	2	3	2	3	3	1	—	2	2

Összesen 15.

VIII. osztály.

Osztályfőnök: Bella Lajos.

A tanuló neve tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Latin nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Mértan és mért. rajz	Természettan	Bölcsészet	Szabadkézi rajz	Testgyakorlat	Ének
Feltéttségire mehettek:															
	Bozzay Zoltán ftdm.	1	2	1	3	3	—	1	3	2	3	2	1	1	1
	Fischer Rezső	1	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	2	1	2
	Gisela Ágost ö. tdm.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
	Hainzmann István	1	1	2	3	3	—	1	3	1	3	1	1	3	2
5	Jerfy Adolf	1	3	2	3	3	—	3	3	3	3	3	1	2	2
	Ullrich János	1	1	1	3	2	—	1	2	1	2	1	1	1	1
	Zöhlrs Arthur	1	2	3	3	3	—	2	2	1	2	2	2	2	2
	Jekelfalussy Pál mgt.	—	3	2	3	3	—	2	3	3	3	3	2	—	—
Meghalt:															
	Autheried Imre														

Összesen 9.

VIII.

A jövő tanév kezdetéről.

Az 1894-95-iki tanévben a nyilvános tanulók szabályszerű felvétele szeptember hó három első napján történik délelőtt 8 órától 12-ig. Javító, pót-, felvételi- és magánvizsgálatok augusztus hó 31-én reggeli 8 órakor veszik kezdetüket. A „Veni Sancte“ szeptember 4-én és a tanév megnyitása szeptember 5-én reggeli 8 órakor.

A felvételre és felvételi vizsgálatokra nézve a következők veendőek figyelembe :

1883. XXV. t.-cz. 10. §-a. A reáliskola első osztályába csak olyan növendékek vétetnek fel, kik keresztelő-, illetve születési levéllel igazolják, hogy életük kilenczedik évét már betöltötték és vagy arról, hogy a népiskola négy osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános népiskolától nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mérvű képzettséggel bírnak. **12 évnél idősebb tanuló felvétele felett a tanári testület határoz.**

13. §. Nyilvános középiskolából a megfelelő ugyanazon nemű intézetbe átlépni kívánók előbbi intézetüktől nyert bizonyítvánnyal tartoznak igazolni, hogy a megfelelő osztályt, minden egyes tantárgyból legalább is elégséges sikerrel végezték. Más középiskolából jövő növendékek csak akkor vétetnek fel a következő osztályokba, ha az általuk elhagyott tanintézet bizonyítványával igazolják, hogy a közvetlenül előbbi osztályban kielégítő sikerrel tanulták legalább is azon tárgyakat, melyek rendes tantárgyak abban az intézetben, hová felvétetni óhajtanak. Azon tanulók, kik elemi iskolai bizonyítvány nélkül jelentkeznek felvételre az I-ső osztályba, ugy azok, kik nyilvános gymnasiumból vagy polgári iskolából reáliskolába akarnak átmenni, kölesek **felvételi vizsgát** tenni. E vizsgálat az utóbbi esetben az elhagyott és ujonnan választott iskola tantervei közt mutatkozó lényeges különbségre terjed. A felvételi vizsgálat díja 10 forint.

14. §. Egyik intézetből a másikban átlépés rendesen csak a tanév kezdetén történhetik. Évközben más intézetből jövő

tanuló a tanári testület határozata alapján, csak a változás okainak igazolása mellett vehető fel. A felvételt megtagadó határozat ellen a vallás- és közoktatási miniszterhez lehet folyamodni.

15. §. Magántanulók, kik magán uton vagy magán intézetben tanulnak és előmenetelőkről nyilvános iskolától kívánnak bizonyítványt nyerni, az illető igazgatónál való előleges bejelentés és annak kimutatása mellett, hogy a közvetlenül lefolyt tanévet, mely magánintézetben, illetőleg hol és mily rendszerű tanulmányozással töltötték, tehetnek vizsgálatot az e célra megállapított időben. Fizetendő tandíj 24 frt, felvételi és értesítődíj 3-80, vizsgadíj 40 frt.

16. §. A főreáliskolai érettségi vizsgálat csak a műegyetemre és tudomány-egyetemnek matematikai természettudományi karára (illetőleg bölcsészeti karának ezen szakosztályára) s a tanárkéző-intézet ugyanezen osztályára, nemkülönben a bányászati-, erdészeti és gazdasági akadémiákra való felvételre jogosít. Azon tanulók, kik a reáliskolai tanfolyamot elvégezték és az érettségi vizsgálatot jó sikerrel letették, valamely nyilvános főgymnasiumban a latin nyelvből, illetőleg a latin és görög nyelvből a vizsgálatra bocsáthatók; kik ekkor a latin nyelvből a vizsgálatot sikerrel kiállják, az egyetemnek orvosi és jogi karába, azok pedig, kik a vizsgálatot a latin és görög nyelvből is sikerrel kiállják, az egyetemnek bármely karába felvehetők. E célra külön tanfolyamra V. osztályt sikerrel végzett tanulók vehetők fel. Tandíj nincs.

Iskola orvosunk levén, a VII. osztálytól kezdve szabad elhatározásuk szerint jelentkezhetnek az egészségtan tanulására mind azok, kik a rendes tantárgyakból legalább is kielégítő osztályzatot nyertek: a tanítás ingyenes.

A nmsgu. vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztérium rendelete folytán a könyvviteltan a IV. osztálytól fogva mint rendkívüli tantárgy taníttatik. Évi díj 6 forint. Kik e tantárgyat tanulni kívánják, a beiratásnál jelentkezzenek.

Azon tanulók, kik csak egy tantárgyból kaptak elégtelen tanjegyet, a jövő év kezdetén javító vizsgálatot tehetnek. Azon tanulók, kik két tárgyból kaptak „elégtelen” tanjegyet, a győri tankerületi kir. főigazgatóságához 50 kros bélyeggel ellátott, utolsó isk. bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványokat július hó 5-ig az igazgatóságnál adják be.

Minden tanuló a felvételre személyesen rendszerint atyja, anyja vagy gyámja, illetőleg azoknak valamely külön megbízottja kíséretében tartozik az illető osztály főjénél jelentkezni. Megjegyzendő, hogy minden tanuló a beiratásnál, az utolsó évről való bizonyítványát bemutatni tartozik. Azon szülők, vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekük vagy gyámfiuk fölvételekor alkalmas helyettest kötelesek bemutatni, kire a házi felügyelet- és nevelésre nézve kötelességeiket és jogaikat átruházzák, hogy a gondviselésére bízott tanulóra nézve az igazgatóság az értesítést elfogadhasssa. Az egész évi tandíj 24 frt. Vall. közokt. minist. 58636.sz. r. minden tanuló 3 frt. felvételi díjt fizet; ezenkívül tartozik

az ifjúsági könyvtárra mindenki 1 frtot, énekekre 60 krt, az értesítőre 80 krt, tintára 20 krt fizetni. — Az evangélikus tanulók hitoktatási díj czimén évenként 2 frtot, az izraeliták pedig 3 frtot fizetnek — melynek fele a beiratáskor, a másik fele pedig február hó első hetében lefizetendő. A díjak visszafizetése semmi esetre sem történhetik meg. A vegytani gyakorlatokért (a szereket bele tudva) 20 frt, a gyorsírásért 4 frt, a könyvviteltanért 6 frt fizetendő előre, félévi részletekben.

A nmsgu vallás- hűzokt. m. kir. minisztériumhoz tandíjmentességért való czimzett kérvények október hó 1-jéig az igazgatóságnál benyújtandók. A nm. vall. és közokt. m. k. minist. 238ll. sz. r. szerint a fél tandíj fizetéstől felmenthetők oly szegény és jó magaviseletű tanulók, kik minden tantárgyból jeles, vagy legalább jó tanjegyet képesek felmutatni. Az egész tandíjfizetéstől felmentést csak oly tanulók nyernek, kik „jó“ erkölcsi jegy mellett minden rendes elméleti tantárgyból „jeles“, — vagy a „jeles“ tanjegy mellett csak egy „jó“ tanjegyet mutatnak fel.

Tekintve azt, hogy a tanulók ugy a tanulmányokban, valamint az erkölcsökben többnyire azért maradnak el, mert a szülők a viszonyokat nem ismervén, a házi felügyeletnek kellő megválasztására elég gondot nem fordítanak, ajánlom, miszerint csak oly helyre adják fiaikat, hol a tanulók a kívánt testi gondozásban és felügyeletben részesülnek és pontos házi rendre szoktattatnak, az olcsóbb ellátást tehát csak a jelzett feltételek constataálásánál válaszszák.

Figyelmeztetem az izraelita vallásu szülőket, kik gyermekeiket a szombati és más ünnepnap irás- és rajzolásról felmentetni óhajtják, hogy a nm. vallás- és közoktatási m. kir. minister urnak 2892. 55,711. sz. rendelete folytán ezen felmentést a beiratás alkalmával kérvény alapján az igazgató adja meg. Továbbra is érvényben marad azon rendelet, hogy a felmentett tanuló, az illető leckeórában felmentettsége daczára jelen tartozik lenni, s ha lehetséges, pl. a mennyiségtanból, szóbeli feleletre is kihívható. Ha az osztály kizárólag feladat-írással vagy rajzolással van elfoglalva, s magyarázat nem fordul elő, a felmentett tanulót ez idő alatt ugyane tantárgyak elméleti vagy értelmező leckeiből kell examinálni vagy ismétlő tanulással foglalkoztatni.

IX.

Statistikai táblázatok.

I. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Összesen a tanév végén	Vallásra nézve volt						Anyanyelvre nézve volt				Nyelvismeretre nézve volt				Egészségi állapot				Magaviselet				A fegyelmi esetek száma						
		rom. kath.	ág. evang.	ev. reform.	izraelita	más vallású	magyar	német	tót	horvát	csak magyarul beszél	csak németül beszél	hányan tudnak magyarul	betegségi eset				hány tanuló kapott				tanár kari igazgatói	tanács folytán eltávozott	kizárattott						
														könnyű	súlyos	járványos	meghalt	jó	szabályszerű	kevésbé szabályszer.	rossz									
																									nem jár-ványos					
I-A.	34	17	4	—	13	—	—	13	21	—	—	—	8	—	—	—	34	—	14	3	—	—	10	20	2	—	1	6	—	—
I-B.	34	16	6	1	11	—	—	21	13	—	—	—	2	—	—	—	34	—	56	3	—	—	14	18	—	—	1	6	—	—
II.	52	26	9	—	17	—	—	24	28	—	—	—	3	—	—	—	52	—	32	3	1	—	20	29	1	—	2	12	—	—
III.	45	23	5	1	16	—	—	18	26	—	1	—	5	—	—	—	45	—	59	2	—	1	17	19	1	—	—	—	—	—
IV.	34	19	6	—	9	—	—	20	14	—	—	—	—	—	—	—	34	—	42	2	—	—	11	20	1	—	6	5	1	—
V.	22	5	5	1	11	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	52	—	—	—	18	1	—	—	—	—	—	—
VI.	19	9	6	—	4	—	—	12	7	—	—	—	6	—	—	—	19	—	21	1	—	—	12	6	—	—	—	—	—	—
VII.	15	8	4	—	3	—	—	6	9	—	—	—	—	—	—	—	15	—	24	1	—	—	13	2	—	—	—	—	—	—
VIII.	8	6	2	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	8	—	13	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	263	129	47	3	84	—	—	143	129	—	1	—	24	—	—	—	263	—	343	15	1	2	122	115	5	—	10	29	1	—

2. A szülők polgári állása és a tanulók illetősége.

Osztály	Összesen a tanév végén										A tanulók illetősége																
	Östermelő			Iparos			keresk. és vállalkozó			tisztvi- selő	A tanulók illetősége																
	nagybirt. és bérlő	önálló	kisbirt. és bérlő	alkalmazott	nagyiparos	kisiparos	alkalmazott	nagykereskedő	önálló		kiskereskedő	alkalmazott	köztisztviselő (állami, ba- tósági)	magán és társulati	katona	más értelmiségű (ügyvéd, lelkész, tanár, tanító stb.)	Személyes szolgálatból élő (mun- kás, napszámos, szolgáló)	Magánzó (nyugdíjas, főkepenzes stb.)	helybeli	megyebeli	más megyebeli	boszniai	fiumei és kerületei	Horvát-szlavon országai	ausztriai	leczke órát nem mulasztott	Igazolatlanul mnasztott
I-A.	34	2	—	—	4	—	2	5	—	6	7	—	3	4	1	25	2	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4
I-B.	34	—	3	1	7	—	6	4	2	—	3	—	1	3	4	25	3	6	—	—	—	—	—	—	—	5	—
II.	52	—	4	—	18	—	—	16	—	2	6	—	2	2	1	35	11	4	—	—	—	—	—	—	—	5	—
III.	45	2	6	—	8	—	3	13	—	—	3	—	—	3	6	24	7	13	1	—	—	—	—	—	—	8	1
IV.	34	1	2	—	9	—	1	7	—	6	—	—	—	1	7	20	3	9	—	—	—	—	—	—	2	8	1
V.	22	—	2	1	4	—	—	8	—	1	2	—	2	—	2	10	3	8	—	—	—	—	—	—	1	3	—
VI.	19	1	4	1	4	—	1	4	—	—	2	—	—	1	—	6	5	8	—	—	—	—	—	—	—	2	—
VII.	15	—	2	—	3	—	1	1	—	1	1	—	1	—	5	8	3	3	—	—	—	—	—	—	1	2	—
VIII.	8	1	1	1	1	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	2	5	—	—	—	—	—	—	1	2	—
I.—VIII.	263	7	24	4	3	58	—	14	58	2	18	24	—	11	14	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

3. A tanulók részleges áttekintése.

Osztály	Felvétetett a tanév folya- mán	Vizsgálatot tett																Előmenetel a rendes tantárgyakból					Tanítási óra mulasztás				
		haladó	magán	ismétlő	összesen	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20 és több	Mindenből jeles	Mindenből legalább jó	Mindenből legalább elégs.	Egyből elégtelen	Kettőből elégtelen	Többől elégtelen	Igazolt	Igazolatlan	Összesen		
						é l e t é v é t b e t ö l t ö t t e																					
I-A.	40	28	2	4	34	7	10	13	4								1	1	21	3	1	7	865	9	874		
I-B.	41	26	2	6	34	4	12	8	6	4							2	4	17	5	1	5	574	—	574		
II.	54	48	2	2	52		5	12	18	12	5						1	4	25	7	8	7	942	45	987		
III.	45	38	5	2	45			6	10	15	10	3	1				2	4	22	5	5	4	656	1	657		
IV.	36	31	2	1	34				1	10	12	3	7	1			1	3	15	11	2	2	681	1	682		
V.	23	19	3	—	22					3	9	4	2	3		1	1	2	12	3	3	1	52	—	52		
VI.	19	18	1	—	19						5	6	4	2	1	1	—	6	9	3	—	1	499	—	499		
VII.	15	15	—	—	15						1	—	6	5	2	1	2	11	2	—	—	—	356	—	356		
VIII.	9	7	1	—	8									2	4	2	1	7	—	—	—	—	107	—	107		
I.—VIII.	282	230	18	15	263	11	27	39	39	44	42	16	20	13	7	5	11	42	123	37	20	27	4732	56	4788		
263																											

4. A tanulók előmenetelének áttekintése.

Osztály	Érdemjegy	Magaviselet	Vallastan	Magyar ny.	Német nyelv	Francia ny.	Latin	Bölcsészet	Földrajz	Történelem	Mathematika	Természetr.	Physica	Chemia	Rajz és ábráz- geometria	Szabadkézi r.	Szépirás	Egészségstan	Torna
I. A.	1 2 3 4		7 11 12 4	1 6 19 8	2 7 19 6	— — — —	— — — —	— — — —	3 7 21 3	— — — —	3 6 20 5	3 10 15 6	— — — —	— — — —	1 7 20 6	— — — —	11 7 14 —	— — — —	— 8 23 1
I. B.	1 2 3 4		7 6 21 —	4 9 18 3	4 8 18 4	— — — —	— — — —	— — — —	6 11 12 5	— — — —	3 5 12 5	7 5 18 4	— — — —	— — — —	4 7 18 5	— — — —	12 10 10 —	— — — —	— 15 17 —
II.	1 2 3 4		9 13 25 5	13 3 9 12	25 4 11 28	— — — —	— — — —	— — — —	6 6 30 10	— — — —	3 15 20 14	8 13 27 4	— — — —	— — — —	4 10 34 4	— — — —	20 24 6 —	— — — —	3 12 35 —
III.	1 2 3 4		16 15 11 —	6 9 22 5	5 11 23 3	2 7 22 5	— — — —	— — — —	— — — —	12 11 15 4	4 9 25 4	— — — —	5 11 23 3	— — — —	4 12 26 —	13 15 13 —	— — — —	— — — —	3 11 13 10
IV.	1 2 3 4		4 14 11 —	5 9 17 3	4 10 19 1	3 6 18 7	— — — —	— — — —	8 11 12 3	— — — —	2 7 20 5	— — — —	— — — —	3 5 21 5	7 8 19 —	12 13 9 —	— — — —	— — — —	8 8 9 7
V.	1 2 3 4		8 8 6 —	5 6 10 1	3 13 6 —	2 5 14 1	2 4 1 —	— — — —	— — — —	8 7 7 —	1 3 14 4	3 6 12 1	— — — —	2 6 10 4	5 6 11 —	9 8 5 —	— — — —	— — — —	3 7 6 2
VI.	1 2 3 4		11 6 2 —	6 8 5 —	4 5 10 —	2 8 8 1	2 9 — —	— — — —	— — — —	13 5 1 —	1 7 7 4	6 4 9 —	— — — —	5 6 7 1	5 13 — 1	11 8 — —	— — — —	— — — —	2 5 7 3
VII.	1 2 3 4		8 6 1 —	3 3 9 —	2 4 9 —	1 6 6 2	2 1 — —	— — — —	— — — —	10 5 — —	— 4 11 —	— 8 7 —	1 7 7 —	— — — —	3 8 4 —	8 4 3 —	— — — —	3 4 — —	1 7 2 3
VIII.	1 2 3 4		3 3 2 —	3 4 1 —	1 — 7 —	1 1 6 —	1 — — —	3 2 3 —	— — — —	4 2 2 —	1 2 5 —	— — — —	1 2 5 —	— — — —	4 1 3 —	5 3 — —	— — — —	1 1 — —	3 2 2 —

TARTALOM.

Sopron város földrajzi fekvése és neve.

I. Az elvégzett tananyag.

- a) Rendes tantárgyak;
- b) Rendkívüli tantárgyak;
- c) Egészségtan és iskolai egészségügy.
- d) Kézügyesség.

II. Adatok a tanoda történetéhez.

- a) Az 1893/4. tanév kezdete;
- b) Változások a tanári karban;
- c) A tanulók egészségi állapota;
- d) Az épület új átalakításai.
- e) Erkölc, — fegyelem;
- f) Vallásbeli gyakorlatok;
- g) Iskolai ünnepélyek;
 - 1. Tornacsarnok;
 - 2. Játékhelyek;
 - 3. Kirándulások;
- h) Látogatások;
- i) Vizsgálatok;
- k) Tanárok irod. működése;
- l) Fontosabb rendeletek; 1892. jul. 1-től 1893. jun. végeig.

III. Berzsenyi kör;

IV. Tanszergyűjtemények szaporítása;

Az 1893/4. tanévre 463/1893/4. sz. a.

engedélyezett tankönyvek jegyzéke;

V. Jótékonyság:

- a) Ösztöndijas tanulók;
- b) Segélyegyesület;
- c) Tanulók betegszobája;
- d) Deákalap;

VI. A tanárok és azoknak működési köre.

VII. A tanulók érdemjegyei.

VIII. A jövő tanév kezdetéről;

IX. Statisztikai Táblázatok.

